

DE KLEINE

HUT

OM TOM,

DE WERELD EN DE WERELD
OM MIJ ZELF EN IN MI ZELF.

JOHANNES

DOOR RECHT

L. O. S. Gz.

The
University
of Iowa
Libraries

presented by
L. O. Cheever

xPS 2954

U6L6



EX LIBRIS

PHILIP GREELY BROWN

Philip Greely Brown

B L I K K E N

I N D E

H U T V A N O O M T O M .

GEDRUKT BIJ VAN MEURS EN STUPKENS. — ROTTERDAM.

B L I K K E N

IN DE

H U T

VAN

OOM TOM,

IN DE

CHRISTEN- EN IN DE HEIDENWERELD,
OM MIJ HEEN EN IN MIJ ZELVE

DOOR

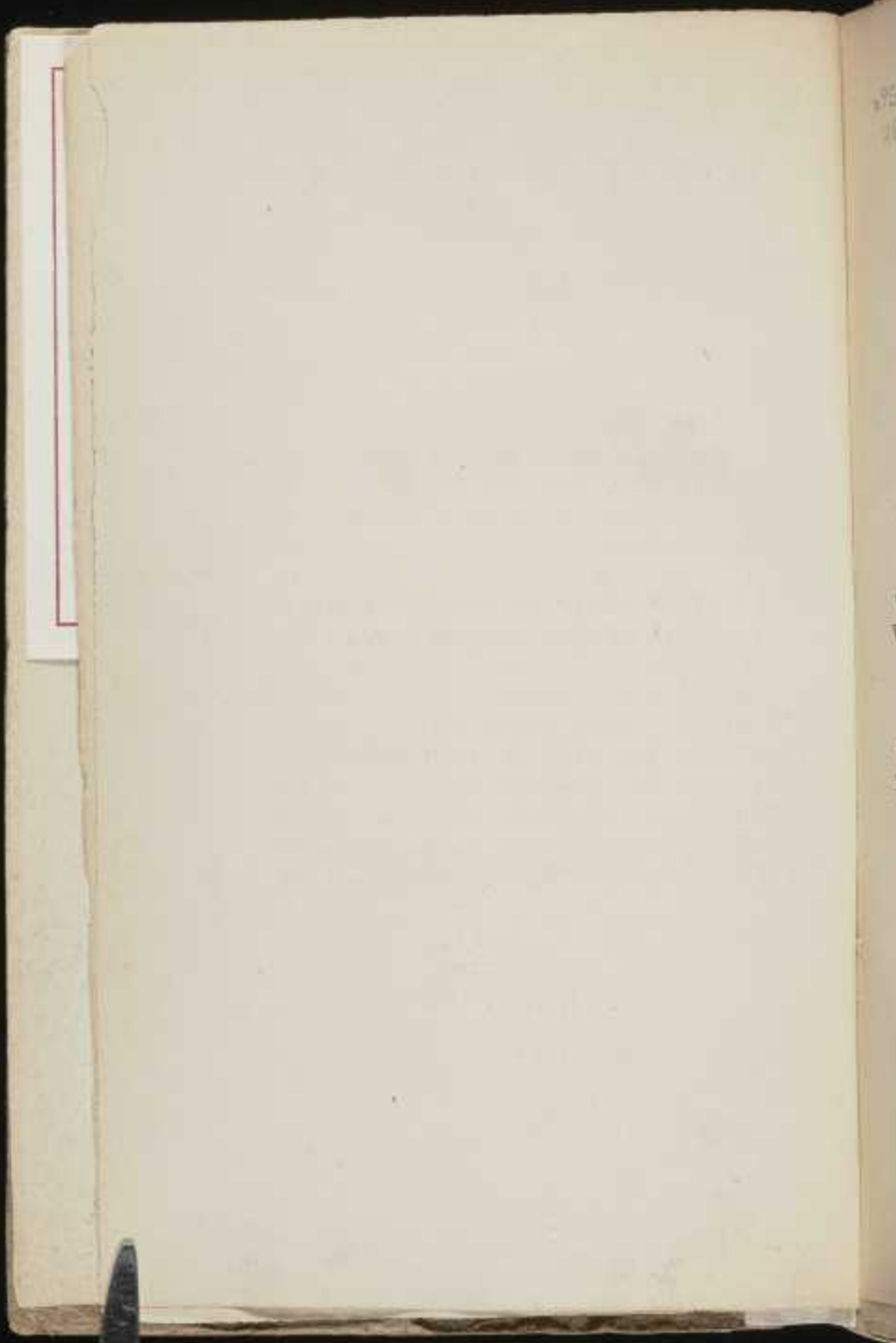
J O H A N N E S.

(L. LOS, BOSTEN.)



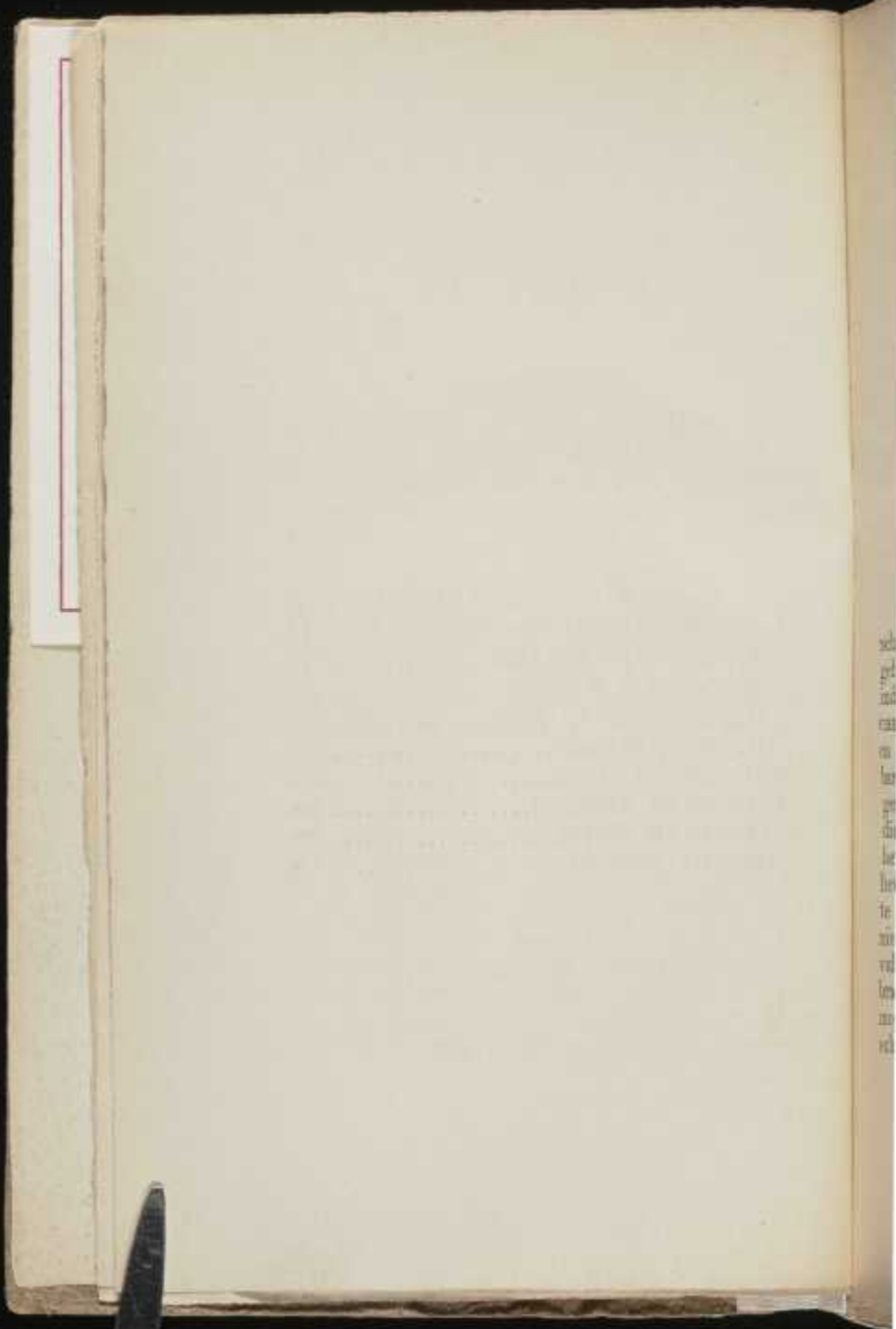
DORDRECHT,
P. L O S, Gz.

1 8 5 3.



I N H O U D.

I. OOM TOM.....	I.
II. DE HUT VAN OOM TOM.....	21.
III. DE HUT VAN EEN BLANKE.....	27.
IV. VRIJHEID, OPVOEDING, ONDERWIJS.....	37.
V. ARMOEDE.....	52.
VI. RIJKDOM.....	63.
VII. SLAVENHANDEL, MENSCHENVLEESCH.....	72.
VIII. MIJN ALLERHEILIGST GELOOF.....	77.
IX. ZONDE EN GENADE.....	93.
X. HEILIGE ROEPING.....	103.
XI. DUISTERNIS, LICHT.....	103.
XII. OM MIJ HEEN.....	113.
XIII. IN MIJ ZELVE.....	113.
XIV. NAAR BENEDEN.....	124.
XV. NAAR BOVEN.....	130.
XVI. HALLELUJAH!.....	132.



I.

O O M T O M.

De reden, welke mij aanspoorde tot het schrijven van de navolgende bladen, mogt geen geheim zijn voor den goedgunstigen lezer. De indruk welke het meesterstuk van Mevrouw BEECHER STOWE maakte op mijne ziel, was te levendig en te diep, dan dat het verwondering zou kunnen baren, dat ik, na de lezing, in mij het verlangen op eene krachtige wijze voelde ontwaken om dien indruk schrijvende kenbaar te maken aan het publiek. Niet dat ik mij bekwaam achtte het meesterstuk van Mevrouw BEECHER STOWE te beoordeelen, al ware het dan ook ten goede; niet dat ik meende daarmede iets te zullen aanvullen wat aan het werk der begaafde schrijfster ontbrak. alleen hoopte ik dat mijnen arbeid beschouwd mogte worden als eenen zachten naklank op haar schrijven, waarin haren lof en hare meerderheid

door mij zoude worden vermeld en waardoor ik welligt in staat zoude worden gesteld een enkel penninksake te mogen offeren op het altaar der menschenliefde, blijkbaar met zulke reine bedoelingen door Mevrouw BEECHER STOWE opgerigt.

Lang gerekte herhalingen, welke den lezer vervelen en de schrijfster nooit lief had, zullen op deze bladzijden niet worden gevonden. Mevrouw BEECHER STOWE is te wel geslaagd in haren voortreffelijken arbeid; den gunstigen invloed, die hetzelfde op veler hart heeft uitgeoefend, is te kenbaar geweest, dan dat ik het mogelijk of noodzakelijk zou hebben kunnen achten, de duurzaamheid daarvan te verzekeren. Alleen de hoop om de schoonste zijde van het beminnelijk karakter van onzen zwarten vriend in het helderst licht te plaatsen doet mij verlangend de hand uitsteken naar de pen. En terwijl ik dan zoo met de ongeschrevene bladzijden voor mij en een warm hart in mijne stille binnenkamer neder zit en alles om mij henen blijken draagt van liefde en vrede, rijst het beeld van mijnen donkerkleurigen vriend als eenen nevel op voor het oog van mijnen geest en ik meen in den donkeren gloed van zijn sprekend oog eene getrouwe afbeelding te zien van de zachtgeaarde, kinderlijke ziel, die woonde in dat onszanzenlijke ligchaam.

Voor alle dingen moet ik en *hem* die door zijne overredende toespraak de lust tot schrijven zoo krachtig in mij wist aan te sporen, en u, lieve lezer! die herhaalde malen den goeden wil bij mij gehouden hebt voor de daad, vergeving

vragen voor den weemoed, die zich onwillekeurig van mijne ziel meester maakte bij den aanvang van mijnen lieven arbeid. En ik dank de wetenschap, mij door Mevrouw BEECHER stows medegedeeld, dat, terwijl ik schrijf en de lezer leest, datgene wat OOM TOM eigenlijk was, niet langer verkwijnt onder de grove gedaante van zijne donkerkleurige huid en met pijnlijke wonden en striemen overdekt ligchaam, maar dat ik mij verzekerd houden kan, dat hij zijn geliefd *Kentucky*, dat voorwerp van alle zijne hoop, in schooner en heerlijker gedaante, dan hij het zich gedurende zijne ballingschap voorstellen kon, heeft weder gevonden en EVANGELINE een van de gezegende was, die hem het »welkom' heeft toegeroepen, ofschoon zij hem daar niet meer voorlezen zal, want de zegelen zijn daar weggenomen van *het oude, in onbruik geraakte boek*, dat de innigste vreugd van den armen neger uitmaakte. Aan lezen denkt hij zeker nu niet meer, en als hij zich eene dierbare waarheid toezigenen, of eene gezegende Goddspraak herinneren wil, staart hij zich gewis de oogen niet langer moede en mat op de onduidelijke letters, maar behoeft hij zich slechts neder te zetten aan de voeten van zijnen verhoogden Heer, om geheel en al verzadigd te worden aan de stroomen des levenden waters, die niet ophouden te vloeijen uit Zijnen goddelijken mond.

Maar het is door weemoed niet alleen dat ik mij bij de beschouwing van den held onzer geschiedens mag laten verleiden. Daartoe biedt het

karakter des mans, die, ofschoon in slaafsche boei-
 jen gekneld door zoo vele duizenden is bewonderd
 en geprezen, al te rijke stof. Neen ik kan, ik
 zal mij niet bedriegen, als ik mij verbeeld dat
 Mevrouw BEECHER STOWE, indien de lezing van
 haar boek bestemd ware geweest voor een uitge-
 zocht doel lezers, wel gaarne haren negerslaaf onder
 eene andere en betere gedaante dan die van *Père*
of- Uncle Tom toegang verleend zou hebben. Ik stel
 mij voor dat in hare verbeelding het beeld van haren
 negerslaaf niet is gevat in eene lijst door menschen-
 hand vervaardigd en door klatergoud opgelegd,
 maar dat het oog harer ziel rondom dat getaande
 gelaat den stralenkrans van eene zon ontdekt zal
 hebben, wier levenwekkende kracht geheiligd is
 aan haar eigen harte en dat het opschrift boven
 de beeldtenis niet wezen zal: OOM TOM, maar
 dat eene betere benaming daar door haar zal worden
 gelezen, ofschoon zij wijselijk zorg droeg, dat niet
 menigen lezer zich daaraan stooten mogt en er
 eene reden in kon vinden om het boek ongelezen
 ter zijde te leggen. Hoe het zij, Mevrouw BEECHER
 STOWE heeft in het beeld van OOM TOM den
 waren navolger en belijder des kruises al te krachtig
 en duidelijk beschreven, dan dat wij twijfelen
 kunnen wie of wat wij door haren TOM hebben
 te verstaan. Of zien wij op iedere bladzijde
 van het boek, waarvan de held der geschiedenis
 sprekende of handelende wordt opgevoerd, niet
 dien geest van zachtmoedigheid en stilheid door-
 stralen, die kostelijk is in de oogen van God en
 den in zondenschuld vervallen mensch, de eenige

voorwaarde verleent, waardoor het hem gelukken zal toegang te vinden tot het koninkrijk der hemelen? *Tenzij gij niet wordt gelijk de kinderen zult gij in het koninkrijk der hemelen goenszins ingaan* heeft de mond der waarheid gesproken. Gij TOM! betwijfeldet in den argeloozen eenvoud uwer ziel die uitspraak niet. Verre was het van u boven hen met wien gij leefdet en onder wien gij verkeerdet u eenige meerderheid te willen toe-eigenen. Gij gaaft hen uwe lessen, deeddet hen uwe onderrigtingen mede, ofschoon altijd op eenen toon en op eene wijze, waardoor gij, noch u zelve verheffen, noch hen tot wien gij u wendet in hunne eigene oogen vernederen kon. Gij voerdet uwen bijbel overal met u mede, gij koesterdet hem aan uwen boezem, gij maaktet hem tot den getrouwen deelgenoot van uw lief en uw leed. Toch was het niet om er u op te verheffen, goede TOM! dat gij ondubbelzinnig te kennen gaaft, hoe onmogelijk het u was om van uwen bijbel te scheiden, veeleer strekte uw starend oog en uw gewijde aandacht ten bewijze, dat gij uwe dagelijksche afwijkingen, gedurende uwe zondige inwoning in het vleesch, alsmede de behoefte aan ontfermende en vergevende liefde en genade kendet en waardeerdet. Hoe zalig was het voor uwe ziel in de schoone, beeldsprakige taal der schrift van het schoone Kansan uwer hoop aan gene zijde der Jordaan te hooren gewagen. Wel kondet gij u geen juist denkbeeld maken van het onuitsprekelijk genot van de rust en den vrede, die u daar zoudte wachten. Maar met dat alles

was het uw lust met kinderlijke vreugd een vorschenden blik te slaan op de pracht en den luister van het heerlijke huis des Vaders, van deszelfs ruime zalen en schoone drevén, waarin gij na uwe dubbele vrijmaking aan de zijde van uwen Verlosser omwandelen zoudt. O TOM! als gij daar, met uwen bijbel opgeslagen op de knieën, in de demoedige houding van eenen armen zondaar nederzat en u zoodanig met den vinger bij de letters verdiepte in de gewijde lektuur, dat gij uwen meester en meesteres, CHLOE en uwe kroesharige lievelingen, ja zelfs wat u het zwaarste woog op het harte, de vrijheid, de dierbare vrijheid, geheel en al vergeten waart, dan TOM! betoondet gij u in nadruk een van die kleinen, die door niemand straffeloos zullen worden veracht, omdat ze zijn gegraveerd in de handpalmen van den Almachtige. Die ze lief heeft als het zwart van Zijnen oogappel en wier engelen voor den troon altijd zien het aangezicht van Hem, die oneindig meerder en beter is, dan eenig aardsche vader ooit kan of zal wezen en Wiens troon onwankelbaar gevestigd is in de hoogste hemelen. Dat gij een kind waart, TOM! gevoelde de jonge heer GEORGE zeer wel, ofschoon hij er weinig over nagedacht zal hebben, wanneer hij de G' verbeterde, die onder uwe stijve vingeren tot Q' dreigden over te gaan. Dat gevoelde EVANGELINE, toen zij zich op de stoomboot geboeid voelde aan de plek, waar gij in ketenen geklonken haar de eerste bliken van liefde gaaft. Dat besefte de kleine beschermengel, u op uw moeije-

derijke vreugd en
 de pracht en den
 des Vaders, van den
 en, waarin gij in
 jde van uwen Ver
 als gij daar, met
 men, in de demer
 ondaar nedertal
 hij de letters wri
 et gij uwen neede
 kwechtige lieveling
 ste woog op het
 vriend, gehint
 MI betoont gij
 en, die door uwe
 veracht, omdat te
 almen van den A
 het zwart van
 voor den troon
 en, die onzijdig
 enigzins aanle
 Wiens troon onwa
 hoogste hemelen
 MI gevoelde de
 schoon hij er wa
 , wanneer hij de
 e stijve vinger
 Dat gevoelde me
 de stoombos ge
 gij in ketenen g
 van liefde gult
 engel, u op uw

lijk pad tot vreugd en troost toegezonden, toen
 zij een bloemkrans vlocht om uwe gespierde schou
 ders of behulpzaam was tot het opstellen van eenen
 brief, waarin gij tot uwe CHLOE, tot uwe u
 zoo hartelijk liefhebbende *aras*, *oude vrouw*
 spreken wilde over het gelukkig lot, dat u onder
 de liefderijke leiding van uwen hemelschen Vader
 was ten deele gevallen in den vroegde. En dan
 de vertrouwelijkheid waarmede EVA de voorweten
 schap van haren vroegen dood in den boezem van
 haren getrouwen vriend liefst en allereerst uitstortte,
 welk een treffend bewijs was dat, dat gij, TOM!
 hoeforsch en stout gebouwd, in EVA'S oog niet
 anders waart dan een van haar gelijken, niet
 anders dan een zachtgeëard, teeder kindeke.
 Want het kind wendt zich gaarne tot het kindeke,
 omdat het zeker is van het kind te worden begre
 pen, als de zin zijner woorden voor volwassenen
 verloren gaat. TOM betoonde zich krachtiger
 nog en duidelijker een kind, waar hij zich met
 het onbepaaldst vertrouwen aan de leidingen van
 zijnen hemelschen Vader overgaf, ofschoon die
 leidingen door hem werden gekend noch begrepen.
 Hij boog het hoofd en neigde zich tot onderwerping
 waar de wil van zijnen hemelschen Vader in
 lijnrechte tegenspraak stond met de innigste wen
 schen en begeerten van zijne ziel. De kracht tot
 die onderwerping werd door hem gezins gezocht
 in zich zelve, maar alleen gevonden in God.
 Toen hij het leed hoog en hooger voelde stijgen,
 toen de hoop op bevrijding uit zijne aardse
 boeijen minder en minder werd, scheen zijnen zach

ten kinderzin bij de slooping van zijn aardse huis toe te nemen. En ofschoon bij wijlen de droefheid zich meester maakte van zijn hart, ja het eindelijk geheel en al dreigde te overstelpen, twijfelde hij aan de liefde Gods, noch aan de trouw van zijne aardse vrienden, maar klemde zich te vaster aan het kruis, gelijk het bedroefde kind in de benauwdheid zijner ziel, geen beter middel weet om zich te verheffen boven zijne smart, dan zich neder te werpen aan de getrouwe borst des Vaders.

Lezer! hebt gij TOM lief? lief, waar hij u door Mevrouw BEECHER STOWE wordt geschetst als in navolging van zijnen grooten Meester, zeer zachtmoedig zijnde en nederig van harte? Wenschet gij in waarheid eene van die kleinen te zijn, die JESUS zalig prees en Zijnen discipelen ten voorbeeld stelde? Geluk dan, van harte geluk gewenscht en u in mijne verbeelding aan het hart gedrukt als innig geliefde broeder of zuster. Wel gelukzalig mag mijn hart u prijzen, omdat, als die bede door den Geest der Waarheid gelegd werd in uwe ziel, gij verhoord zult worden. Blijft gij, terwijl TOM werd verlost, in eene andere soort van ballingschap omzwerven, o! verblijd u met eene onuitsprekelijke, heerlijke blijdschap, omdat, terwijl gij met tranen zaait, een beter en heerlijker *Kentucky* voor u wordt toebereid, waar gij juichend zult maaijen en waar ieder, die de slavenboei der zonde aan JESUS voeten bragt, zich zoo vrij en te huis gevoelen zal. Maar zoo deze hope vastgeworteld is in uw hart, vreest dan echter niet, som-

wijlen veracht te worden door de magtigen dezer aarde, die van het toppunt hunner eer met minachting nederzien op datgene, wat arm en veracht is naar de wereld, omdat het hen werd verborgen, dat *het arme en verachte dezer wereld is uitverkoren bij God*. Andere *LEGGERS* mogen tegen u opstaan en de tanden knerssen van spijt, waar hunne pogingen mislukken om u van God af te trekken: Hij die vóór u is, is sterker dan die tegen u is, het *Kentucky* uwer hoop ligt buiten hun bereik, hun magtwoord heeft dáár opgehouden. Maar is de toegang tot het rijk van God alleen ontsloten voor hem, die nietig en klein in eigen oog geworden is gelijk de kinderkens: eene schoone en betere gedaante verkrijgt de mensch, die onvermogen uit zich zelve, zich aangetrokken gevoelt door de bronwel aller kracht. Hij is als eene zwakke, teedere scheute op eenen krachtigen, vruchtbaren wijnstok ingeënt. De sap, die hem ontbrak, wordt gretig en ongedeerd uit de volle rank opgezogen. Wel vreesde hij het mes en pijnde hem de breuk, toen hij door den bekwaren tuinman werd afgehouden van den kwijnenden, wegstervenden stam, waaraan hij was ontsproten, maar hoe kort er van gescheiden, toch gevoelt hij zich, hoe flauw en onvolledig dan ook, van eene ondergane verandering ten duideljkste bewust. Waar de levenssap hem eertijds traag en onvolledig toevloede, outwaart hij nu eenen altijd toemendenden, altijd aanwakkerenden stroom. Waar zijne uitbotting dor was en schraal bemerkte hij nu de kiem eenes frisschen, vernieuwden le-

vens. Waar zijn blad dor was en vaal, wordt nu een frisch, jeugdig groen waargenomen. Waar aan geene vruchten werd gedacht, tenzij van zoodanigen aard, dat zij, bij het eerste ontstaan door het snoeimes nederviel, ontdekt zich weldra eene teedere bloesem, die door de vruchtbare dauwdrop gedrenkt en de koesterende zon gestoofd, eene welriekende geur rondom zich spreidt en weldra het smakelijkste ooft doet hopen.

Wanneer de oogenblik *dáár* was, waarop TOM uit den slavenketen der zonde en der duisternis werd overgebracht op het grondgebied van de ware vrijheid en heerlijkheid van Gods kinderen wordt ons door MEVROUW BEECHER STOWE niet medege-deeld. Maar het zij MEVROUW SHELBY het gezegende middel in Gods hand heeft mogen wezen, hetzij door een godzalig ouderenpaar daartoe in zijne teedere kinderziel de vruchtbare zaden werden gelegd, zeker is het dat onzen zwarten vriend, in vroeger of later gezegend tijdperk zijns levens, was overgegaan uit de duisternis tot het licht, uit de magt des Satans tot die van den alleen wijzen, alleen volzaligen God. De overgang van *dien* dood tot *dat* leven, de inenting van *die* slappe magtelooze ranke op *dien* krachtigen, vruchtbaren stam was het alleen, welke MEVROUW BEECHER STOWE in TOM, den held met het kindeke deed vereenigen, waardoor hare onnavolgbare schrijfwijze de zwakheid oploste in de kracht, die van haren slaaf in ketenen geboeid en aan eenen booswicht overgelaten, eenen koning maakt, wiens wil niet anders dan door de grondwet van zijn

rijk kan worden verbroken. Wie twijfelen kan, herinnere zich den onheil aanbrengenden avond, die volgde op eenen schoonen morgen van blijdschap en gejuich. De avond, waarop de rust van het vreedzame gezin werd gestoord door een geheimzinnig geklop aan de voordeur; dien avond, om kort te gaan, waarop eene ongelukkige vrouw, eene hulpelooze, vlugtende moeder met een teeder kind in de armen voor hem stond. Wat hem zelve, de echtgenoot van CHLOE, de vader van zijn bemind kroost verwachtte, werd hem door de bleek bestorven mond van de angstige ELIZA bekend gemaakt. TOM twijfelde geen oogenblik aan de waarheid van haar gezegde, met een' enkelen oogopslag overzag hij de uitgestrektheid van het naderende wee. Bij voorraad riep hij een' hartbrekend, laatst vaarwel toe aan zijn innig geliefd *Kentucky*, bij voorraad drukte hij een' laatsten kus op CHLOES bleeken mond, bij voorraad klemde zich zijn luid weenend kroost aan zijne knikkende knieën. Zal hij gaan? Zal hij met ELIZA vlugten? Neen, lezer! want TOM gevoelt zich een Christen, in hem weent het kindeke, maar strijd en overwint de held. Al bezwijkt zijn hart, zijn steenrots is CHRISTUS, zijn vader is God, de ongeschapen, de vrijmagtige zelve. Aan Zijne hand loopt hij door eene bende, met Hem springt hij over eenen muur. Hij gevoelt zijne menschelijke zwakheid strijden tegen de kracht, die hem in staat stelt alles te volbrengen. Hij gevoelt het, de laatste overwint, de eerste moet vlugten. TOM heeft zijn besluit genomen, hij

blijft als een getrouw soldaat op den post, hem door zijnen Overste aangewezen, hij verzekert ELIZA dat hij dien post niet zal verlaten, alvorens het uur heeft geslagen, dat hem aflossen zal. Wat dunkt u, lezer? moet er niet iets in TOM aanwezig zijn geweest, dat hem in staat stelde aldus te handelen, moet er geene volheid zijn geweest van kracht, waaruit zijne verslagene ziel in de ure van dat gevaar heeft geput? Ja, TOM! de geest des kindschaps pleitte in u zijn » *Abba! Vader!*” terwijl de roem van den geloofsheld volstandig juichte: » *ik vermag alle dingen door CHRISTUS, Die mij kracht geeft, Wiens genade mij genoeg is, Wiens kracht in mijne zwakheid zeker zal worden volbragt.*”

Bleef TOM in God gesterkt, moedig waken op den post hem door het aanbiddelijk raadsbesluit der Voorzienigheid aangewezen en gaf hij daardoor bewijzen, dat hij een rijkelijk aandeel bezat van de heerlijke gift der genade, welke in ons beiden het willen en het werken volbrengt naar Zijn welbehagen, niet minder bewonderen wij hem, wanneer wij hem iets later ontmoeten op een minder in het oogvallend, ofschoon van naderbij beschouwd niet minder moeilijk standpunt van zijn leven. Het tijdstip, waarvan ik spreken wilde, was dat, waarop hij als een schap ter slagbank geleid, met een gebroken hart en boeijen aan de beenen, ontscheurd aan zijn dierbaar gezin, door HALY op eene ellendige kar werd medegevoerd. Naanwelijks uit het gezigt van zijne lieve, vreedzame woning, die hij zeker was

in eenige jaren niet te zullen wederzien en toch ver genoeg van dezelve verwijderd, om eenigzins tot nadenken te zijn gekomen over de vreeselijke keer, welke zijn voormaals zoo gezegend lot in weinige uren tijds had genomen, werd hij plotseling gestoord in den loop zijner pijnlijke gedachten door den zoon van den heer SHELBY, den jeugdigen GEORGE, die hem te paard spoorlags naderde, om hem een laatst vaarwel toe te roepen. Diep en zeer smartelijk moet den indruk zijn geweest, die de aanblik van zijne jeugdige, openhartige gelaats-trekken verwekte in de ziel van TOM. Zoo wij geen vreedelingen zijn in ons eigen hart, lezer! zal het ons niet moeijelijk vallen te bejelden, dat wij, na het ondergaan van eene of andere schokkende omstandigheid in ons leven, en na de uitputting der diepste smart niet zelden gewaarwordingen van onedelen, onchristelijken aard voelden oprijzen in ons binnenste, zoo als daar zijn: van opstand jegens God, bedilzucht of twijfel aan Zijne beschikkingen, haat of wrok jegens hen, die, ofschoon oogenschijnlijk, de bewerkers van ons leed, alleen in Gods hand de middelen zijn, waardoor de kastijding tot ons kwam. Naar mijne wijze van zien, kan het niet anders of de gedachten aan den heer SHELBY moet in dit oogeblik strijdige gewaarwordingen hebben opgewekt in TOM's binnenste. Gedurende een tijdverloop van zoo vele jaren aan hem verbonden door de hechtste banden van liefde en trouw, zacht en teergevoelig geworden zijnde onder zijne zachte leiding, nooit anders gedacht hebbende dan op

overwon hij zijnen eigenen geest en was hij, terwijl hij, zacht gelijk een kindeke de gouden lokken van den jongeling streelde, sterker dan een held, die eene stad inneemt.

TOM! zou in dat oogenblik van smart welligt de gedachte aan *de lijder zonder wederga* in uwe ziel zijn opgekomen? Zoudt gij Hem u voorgesteld hebben, zoo als uwen Bijbel Hem u in oogenblikken van gepeins zoo treffend gekenschetst had aan het einde van zijn leven, de ure der smart te gemoet gaande, met de zondenschuld eener gansche wereld op de benaauwde ziel, omringd van Zijne zwakke twijfelachtige jongeren? Zoudt gij Hem eigen leed en lijden hebben zien klein achten en overwinnen, om tot aan zijnen jongsten snik hun tot steun, hun tot troost, hun tot lansen te zijn? Zoudt gij iets van Zijne kracht, iets van Zijnen moed, iets van Zijnen zin in uwe ziel hebben voelen afdalen? Zou de Trooster op zijn gebed afgezonden u op dat oogenblik bijzonder nabij zijn geweest? Zoude alles bij u hebben moeten wijken en onderdoen voor Gods liefde, zoude uw hart alleen geopend zijn geweest voor Zijne vreeze, Zijne eer? Mevrouw BEECHER strowe meldt het ons niet, TOM zelve heeft er van gezwegen, zeker was het hem genoeg, dat Een alleen het wist.

Wij zetten dus onze beschouwingen voort en daar de tijdruimte klein is en wij ons veel te lang bij het eerste gedeelte der geschiedenis hebben opgehouden, welligt reeds te langwijdig zijn geweest, nemen wij eenen stouten stap en vinden onzen held

zijn grondgebied, in zijne nabijheid door hem "goeden nacht" toegeroepen, de oogen te sluiten voor de eeuwige rust, zag hij zich nu alleen door zijn toedoen op het alleronverwachtst en geheel onverdiend ontruikt aan zijne geliefden, verwijderd van zijnen geboortegrond eene duistere, schrikkelijke toekomst te gemoet gevoerd. Had hij haat gevoed, wrok gekoesterd in zijn binnenste, had hij de uitvloeiselen er van niet anders dan door het zwijgen zijner tong, dan door het wegzinken in eene doffe moedelooheid kunnen terughouden, zeker zou zijn overkroopt gevoel zich hebben ontlast, zeker zou hij de ontboezemingen van den verontwaardigden jongeling hebben toegejuicht, toen deze daar zoo onverwachts, welligt met tranen in de oogen en eene van sandoening gesmoorde stem voor hem stond, zijn eigen vader als de bewerker van al dat leed beschuldigende. En TOM? viel hij den jongeling toe? moedigde hij hem aan? weeklaagde hij over zich en de zijnen? Niets van dat alles wordt ons door Mevrouw BECKER STOWE medegedeeld, alleen lezen wij dat de grove hand van den neger zacht nederdaalde, op de krullende lokken van het jeugdige hoofd, dat hij de vriendelijke gelaatstrekken streefde, dat hij GEORGE smeekend bad, niet alzoo van zijnen vader te willen spreken, dat hij zijne vaderlijke vermaning eindigde met den wensch: *"wees een goed meester gelijk uw vader, een christen zoo als uwe moeder, gedenk aan uwen Schepper in de dagen uwer jeugd."* Zoo dacht TOM alleen aan zijnen jeugdigen vriend en vergat geheel zich zelve, zoo

weder, waar hij, na het doorstaan van bittere droefheid en smart zich geroepen gevoelt tot eene zeer zware beproeving. De zachte schemering van eenen nieuwen vriendelijken morgen heeft plaats gemaakt voor dikke duisternis en onheilspellende zwarte wolken. EVA is hem als eene verschijning uit eene hoogere betere wereld te gemoet gekomen. Zij heeft geleefd en geregeerd in zijn harte, zij heeft gespeeld op zijne knieën, gerust in zijnen schoot. De held heeft in TOM wederom plaats gemaakt voor het kindeke, hij heeft met EVA geschertst en gedarteld, gelagchen en geweend. Weldra echter heeft hij iets meenen te lezen in haar schoon oog, dat sprak van eene andere wereld, van eenen nieuwen dag, van eenen schoonezen morgen. Toen heeft zij hem gezegd, dat zij zich niet wel gevoelde, dat zij moede was, dat zij ziek zoude worden en dan op reis zoude gaan. In TOM's armen heeft zij tot op het laatst het liefst en best kunnen rusten, haar papa was zwak en werd er zoo moede van, maar TOM was sterk en had er zoo geheel en al den slag van om haar, ligt als eene veer, langs de waraude om te dragen. Als het nacht werd heeft hij zich, zonder dat zij het wist, in de open lucht voor hare kamer neêrgelegen en is daar ingesluimerd. Eindelijk is TOM zeker geweest dat de *bruidegom* zoude komen en toen zijne komst vernomen werd, was TOM daar, niet slapend, maar wakend, op zijne verschijning bereid. TOM zoude zich zeer ongelukkig hebben gevoeld, had hij EVA niet zien lagchen en ware hij niet zeker

geweest dat zijne droefheid haar de stof tot de innigste, reinste vreugde gaf. Daarom heeft hij „amen” gezegd en de krullende haarlok in ruil van hetgeen EVA zelve was, aangenomen. Daarna heeft hij EVA niet meer gezien, want toen hij op zijn beurt werd toegelaten om eenen laatsten groet te brengen aan het brooze hulsel dat zijne lievelinge op aarde omvatte en dat haar zoo bevallig had gestaan, wist hij zeer wel dat de appel van zijn oog daar niet langer was te zoeken, maar hij wist, dat hij haar zoude wederzien in het eeuwige, betere *Kentucky* en hij stelde zich gerust en troostte zich in zijnen God. Maar hetzij de pijlen der droefheid te gereedelijker waren afgestoten op het pantsier van den in *CHRISTUS* strijdenden held, hetzij de smart Gods doel niet had bereikt, TOM zag zich gebragt tot eene zware, vreesselijke beproeving. EVA had voor haren dood van *ST. CLARE* de vrijheid voor haren zwarten vriend afgedwongen en de bedroefde vader wilde zijn woord gestand doen. TOM zou vrij wezen, hij zou zijn vaderland wederzien. Nog slechts enkele dagen zouden verlopen, dan zoude TOM een *vrije*, geen *slaaf* meer zijn. Miss *OPHELIA* echter had met hare mindere mate van geloof, naar de wereld zeggen zou, beter deel gekozen, *TOPSY* was vrij gekocht, ofschoon TOM nog altijd in boeijen zachtte, toen *ST. CLARE* viel als eene bloem, die geurig en frisch door eenen onverwachten storm plotseling werd geknakt op haren stengel. „Vaarwel! vaar altijd wel, geliefd vaderland! vaarwel *CHLOE* en gij lieve

kinderen!" weeklaagde TOM bij zich zelve, terwijl hij de oogen sloot van den jeugdigen ST. CLARE, en stom van aandoening en smart bij deszelfs koude overblijfselen nederzat. Maar niemand verbeeldde zich, dat, terwijl hij daar zat, en in hem het kindeke weende en de held was verslagen. Geveld was hij niet, hij had slechts geslapen, om zich na korte oogenblikken van noodige rust op nieuw aan te gorden tot den strijd, de helm der zaligheid aan te doen, het zwaard des geestes aan te grijpen, zich de lendenen te omgorden, in een woord de gansche wapenrusting Gods aan te doen. Toen zag TOM, ofschoon met rood geweend oog den tegen hem over staanden vijand in het gezicht en terwijl *Kentucky* uit zijn sterfelijk oog verdween, wierp hij in den geest eenen blik op het nieuw Jeruzalem, en hij zag de tinnen der stad blozende in den goëd van eenen nooit door iemand aanschouwd morgen. Hij ontwaarde den kristallijnen vloed, waarvan EVA hem zoo schoon had gesproken, hij zag de gewaden, van hen die er zich in dompelden, wit als sneeuw uit te voorschijn komen, hij hoorde die toonen van een lied, dat hem van verrukking buiten zich zelve bragt. En nogmaals gaf zich het kind willig over aan de leiding zijns vaders, nogmaals gaf zich het schaap over aan de zorge van den trouwen herder, en werd het ook geschoren en nogthans de wind niet verzacht, toch bleef het niet achter, maar poogde, ofschoon verminkt en ter dood toe vermoëid en afgemat, de kudde na te loopen. TOM gehoor-

zaamde in LÉGREK zijn' heer en meester, hij volbragt zijne bevelen, in zoo verre zij strookten met het bevel van God. Hij las in zijnen Bijbel, ofschoon van dag tot dag in gebogener ootmoediger gestalte, hij zong zijne gezangen, ofschoon altijd met zwakker, bevender stem. Hij bleef een kind waar hij dacht en schreide om zijne geliefden, waar hij zijn hart als was voelde kneden bij het aanschouwen van den weedom van anderen, maar bij en met dat alles leefde en waakte in hem de held. Eindelijk was de oogenblik daár, dat de Heer, die altijd in t TOM was geweest, blijkbaar zelve opstond tot den strijd, om met krachtige hand zijne haters wijd en zijd te doen vlugten. Nog ééne male, nog eene enkele male betoonde zich TOM een kindeke, toen hij bij aanvang verscholen onder de vleugelen van den dood voor korte oogenblikken in het leven terug geroepen werd door de stem van den jeugdigen GEORGE. Had hij in zijn leven geweend van smart, stervende mogt hij het doen van vreugde. Toen zonk de fladderende adelaar zachtkens weg onder de asch en, ten spijt van den woedenden LÉGREK, had GEORGE de triomf dat hij, bij het aanschouwen van de kalme trekken van het vredige gelaat, de feniks klapwiekend mogt zien verrijzen.

TOM liet niets na. Waarom? omdat hij niets had bezeten. LÉGREK had hem in al de afzigtelijkheid van zijne onbepaalde magt niets laten behouden, ook niet de glanzige lok van EVA's blond krullend haar. Stierf hij daarom zonder een testament na te laten? Neen lezer! zijne uiterste

wilsbeschikking drukte het zegel op de waarheid dat hij was gestorven als een held. *"Zeg niet aan de arme ziel hoe gij mij gevonden hebt,"* klonk zijne laatste bede; *"zeg haar, dat gij mij vondt, ingaande in de heerlijkheid, terwijl ik naar niemand wachten kon."*

Daarna sloot TOM zijne oogen, met den geloofsroem der liefde op de lippen en sliep onder het bouwvallige dak van die oude schuur, onder de oogen van LORNE, in, met zulk een lach op het gelaat, als wij waarnemen bij het kind, dat aan de borst zijner moeder zachtens insluint.

II.

DE HUT VAN OOM TOM.

Wanneer wij kort geleden aan de hut van eenen neger dachten, stelden wij ons haar voor als een gebouw van eene onaanzienlijke gedaante uit grove bouwstoffen opgetrokken. Mevrouw BEECHER STOWE doet ons echter de zaak van eene andere zijde voorkomen en leert ons de hut van OOM TOM kennen als eene woning, waar, ofschoon klein en gering, alle aanspraak op sierlijkheid en bevalligheid niet wordt gemist. De hut van OOM TOM van nabij gade slaande, zien wij met genoeg en welk eenen heilzamen invloed het Christendom uitoefent op de uitwendige omstandigheden van zijne belijders, hoe deszelfs hartverterende, zielverheffende zin in alles wat hen omringt zichtbaar is. Nadat het zielsog van TOM zich heeft geopend voor het weldadig licht des Evangelies en zich gesterkt heeft gevoeld om deszelfs schitterenden gloed te verdragen, is zijn hart

voor al wat schoon en groot is meer en meer open gegaan en heeft hij het zich ten doel gesteld in oogeblikken van vrijen tijd de hem door de heer SHELBY toegewezen kleine omgeving zoo veel mogelijk te verfraaijen en op te sieren. De houtblokken waarvan de wanden der hut zijn opgetrokken verbergen hunne onbevallige donkere kleur onder het frisch groen van rozen en bignonia's, die er bij wijze van klimop hunne lenige takken tot aan het dak door elkander slingeren. De kleine tuin is net bewerkt, van onkruid gezuiverd en levert eene aangename verscheidenheid op van verkwikkende vruchten, die zoo bekoorlijk voor het oog als verleidelijk voor den smaak, bij voorraad een uitlokkend denkbeeld voor CROZ's wijsberoeemde kunst, in al wat het gehemelte prikkelen en de tong streelen kan, schijnen te geven. In de woning zelve wedijvert datgene wat tot gemak verstreken met datgene wat het oog bekoren en een juist denkbeeld van de aangeboren pronkzucht der vrouw geven kan, zooveel mogelijk met elkander. Het eenige ruime vertrek dat tot slaap-, pronk- en woonkamer, tot kelder, keuken, zolder, vliering en wat niet al dienen moet, is door het aanbrengen van een stuk tapijt, het daarstellen van een spit en een of ander keukengeredschap, het rangschikken van een bepaald getal stoelen in de nabijheid eener kleine tafel, zoodanig ingerigt, dat bovengenoemde appartementen daardoor ten duidlijkste worden aangewezen en wel met dat voordeel, dat men in de geopende deur of in het midden des vertreks staande, zo

allen te gelijk met eenen enkelen oogopslag kan overzien. De huisselijke orde door het vereenigde bestuur van het vreedzame echtpaar ingevoerd, lant weinig of niets te wenschen over. Bij den eersten aanblik die wij in de hut werpen, zien wij TOM als heer des huizes en hoofd van het gezin zich in een oogenblik van verpozing met gepasten ernst en deftigheid onder het oog van GEORGE op de ontwikkeling van de vermogens zijner ziel toeleggen, terwijl CHLOE als eene regte MAATHA geen grooter genoegen kent, dan haren armen ouden man, gelijk zij hem liefst en meest plagt te noemen, op het beste wat zij geven kan, te onthalen. Ofschoon wij regt schijnen te hebben in CHLOE meer bekwaamheid in het smakelijk toebereiden van spijs en drank, dan in het opvoeden van hare kinderen toe te kennen, weet zij gedurende het leeuur van haren man met dat al het woelige kindertroepje om haar heen in de beste rust te houden en raken hunne tongen niet eerder los, dan nadat het schrijfgereedschap is ter zijde gelegd en leerling en onderwijzer het eerste en beste gedeelte is toegewezon van de keurig toebereide spijzen. De goede sier die de jeugdige GEORGE aan de eenvoudige tafel maakt, de voorkeur die hij aan deze, boven die zijner ouders en bekenden schijnt te geven, verzekeren ons, dat gulle gastvrijheid eene van de aartsvaderlijke dengden is, welke het echtpaar op de uitnomenste wijze weet te beoefenen. Ook levert zij ons een krachtig bewijs, dat het, volgens de uitspraak van TOM's bijbel, niet bij den

overvloed is, dat iemand zal leven, omdat de eenvoudigste en minst kostbare spijs met zorg toebereid en met een opgeruimd dankbaar hart, ofschoon in eene hut genoten, niet altijd voor den mildsten overvloed behoeft achter te staan. — Munt de goedhartige, ijverige CHLOE in het gereed maken van spijzen uit, bezit zij in het toedienen der verschillende gerechten en het nederige deel dat zij voor zich zelve behoudt, geheel en al de goede eigenschap, die wij zoo gaarne in de opofferende, zich zelve voorbijziende liefde eener huismoeder opmerken, met droefheid missen wij in haar die beschaving, die verfijning, die veredeling van hart en geest, die wij in haren echtgenoot in zoo ruime mate bewonderen, en die hem, waar CHLOE er het grootste genoegen in vindt, als het hare kookkunst geldt, zich boven anderen te verheffen, nietig doet zijn en gering voor anderen, ja hem niet zelden in eigen oog de kleinste aller kleinen maakt.

Met eenen korten oogopslag willen wij den blik eindigen, welke Mevrouw BEECHER stons ons heeft toegestaan in de hut van OOM TOM te werpen. Komt hij ons ook hier weder bij de eerste beschouwing voor, als rijk bedield met den zachten kinderzin des Evangeliums; hebben wij hem het eenvoudig onderrigt van GAZON met een dankbaar hart zien sannemen; hebben wij het hem door CHLOE toegekende deel van de spijzen zien genieten, op den oogenblik dat zij het verkoos; is de vaderlijke knie het paard geweest, waarop de kleine BENJAMIN heeft

gereden; heeft TOM de blijmoedigheid, de vrolijkheid der kleine negers tot de meest mogelijke luidruchtigheid opgevoerd; Mevrouw BECKER stroomt laat het gordijn niet vallen, alvorens zij ons haren TOM ook hier weder in zijne hoogste waardij als huisvader heeft leeren kennen, dat is, als leider en wijziger van de huisselijke Godsdienst, als voorganger in het gebed, in één woord, als offeraar en hooge priester van zijn nederig gezin. Kwam het getal stoelen te kort, waggelden zij van ouderdom op de pooten, moesten zij leunen om te kunnen blijven staan, geen nood, CH. OS wist raad te schaffen; ijverig en met spoed ruimde zij den boedel op, rolde de tot datzelfde einde meermalen gebruikte vaatjes aan en legde er de ruwe planken zoodanig op, dat, liep gedurende de *meeting* de hut ook vol. was het gezelschap ook groot, ieder eene plaats kreeg, allen nogthans zitten konden. Zag TOM, in het volle bewustzijn hoe gebrekkig en slecht hij was geoeffend, van de voorlezing der Heilige Schrift af, ook uit den mond van den jeugdigen BEOROK kon voor die kleine eenvoudige gemeente de lof des Heeren op eene gepaste wijze worden toebereid. Het gebed echter zond niemand anders op dan de gemoedelijke huisvader zelf, niet, omdat hij geloofde dat hij in staat was zich uit te drukken in welsprekende, uitgelezene bewoordingen, maar omdat hij in de vaste overtuiging leefde, dat God een geest was, en dat, die Hem aanbidden, Hem behooren te aanbidden in geest en in waarheid. Zoo ging hij dan de kleine

vergadering met kinderlijken eerbied en mannelijke waardigheid voor, en ofschoon hij, wanneer hij bad, niet deed gelijk de heidenen, die meenen dat zij om de veelheid hunner woorden verhoord zullen worden, zoo vloede toch iedere zinsnede met zulk eene wonderbare kracht en klem over zijne lippen, dat er geen twijfel overbleef, of zulk een gebed moest door eenen anderen geest dan die eens zondigen, gebrekkigen mensch in zijne ziel gelegd en uit den diepsten bodem daarvan zijn opgekomen. Aan de luide ontboezemingen, die na TOM's gebed onder het gehoor ontstonden, ergere zich de lezer van de NEGERHUT niet. Hij bedenke altijd dat de *meeting* waarvan Mevrouw BRECHER STOWE spreekt niet bij blanken te huis behoort, hij stelle zich het woeste, hartstogtelijke karakter van TOM's geslacht ter goeder uur voor. Bij TOM zelven hadden, naar luid van Mevrouw BRECHER STOWE's berigten, zulke verschijnselen nimmer plaats, de onstuimige golfslag zijner ziel was bedaard, toen het magtwoord werd gehoord: *Zwijg stille!* Sedert dien tijd beroerde slechts eene zachte golfslag de diepe, stille wateren van zijn gemoed, en veroorzaakte de loop der aardse hemellichten nog altijd ebbe en vloed in zijne ziel, aan het eeuwige, hemelsche strand waar de golfslag breekt en de branding niet meer koken zal heeft ebbe en vloed voor altijd opgehouden. Waar zoude zij ook toe noodig wezen? *de zonne der gerechtigheid* die daar aan het firmament is opgerezen, regelt daar den tijd niet meer, dag of uur bepaalt daar het bestaan van den Christen niet langer!

III.

DE HUT VAN EEN BLANKE.

Wanneer gij met mij een bezoek wilt afleggen, lezer! bij een gezin van de lagere volksklasse, hoop ik in staat te zijn u een bewijs te geven dat eene blanke huid en eene uitwendige godsdienstige belijdenis geen genoegzame waarborgen zijn, om den geluksstaat van een Europeër te verheffen boven dien van een' inboorling der zuidelijker gewesten.

Het is laat in den namiddag van een' der laatste dagen van de maand December. Door de straten van het stadje C., die bedekt zijn met eene dikke laag sneeuw, waait een scherpe noordoostenwind. Zoo ver het oog reikt is de lucht bedekt met een graauw laken, dat meer sneeuw doet verwachten. In de huizen der achterstraat, waar wij ons bevinden, zijn de deuren gesloten en zien wij door de glasruiten den gloed van een helder brandend vuurtje. Van het huis echter dat wij

binnen treden, staat de deur aan en de eerste vlugtige blik, dien wij in het vertrek, dat op een ledig voorhuis volgt, werpen, stemt ons geenszins ten gunste van de behoeftige bewoners. Geen vrolijk vuurtje vlamt op aan den kouden haard, op welks lage vuurplaat een hoop vochtige spaanders eerder ligt te smeulen dan te branden. De houten stoelen en tafel, welke het eenige ameublement schijnen uit te maken, bevinden zich in een' vervallen staat en staan onordelijk door elkander. De meeste ruiten van de vensters zijn gebroken en met graauw papier toegeplakt, de overige zijn zoo aangeslagen, dat men er nauwelijks iets door ziet. De vloer is niet aangeveegd, maar bedekt met een menigte artikelen, die geenszins die der weelde zijn. Maar wat ons het meeste tegen staat is die jeugdige, haveloos vrouw, die in gindschen hoek staat te wasschen en onophoudelijk kijft en scheldt op een troepje morsige kinderen, dat zich vermaakt met op eens luidruchtige wijze te spelen en te zingen. * Wacht maar, uw vader moet maar te huis komen, hoorje!" zegt de vrouw op eenen schellen snijdenden toon. * die zal korte wetten met je maken en je één voor één frisch afranselen." De kleinste kinderen staken voor een oogenblik hunne pret en glupen de moeder steelsgewijze aan, maar de oudste jongen, die knus heet, en een groote deugniet is, lacht zijne moeder in het aangerigt uit, posteert zich in een' hoek en wenkt de kleintjes tot zich om hen in te luisteren, dat ze zich nergens aan storen moeten, dat moeder het toch

niet durft doen, dat ze het alle dagen zegt en dat ze wel op mag passen om bij vaders te huis komst zelve geen slaag te krijgen. De laatste woorden worden door de moeder gehoord en voeren hare woede ten top, zij laat het natte goed uit hare handen in de tobbe vallen en roept met fonkelende oogen uit, dat het God geklaagd is zulke kinderen te hebben. Welligt waren er de jongens niet best afgekomen, indien niet op hetzelfde oogenblik de voordeur met een hevige ruk ware opengedaan en de man van het huis met eene gereedschapsmand op de schouderen ware binnengekomen. In plaats van haren man met een hartelijken groet of handdruk »welkom» te heeten zegt de vrouw: »wat is dat nou WILLEM? je doet een mensch zoo waar schrikken. waarom breng je je gereedschap meê en waarom zet je de mand met zulk een nijdig gezicht neêr? je heb toch niet gedaan gekregen?» — De man ziet zijne wederhelft aan met eene verachtelijke uitdrukking en antwoordt: »He! wat je daar blijft te zeggen, ANT? als of je niet wist dat het morgen en overmorgen kersmis en dus de week uit is?» — »De week uit?» herhaalt de vrouw, »de week uit? en je geld, hoe zal dat te regt komen?» — »Best goed,» antwoord WILLEM, »de baas heeft ons natuurlijk die dagen afgekort en daarmede is de grap uit.» — »Voor jou, ja!» berneemt de vrouw op eene verwijtende wijze, »maar niet voor je vrouw en kinderen, heere! hoe moet ik die week uitkomen, alles zoo schreeuwend duur en dan zoo veel geld minder.» — »Voor jou is het toch altijd hetzelfde,» zegt WILLEM

„je komt toch nooit toe met je geld!“ — „Dat komt daar van daan,“ herneemt de vrouw, bloedrood wordende van kwaadheid, „omdat jij er eeuwig en altijd zoo veel af moet hebben.“ — „Moet ik dan niet geschoren worden? moet ik dan geen tabak hebben, he?“ roept WILLEM, met een dreigend gebaar. — „Wel zeker, gij moet geschoren worden, gij moet tabak rooken en lekkere ook, maar of de kinderen met leêge magen naar bed gaan, of ik geen geld voor zeep overhoud, dat komt er niet op aan. Bleef het echter nog maar bij tabak en scheren, moest er nog maar niet zoo veel af voor jenever drinken. En dan die ongelukkige feestdagen ook al, die moeten er ook nog tusschen komen, het is wat te zeggen, de goeije hemel helpe mij al weêr verder!“ — „Gij deed beter, vrouw! dat gij den hemel maar liet rusten en u niet op zulk eene wijze uithiet over feesten, die toch, zoo als dominé verleden week in de bijbellezing zeide, zulk eene heilige beteekenis hebben. Wat moet het kersfeest ook weder beteekenen, KEES?“ — „Toen werd JESUS geboren in een stal te Betlehem.“ laat de kleine wildzang er onmiddelijk op volgen. — „Bravo!“ zegt de vader, een' tergendend blik op de vrouw werpende, „ja jongens, op het kersfeest is JESUS geboren, maak maar dat je goed de kerstekst kent, dan zal je een stuiver hebben en dan ben je veel beter als je moeder, die op zulk eene schandelijke wijze van het kersfeest spreekt.“ — Hij loopt fluitend de trap op naar boven en ontwijkt zoodoende de scheldwoorden der vrouw, die

hem als een regenbui achtervolgen. » Zie je wel, jongens! » zegt KEES, » dat moeder al weêr heeft gekregen. ze gromt ook altijd, vader heit groot gelijk; als ik groot ben en aan het geld verdienen, zal ik ook niet dwaas genoeg zijn alles af te geven.»

WILLEM is een fiksche, sterke kerel met een goed verstand en een vlaggen geest, hij schrijft eene zeer goede hand en leest zoo goed, dat hij, beter gekleed zijnde, zonder opzien te baren, de dienst van voorzanger best voor een enkele keer zou kunnen waarnemen. Wanneer het, om eene van zijne eigene uitdrukkingen te bezigen, te hoor of te gras gebeuren mag, dat hij den bijbel eens open doet, dan klinkt zijne fraaije mannelijke stem met bijzonderen klem en nadruk door het geheele huis en luisteren de kinderen als vinken, maar hij kent al de geschiedenissen van het oude en nieuwe testament reeds lang van buiten, en wat het overige gedeelte, de profetiën en zendbrieven betreft, wat heeft hij daaraan, zij klinken zoo vreemd en verward, zoo onverstaanbaar en duister. Hij meent dat het over en over genoeg is, als hij iederden Woensdag in de maand op de bijbellezing gaat, daar dient hij toch te gaan, er wordt door d^c dominees zoo naauwkeurig acht opgegeven, als hij echter naar zijn' zin te werk ging, dan bleef hij er uit, och! wat heeft men er aan, men mag tegenwoordig maar blijde wezen als men iedere week tobbede en sukkelende ten einde brengt. De bijbel is een goed boek voor de rijken, zij hebben reden om deugdzaam en vroom te willen

wezen, maar de armen! niemand let toch op hen, als zij slechts eerlijk en trouw, ijverig en nuchteren zijn, voor het overige komt het er niet op aan. Wel komt er eens een tijd van sterven, maar wat er aan te doen, men kan toch niet altijd leven, alle menschen gaan heen. En de zonde! ja dat is eene ongelukkige zaak maar alle menschen zijn zondaren, dat weet men buiten den bijbel wel, maar God is goed, God is liefde, Hij gaf ons Zijnen zoon, Hij zal medelijden hebben, Hij zal vergeven, tot in eeuwigheid zal Hij niet toornen.

Gij goede, eenvoudige TOM! die zoo weinig kennis hadt, die zoo gebrekkig laast en toch zoo veel op had met uwen bijbel! Die in iederen duisteren zin de morgenschemering zaagt van iets heerlijks, iets beters, van iets dat wieken gaf aan de verbeelding van uwen door onkunde benevelde geest. Wat zoude het u gesmart, wat zoudt gij u verwonderd hebben, dat er menschen wezen konden onder het door u zoo bijzonder bevoorregt gesichte geslacht, die de bijbel in huis, maar niet in het hart hadden. Of wilde Mevrouw BEECHER strowe, als zij het eenige boek waarin gij laast, *oud en in onbruik geraakt* noemde, daarmede zeggen, dat gij in uwe onkunde de volkomene bewustheid omdroegt, dat God het arme en verachte dezer wereld heeft uitverkoren om zijn bijzonder eigendom te zijn. Hoe het zij, WILLIAM zou vreemd opgezien, welligt zijn ongelooft aan het bestaan van eenen armen negerslaaf met eenen vloek bekrachtigd hebben, die, liever nog dan hij zijne uitspanning in de herberg zocht, in stille afzondering met zijnen

opgeslagen bijbel op de knieën nederzat en op iedere bladzijde eene nieuwe goudmijn ontdekte. Wie echter aan het einde zijner loopbaan reden gehad zal hebben, op zijne gedane keuze met dankend welgevallen neêr te zien, wie in de eenwigheid met reiner oog en Godverheerlijkender zin zal hebben neêrgezien, WILLEM op zijne kroeg, TOM op zijnen bijbel, is eene vraag, die wij gaarne en onverdoeld aan het oordeel van den lezer overlaten.

Met een blik op den gezegenden feestdag eindigen wij het kort bezoek, in de woning van onzen Europeanschen handwerksman gebragt. In geen enkel opzigt bijna is TOM gelijk aan WILLEM. Zondag of werkdag, dag of nacht zegt de meester van den eerste: „ga!” en hij gaat, „kom!” en hij komt, „doe dat!” en het gehodene wordt door den, aan den wil van zijnen meester geklonkene, op hetzelfde oogenblik verrigt. WILLEM echter is iedereen Zon- en feestdag volkomen meester van zijne verrigtingen. Als de kerkklok luidt en het psalmgezang der Godgewijde schaar oprijst naar boven, werpt hij met het werkpak der week, hare zorgen en verdrietelikheden van de schouderen. Buiten zijn beroep heeft hij zijnen meester niet te ontzien. Werk is voor hem altijd in overvloed te vinden, want hij is bekwaam in zijn vak en altijd nuchter, dewijl het slechts op hoogtijden is, dat hij zijnen borrel drinkt. Iederen toedag is hij dus volkomen vrij, dan kan hij doen wat hij wil en gaun, waar het hem lust. Is hij daarom gelukkig? gelukkiger dan TOM, die zich door CHLOE de

eerste en beste beten van den maaltijd ziet toegediend? Neen lezer! zie slechts in het onbevallige vertrek, waar tapijt noch pronkbed, braadspit noch keukengereedschap is te vinden, waar roos noch klimop om de vensters tiert. — De kerkklok heeft reeds lang geluid en nog heeft de helderwinterzon het trage gezin het bed niet uitgeschenen. Wèl doen de kinderen ter smuiks allerle kattenkwaad en maken van de kussens poppen, die zij met de lakens en bedgordijnen aankleeden. Wèl wordt, zonder dat zij er iets van weten, welligt de welstand van ziel en ligchaam door het vervelend slapeloos te bed liggen in groot gevaar gebracht. Wèl schreit de kleine in de wieg van verlangen om bij moeder te wezen, maar WILLEM en ANTOE hebben het luijeren al te lief, om zich ergens over te bekreunen, op dagen waarin men naar hartelust luijeren of lofzingen, niets doen of zich aan de dienst des Heeren toewijden kan. Daarom staan zij laat op en slurpen op hun gemak hunne koffij, zij genieten hun dagelijks brood, maar vermoeijen zich niet om er zelve voor te danken, zij laten het hunne kinderen doen, die er beurte van houden en deze gaarne en gewillig, somwijlen ook voor eene kleine belooning, aan hunne broertjes of zusjes overdoen.

Op het kersfeest, waarvan ik spreek, zien wij WILLEM met zijne beste pluige aan als een baanderheer de deur uitstappen. Niet om een vriend of bloedverwant te bezoeken, waar hij den tijd hoopt door te brengen met een of ander godsdienstig gesprek. Neen, eenvoudig weg om langs kade en

gracht heen te slenteren en dan in een bierhuis te gaan, waar eenige zijner makkers komen, op wien hij het bijzonder heeft voorzien. Terwijl hij weg is, zet zijne vrouw koffij en traktoert zich zelve en de kinderen op koek, die niet is betaald en waarvan vader niets nung weten. Eene taankleurige CHLOE moge haren man het beste geven, moge zich afsloven om zijne voordienster en keuken-priesteres te zijn, de blanke huisvrouw zal wijzer wezen, de mannen behoeven ook niet alles te weten denkt zij bij zich zelve, een zoete mond en een sterk kopje koffij is alles wat zij er van heeft. — WILLEM komt een goed uur daarna met eene hooge kleur en een luidruchtig gebaar uit zijn geliefd bierhuis terug en kust het kind in de wieg, dat mond en handjes heeft bemorst door knabbelen aan den koek. •Hoe ziet de jongen er zoo uit, ANT!" zegt WILLEM, »gij zoudt u waarachtig moeten schamen, dat iemand hem zoo zag." — •Koek! koek!" stamelt de kleine jongen ofschoon hij het woord nog niet regt kan uitspreken en dit is gelukkig voor ANTJE, anders had zij eene boetpredikatie te vreezen gehad van WILLEM, die door haar zeker niet op de zachtste wijze zoude zijn aangehoord en wellicht een uitgestrekter gehoor zou gevonden hebben dan WILLEM had kunnen verwachten.

Niet altijd mogen wij u beklagen, TOM! ofschoon in het land der slavernij geboren. Tijdens de heer SHELBY door u •meester" werd genoemd, hadt gij er uwe hut, waar gij *meeting's* hield en plaats genoeg had voor vrienden en geburen. Het

genot er van mogt gij met uwe *CHLOE* deelen, de herinnering aan dezelve bleef u in later tijden als een vriendelijk schaduwbeeld op zij. Zij herinnerde u welligt aan een' oord waar eene ontelbaar groote schaar zich vereenigen zal tot het houden van *meetings*, welke Hij zal bijwonen tot Wiens eer en heerlijkheid alle godsdienstige bijeenkomsten gehouden worden. Daar worden geene vaatjes aangerold om planken op te leggen, daar leest geen met zich zelve ingenomene, welig opgeschotene krulkop voor. Daar zal God alles in allen wezen, daar zal wat de uiterlijke gestalte en de donkere gelsatskleur betreft, de arme verachte neger *TOM* en de gevierde, gewierookte *Miss* *EVANGELINE* moeilijk te onderscheiden wezen, maar zij zullen elkander van aangezicht tot aangezicht kennen, terwijl hunne gelsatstrekken zullen schitteren als de zon!!...

IV.

VRIJHEID. ONDERWIJS. OPVOEDING.

Wat is vrijheid? Naar mijne wijze van zien zijn wij vrij, wanneer wij in staat zijn onze handelingen, onze zamensprekingen en gedragingen geheel en al te kunnen inrigten naar de uitvloeiselen van onzen wil en van onze innerlijke neigingen en overtuigingen. In één woord wanneer wij kunnen denken, spreken en handelen al naar dat het ons goeddunkt. Met dat alles moeten wij wel toezien, dat wij het voorregt ons met de vrijheid door God geschonken, geen grooter vermogen toekennen, dan zij inderdaad bezit en alleen toepassen op ons zelve, want waar zij zich verder uitstrekken wil en in het regt grijpt van anderen, hebben wij ongemerkt de grenzen der vrijheid overschreden en bevinden wij ons op een grondgebied, welks invloeden en vermogens zich oneindig verder uitstrekken en hebben wij namelijk den voet gezet op dat der magt.

Ofschoon de vrijheid, als vrijheid beschouwd, eene zeer begeerlijke zaak is op zich zelve en hij die zich in haar mag verheugen, God daarvoor nooit naar waarde danken kan, gebeurt het zoo vaak, dat iemand, wiens oog duister is, door den schemerenden glans van het licht waarin hij wandelt, zich zelve en de voorwerpen die hem omringen uit een verkeerd oogpunt beschouwt en zich vrij en onbelemmerd wanende, de boeijen niet bemerkt, waaraan hij ligt gebonden, of de keten, die hij achter zich sleept, aanziet voor een fluweelen band, die hij het zich eene eere rekent te dragen. Er bestaat echter groote reden van vrees, dat die waan niet altijd zal voortduren, er komt een' tijd, er naakt een dag, waarop eene meesterlijke hand de schellen van ieders oog zal wegnemen, waarop de blinde ziende zal worden, de zwarte staar worden geligt, het zwakke oog zal worden genezen en waarop de rozenketen, waarmede menigeen zich willig liet omstrengelen, voor den opgeklaarden blik eene ijzingwekkende gedaante zal aannemen en niet anders dan uit in elkander geklonken schalmen van raw ijzer zal zijn zamengesteld. Maar het is nu de tijd niet hiervan te spreken, ik meen mij te moeten blijven bepalen, tot datgene wat wij menschen gewoon zijn vrijheid te noemen. Ik werp een' vorschenden blik om mij heen en vraag mij zelve af: is hij vrij, die, in het bezit van een vorstelijk vermogen en omringd van al de genoegens, die weelde en overdaad schenken kunnen, op eene voor zich zelve onverklaarbare, welligt geheel onbekende

wijze nederknielt voor den mammon, aan welken hij met eene zware keten gekluisterd is? Is hij vrij, die eene onafhankelijke betrekking in de maatschappij bekleedende en door ieder harer leden geacht en bemind zijnde, eene zielverdervende neiging tot zijnen afgod maakt en de binnenkamer van zijn hart tot haren gewijden tempel? Is hij vrij, die in eere en aanzien bij de menschen, zwak van hoofd en met een kortzienden blik op eene steile, duizeling wekkende hoogte staat? Wiens lof uitgaat van mond tot mond en die niet anders gewoon is dan te worden geprezen? Is hij vrij, wanneer hij in het openbaar verschijnt en aller oog, hetzij met bewondering of afkeuring op hem gevestigd is en hij moeite heeft om geene groete die hem wordt gebracht, onbeantwoord te laten, en zich genoodzaakt ziet voor de hulde hem bewezen, kruipende blijken van voorgewende toegenegenheid en slaafschen dank weder te geven? Is hij vrij, die met het woord »vrijheid" op de lippen zich als heer en meester meent te zien aangesteld over zich zelve en anderen, ofschoon in zijne geboeide ziel niet het minste denkbeeld, niet het flauwste bewustzijn wordt gevonden van die ware vrijheid, die zich alleen openbaart in de verloochening van zich zelve en hem, krachtens de kenmerken van haren diepen, rijken zin, zich ootmoedig en stil naar anderer wil leert voegen en hem, in navolging van haren magtigen stichter, aller knechten knecht doet zijn?

Wenden wij ons echter tot TOM en beschouwen wij hem vrij, waar hij het minder, dan hij

het ooit te voren was, scheen te kunnen wezen. Leeren wij hem kennen als vrij en onafhankelijk, waar hij zich kromde onder het juk, dat hem door de boosheid en het geweld werd opgelegd te dragen. Zien wij eindelijk op den bewerker van al zijn leed, als op eenen man in de boeijen der slavernij zoo vast gekluisterd, dat hij ons teederst mededoogen, ons innigst erbarmen overwaardig is.

ST. CLARE is gestorven, *Miss OPHELIA* is terug getrokken naar het koele noorden. *MARIE* heeft, om zich alle verdere moeite te besparen, hare slaven van de hand gedaan. Dat moet eene ommekeer in uwe ziel hebben doen ontstaan, goede *TOM!* Het schoone *Kentucky*, u van zoo nabij voor oogen gesteld, als het verleidelijke voorwerp uwer hoop! De slavenmarkt het uiteinde geworden van uwe aardse verwachtingen! De welkomstgroeten u in het land der belofte door vrouw en kinderen beloofd, u door den lasterenden mond van den schrikkelijken *LEGNER* toegebracht! Het methodistisch lied, waarmede uwe kinderlijke ziel zoo gaarne dweepte, op bevel van uwen beul, ten aanhoore van eene ter slagbank geleid wordende schaar, voorgezongen! De flanelen hemden door uwe *CHLOE* met zoo veel teedere liefde voor uwe kramppijnen en rhumathiek in gereedheid gebragt, de koffer met kleederen, het eenig loon van zoo vele jaren dienst, van zoo strenge afzondering, van zoo diep gevoelde, afschoon tegelijk zoo dragelijk gemaakte slavernij, overgedaan aan den meest-biedende, onder uwe eigene oogen op de tergendste wijze verkocht! Gij hebt het aangezien, *TOM!*

zonder u er in het minst tegen te verzetten, want wederom hadt gij in uw *oud boek* gelezen van een onschuldig ter dood veroordeelde, Wiens kleederen werden verdeeld aan den voet van het solfertuig, aan hetwelk Hij was opgehangen. Wel had de profeet der oudheid gewend, wèl mogt hij de harp aan de wilgen hebben gehangen, toen hij in de volle bedeeling van zijne zienersgave zong:

Verhard in 't kwaad, kun hun geen spel verdrieten,
Zij werpen 't lot wat ieder zil gesloten
Van zijn gewaad.

Maar Hij, wien het met bloed bevlekte gewaad gerukt was van de leden, hud gezien en gezwezen, had gezegend, niet gevloekt, had vergeving afgesmeekt, geen oordeel ingeroepen. Daarom zweegt ook gij stille, TOM! toen hij, onder wiens magt gij zuchttet, zich van uwen aardschen schat meester maakte, inbreuk makende op uwe regten, zich vergrijpende aan datgene wat niet *zijne* maar *uwe* was! Uw geluk heeft hij u benomen, maar konde hij u van uwe vrijheid herooven, TOM! ofschoon hij u in eenen jammerlijken staat door SAMBO en QUMBO liet voortzweepen? Waren geene betere denkbeelden van vrijheid in uwe ziel opgerezen, welligt hadt gij u verzet, waar zijne toemeloze woede anderen tot wanzinia of schrikkelijke wraakzucht bragt? Met uwe wijze van zien echter, met uwe onwrikbare overtuiging, met uw geloof in het hart, gevoeldet gij u als slaaf meer vrij, naarmate hij, die waande dat hij magt over u bezat, zich vaster klonk in zijne eigene boeijen.

Hij voelde er zich door bekneeld, ofschoon hij geen magt bezat, zo af te werpen. In de woede zijner magteloosheid had hij het zich ten doel gesteld, dat hij over u zoude triumfeeren, ofschoon hij knarsetandend van spijt zich zelven moest belijden, dat hij met iedere schrede afdwaalde van het spoor. Waar hij u op het aangezicht sloeg met zijne geslotene vuisten en zwoer dat hij u vernietigen zou, klonk hem uw rustig en bedaard: *Vrees niet voor degenen die het ligchaam kunnen dooden, maar de ziel niet kunnen dooden*" als een donderslag in de ooren.

Dat was ééne der privilegiën van die vrijheid aan TOM in zijn *oud boek* zoo schoon en krachtig beloofd!

De meester werd onderdaan van den slaaf, toen zijn bevel om CASSY te mishandelen, schipbreuk leed op de onwrikbare rots van TOM's ziel, toen hij hem eindelijk vergeefs wilde dwingen te openbaren, waarheen CASSY en EMMELINE zich hadden begeven. O, TOM! hoe schoon en verheven werd in uw geduldig lijden de ware vrijheid en gelijkheid van Gods kinderen, ten opzichte van de in slavenketenen geklonken grooten en magtigen der wereld, ons door MEVROUW BEECHER STOWE voor oogen gesteld. Wat zij ons in dat gedeelte van haar roeënd verhaal in korte woorden zeggen wilde, was dit: de ware Christen is altijd en overal vrij. Vrij, hetzij hij in slaafschen boei, vrij, hetzij hij onder den invloed van de uitgestrektste magt en heerschappij werd geboren. Wordt hij naar het ligchaam overheerscht, zijne ziel

blijft onbelemmerd, ja, usarmate hij zich de aard-
sche vleugelen ziet geknot door wreedheid en
geweldenarij, zet zijne borst zich uit en ademt
zijne ziel het regt van zijne hooge koninklijke
geboorte met voller, ruimer teugen in.

Arme slaafsche **LEGER!** wie voelt zich niet
met uw deerniswaardig lot bewogen? Geboren
als een rups, zonder hoop om ooit eenen vlinder
te worden, u in ruimer, vrijer lucht te bewegen!
Wat heeft **TOM** wêlgedaan, dat hij u nooit heeft
veroordeeld, dat zijn mond u nimmer heeft gevloekt.
Hoe gelukkig was het voor u, dat het: *«Vader!
vergeef het hun, want zij weten niet wat zij doen.»*
hem, terwijl gij dreigdet en scholdt, altijd zoo
schoon in de ooren heeft geklonken.

Maar de zielen die geboren zijn onder den
heilzamen invloed van de ware vrijheid en gelijk-
heid van Gods kinderen, hebben behalve zoo vele
andere privilegiën ook dit: dat zij, in oogenblik-
ken van aanvechting en strijd, stemmen hooren, ge-
zigten zien en droomen droomen, die men wel gevoe-
len, ofschoon niet beschrijven kan, welligt ook door
niemand straffeloos in twijfel zullen worden getrok-
ken. *«Amen!»* zegt onze ziel daarop, *«Heere
Jezus! daal in onze stugge, koude harten neder
en openbaar u zelve daar aan ons in den vollen
rijkdom van uwe schuldvergevende, zaligmakende
hefde en genade.*

Terwijl in de volgorde door mij in de prospectus opgegevene rubrieken, de woorden, *opvoeding* en *onderwijs* zich vertoonen aan mijn oog, denk ik er over na, of het welligt niet beter geweest ware, dezelve geheel weg te laten, of ten minste in hare plaats onderwerpen uitgekozen te hebben tot welker uitvoering ik mij zelve beter bevoegd zoude hebben geacht. Terwijl ik dit schrijf, komen mijne eigene verdiensten mij voor in een zeer nietig, zeer verkleinend licht en denk ik aan mij zelve als aan eene, aan wie de taak der opvoeding slechts eene wijle, eene bijzonder korte wijle kon worden toevertrouwd. Wel was mij dezelve door vreemden in handen gegeven, wel stonden teederminnende ouderen mij de verzorging en opleiding van de lievelinge hunner harten op eene voor mij zoo bijzonder vereerende wijze af. Wel had ik die lieve taak moedig opgenomen, maar niet verder was ik gekomen dan tot haar begin, of tot verootmoediging van mij zelve leerde ik haar in al derzelve uitgestrektheid kennen, en waar ik haar gewigt in de onbedachtzaamheid der jeugd eene plaats had toegewezen op mijne schouders, drukte zij mij nu zwaar en nederbuigend op het hart. Wat mij kracht gaf om moedig pal te staan op mijnen gewigtigen post, was, dat ik, bij het volkomen bewustzijn van eigen onvermogen, kracht zocht daár, waar zij alleen was te vinden, de ontwikkeling van mijne lievelinge met ootmoedigen kinderzin toevertrouwde aan Hem, die mij ter bekwamer tijd mijne eigene onmagt had doen gevoelen. Ook mijn kind wees ik bij

iedere voorkomende gelegenheid op Hem, en nooit was ik dankbaarder of vrolijker gestemd, dan wanneer zij in hare opregte kindertani met liefde en vertrouwen gewaagde van Hem, Wien ik haar als den besten Vader, als het eenige waardige voorwerp harer vreugde en hoop in dit en het volgende leven had leeren kennen. Mijne taak viel mij gemakkelijker en ligter, naar mate ik mij met meerdere naauwgezetheid aan haar toewijdde, ik arbeide aan haar voort, tot eene andere, niet minder gewigtige mij door mijnen Hemelschen Vader werd toevertrouwd. Met blijdschap had ik mijne eerste taak aanvaard, met weemoed lag ik haar neder. Had ik haar gewigt gevoeld, niet zoo als het had moeten en kunnen zijn was zij door mij waargenomen. O! er was zoo veel bedorven, zoo veel verbroddeld, zoo veel ongedaan gebleven en toen bij het scheiden mijn kind aan mijnen hals hing en mij alleen danken kon met hare tranen, toen was het mij bang om het harte en ik dacht: wat zal het wezen, als aan mij eenmaal rekenschap van haar zal worden afgevraagd?

Later rustte dezelfde taak nogmaals op mijne schouders, met dat onderscheid echter dat ik er mij nu niet aan onttrekken kon en dat mij tot schraging van mijnen wankelenden moed eene krachtigen hulp was toegewezen. Maar het zij mijne kracht niet genoegzaam was, of dat ik haar op eene ongepaste wijze vervulde, de ontfermende liefde van mijnen Hemelschen Vader stakte bij den aanvang reeds mijne bemoeijingen en nam de taak mij af, om haar zelve op de volmaaktste wijze

voort te zetten. Ik erkende mijn onvermogen, ik zag mijne zwakheid in, maar moest toch treuren, en weende zeer als ik er aan dacht, hoe zoet zij mij gevallen was en in welk een ander licht ik mij zelve had beschouwd, toen ik er aan arbeidde. Later kwam de tijd waarop ik danken, somwijlen juichen kon bij de vaste overtuiging dat de schoone kunststukken, waaraan ik met bevende hand en onjuisten blik mijn geoefend talent had willen beproeven, nu tot den hoogst mogelijken trap van luister en volmaaktheid zouden zijn opgevoerd en dat ik dezelve, na het willig afstand doen van al wat mij lief was en waard, en na mij zelve geheel en al aan God te hebben overgegeven, eene waardige plaats zoude zien innemen op eene tentoonstelling, waar alles wat groot en heerlijk was uit de vorige en volgende eeuwen zal worden bij elkander gebracht!!

En nu! wat zoude ik na deze verklaring over opvoeding of onderwijs kunnen zeggen? Wat zoude ik over zulke belangrijke onderwerpen kunnen aanvoeren of bijbrengen wat in mijn oog nuttig, en in dat van den lezer dragelijk zou kunnen zijn? Neen, ik vraag mijn woord terug, haal het opschrift mijner rubrieken met een enkelen pennenstreek door en verzeker u mijn lezer! dat als het der wijsheid en liefde mijns Hemelschen Vaders nogmaals goed dacht mij een pand der teederste liefde te schenken of de opvoeding van de lievelinge van anderer hart mij toe te vertrouwen, ik bij vernieuwing niet beter, niet anders zou

weten te doen, dan, krachtens de almacht en de wijsheid mijns Gods, alvorens ik mijne taak begon, op den bodem van die kinderziel met vaste hand de spreuk te griffelen: *»vrees God, houdt Zijne geboden, want dit betaamt allen menschen.»* Dat zou het fundament uitmaken van het gebouw, waarop ik arbeiden wilde, en bij het leggen van den eersten steen zoude het niet mijn naam zijn of die mijns kinds, of die zijner ouders of betrekkingen, die daarop zoude prijken, maar de naam van mijnen dierbaren en eeuwig gezegenden Verlosser, en al de aangewende versierselen zouden, zoo God mijne bede verhoorde, zoodanig van den Heiligen Geest zijn doortrokken, dat noch Zijn voorbeeld, noch Zijne leer, noch Zijn schuldverzoenend lijden en sterven bij iets, wat ik sprak of deed, door mijne lievelinge zou kunnen worden vergeten. Met haren dierbaren Heiland als een teeder kindeke voor oogen, zoude zij zich verblijden te midden harer kinderlijke spelen, van hem als twaalfjarige knaap zoude zij leeren, vroegtijdig leeren in het huis en in de dingen van haren Hemelschen Vader te zijn. Evenzeer als Hij zoude zij hare ouders gehoorzaam en onderdanig wezen en haar kinderlijk gebed zou steeds naar boven gaan, om de bekwaamheidte mogen ontvangen, om toe te nemen in genade voor God en de menschen. Van haren Heiland zoude zij leeren, hoe zij bij elke gewigtige ommekeer of verandering in haar leven zich door het gebed moest voorbereiden; hoe zij menig uur van rust moest toewijden aan den omgang met God; hoe zij waken moest en

bidden en strijden om hare eigenliefde te overwinnen, de kracht der zonde te breken en eens, gereinigd door Zijn Goddelijk bloed het hoofd rustig te kunnen nederleggen tot sterven. De naam van JESUS, zoude het woord zijn, waarmede ik het vergulde blad in haren vriendenrol zoude aanvullen en als het uur van scheiden had geslagen en mijn kind weende aan mijnen boezem bij de gedachte mij te moeten missen, zoude ik haar geen beter troostwoord, geen vriendelijker afscheidsgroet weten toe te spreken, op niemand anders haar weten te wijzen dan op JESUS CHRISTUS en Dien gekruist.

Indien iemand onder mijne lezers zich aan mijne wijze van zien mogt stooten, over mijne voorgenomene manier van opvoeding de schouderen ophalen mogt, het zoude mij bedroeven, ofschoon geenszins schaden. Mijn vertrouwen op den rots der eeuwen staat te vast om door der menschen woord te worden geschokt of vernietigd. Mijn beroep op het eeuwig Evangelie der genade duldt te weinig tegenspraak, is te hecht en sterk, dan dat hierin mij iets of iemand zou kunnen doen wankelen.

Ook MEVROUW BEECHER STOWE laat hare MEVROUW SHELBY naar mijne wijze van zien krachtig voor mij spreken, ook zij voedde haar kroost op in de tucht en de vermaning des Heeren en dat de slaven van hare plantaadje van denzelfden geest doortrokken waren, dat getuigt TOM. Eenen ST. CLARE mogt de teugels van het bewind over het harte van zijn kind slap uit de hand

laten vallen, mogt haar laten lezen en zingen
 met TOM, spelen met rorsy, mogt zelfs hare
 zwakke gezondheid aan Miss OPHELIA toevertrou-
 wen! Hij wist het niet, hij had het niet noodig te
 weten, dat zijne eigene onschtaamheid welligt het
 middel was, waardoor zoo vele dingen zoo diep
 moesten zinken in EVA's harte.

Bij het nederleggen van mijne pen, denk ik
 met een hoog kloppend hart aan de weldadige
 leer van het kruis, die in de dagen, welke wij
 beleven, ook in het ongelukkige slavenland wordt
 gepredikt. Hebt gij, arme, zwarte ouders! nooit
 nagedacht over een plan van opvoeding voor uw
 kroost, kunnen de meesten uwer lezen, noch
 schrijven en loeft gij bij de verzorging van
 uwe kinderen in eene gestadige vrees onverwachts
 aan hen te zullen worden ontscheurd en u eene
 onbekende toekomst te gemoet gevoerd te zien?
 Gevoelt gij u bij de taak der opvoeding bezwaard
 door eigen onvermogen? Zijt goeds moeds! troost
 u in den Heer! wanneer de naam van JESUS
 CHRISTUS als de Eenige, die helpen kan en
 zal, door u wordt aangeroepen en geprezen. De
 kruisleer bepaalt niet of het voorhoofd zwart of
 blank moet wezen, waarop het merkteeken de-
 loops zal worden ingedrukt, integendeel verzeker
 zij ons, dat God de zijnen kennen en roepen zal
 uit alle tongvallen, geslachten en natiën. Blanke
 en zwarte ouders! uwe lievelingen dus alleen op
 Hem gewezen, ze Hem blijmoedig en geloovig
 opgedragen; waar ze u door den dood of de wil-
 keur der menschen ontroofd worden ze Hem

ootmoedig toevertrouwd! Eene andere EVA, eene andere ROSY mogen in later tijd contrasteerend tegen over elkander zitten als de onbewuste vertegenwoordigsters harer verschillende natiën! De leer van JEZUS zal ten allen tijde en in alle plaatsen de brug wezen, die de kloof, die daar is gelegd tusschen hunne gelaatstrekken en plaatsbekleeding in de maatschappij, wegnemen zal.

Vriendelijker nogtans dan het gedrag van den zoon, sta ons het voorbeeld van de moeder van ST. CLARE voor oogen. Ook zij had haar onvermogen gevoeld, ook zij had geleden, ook zij had haren AUGUSTIJN in het gebed opgedragen aan God. Ook zij had zijne kinderziel tot eene offerande gesteld en aan JEZUS voeten neêrgelegd. Ook zij had hem door eigen voorbeeld God en Zijnen Eengeboornen leeren vreezen en liefhebben en ofschoon de Heer haar riep, voor dat zij het uitgestrooide zaad had zien ontkiemen, toch geloofde zij dat het veilig en geborgen in dat jeugdige hart den oogenblik tegemoet zoude sluimeren, waarop het door het magtwoord van God, al ware het dan ook door een onbespraakten mond of onbesnedene lippen te voorschijn geroepen worden zou.

Met een beroep op Uwe toegevende liefde, lezer! leg ik heden de pen neder. Waar ik te kort schoot, wees ik u op den Heer en stelde Hem u in Zijnen Grooten Zoon als den verheven Opvoeder en eenigen Zaligmaker van het menschelijk geslacht voor oogen. Wat mij ontbrak, vulle Zijne algenoegzame wijsheid en liefde aan. Waar echter iemand aan twifelen moge, zeker en gewis is het, dat

uit Hem, door Hem en tot Hem alle dingen zijn, dat de zaligheid uit geen anderen is, dan uit Jezus den gekruisten alleen en dat, als hemel en aarde zullen zijn voorbijgegaan, Hem door de ontelbare schare, welke verlost en gereinigd is door Zijn dierbaar bloed, zal worden toegebracht, den roem en de eer, de kracht en de heerlijkheid tot in alle eeuwigheid. Amen.

V.

A R M O E D E.

Armoede is een vreesselijk woord, dat, in welk eenen zin toegepast altijd iets heeft, dat mijn hart op eene pijnlijke wijze aandoet. Zoo als alle menschelijke kwalen en ellenden, heeft ook de armoede hare graden en vertakkingen en de diepste en smartelijkste is niet altijd die, welke met lompen bedekt en oncer overladen, schuw langs de straten sluipt. Er is eene armoede, die, even begeerenswaard als een kostelijke schat op eenen met puin en onkruid overdekten akker, al ons bidden, al ons denken, al ons streven overwaardig is. Hij die zich in haar bezit verheugt, is erfgenaam van een eeuwig, heerlijk koningrijk en draagt daarvan de onmiskenbare verzekering, gedurende zijne omwandeling op aarde in zijnen boezem om.

In de buurt waarin ik vroeger woonde, bevond zich een oud omaanzienlijk huis, dat aan

de diaconie toebehoorde en voor niet werd bewoond. Het huis was ruim, en droeg, ofschoon zeer verval- len, blijken, dat het weleer met smaak was gebouwd, ook had het een ruim en frisch uitzigt over de breede straat en de daaraanvolgende dubbele rei boomen. Maar ook had het een leelijk gebrek, name- lijk dat er nooit iets aan werd gerepareerd. Daardoor ging de waarde van het voor niet wonen grooten- deels, zoo niet geheel en al verloren en het was of de goede diaconie er tot de bewoners mede zeggen wilde: »hoe eer gij er uitgaat, hoe liever wij het hebben.» Bij nader inzien kan dat toch niet waar zijn geweest, want het had de minste van hare eرزame leden immers slechts een enkel woord behoeven te kosten om er de arme weduwe, die wij kortaf MAT noemen, met hare zonen en haar dochtertje nit te doen gaan. Bovendien had de gedachte, wat zij met zulk eenen bouwval moesten beginnen, heeren diakenen welligt bij het ontruimen van het oude huis niet weinig zorg en moeite gebaard. Voor een stal of honden- hok deugde het niet, want behalve de natuurlijke veronderstelling dat geen fatsoenlijk heer op zoo- danige wijze zijne paarden of honden zoude willen lo- geren, waren er bij koud winterweêr de arme dieren stellig doodgevoren. Aan repareren viel evenmin te denken, de tijd daartoe was lang voorbij en om het huis tot den grond toe af te breken en op denzelfden plek een nieuw te doen verrijzen, ja! dat ware goed en wel geweest, maar daartoe behoorde geld en de armenkass was niet bemiddeld. Dus bleef MAT in het oude huis wonen en werden

E D E

meestelijk woord,
 altijd iets lief,
 wijze raad,
 en en elanden, is
 en en vertaling
 is niet altijd in
 over oortalen.
 Er is een e
 waard als en is
 alle en onkruid en
 al een denken.
 Hij die zich in
 van een eenig-
 kerker de eenheden
 de overwinning o-
 want ik vraag
 eenenationlijk he

met de gebreken, die er aan verbonden waren zoo bekend, dat zij ze naauwelijks meer opmerkte. Het was grappig om te zien, welk eene vaardigheid zij had verkregen in het bedekken en verbergen der dagelijks grooter wordende en bijkomende gebreken. Brak er eene ruit, zij plakte de opening niet met graauw papier toe, gelijk hare achterburen, maar hechtte al de stukjes met smalle reepjes stop-verw netjes aan elkaar. Kwam er eene nieuwe scheur in den muur, dadelijk was zij met haren ouden kalkpot op de lappen. Kraakte de versleten vloer, zij wist juist van pas eene versche laag zand en aarde aan te leggen. Maar waar zij geen raad op wist en wat haar de meeste zorg en moeite veroorzaakte, was een nieuw lek in de goot, die, zoo als zij dikwijls zeide, veel op eene trahemant gelijken moest. Zomers ging het genoeg, dan ving zij in de gebrokene potten, die onder de lekkaadje stonden, frisch regenwater op, maar 's winters als hare zwakke borst zich opzette en wel wat op het huilen van den storm daar buiten geleek, dan had de goede ziel het bitter kwaad, dan, om niet van de koude en vochtigheid te spreken, gebeurde het meermalen, dat zij 's nachts geen oog kon toedoen door het onophoudelijk gedruip en getik in de bedstede en sliep zij al eens in, dan gebeurde het somwijlen dat al de potten te gelijk overliepen en zij meende te zullen verdrinken in haar eigen bed. Op zulke dagen zag MAT er bleek en betrokken uit, als wij, een van allen haren bouwval passerende, stil stonden om te vragen of ze 't nog al stellen kon. Dan schud-

de zij somwijlen de met watten gevulde muts freurig heen en weder op haar hoofd, terwijl zij over haar onderdeurtje liggende met ons sprak. Maar als de regen of de dooi maar weder ophielden en het slechts droog of vriezend weder was, dan rees de barometer van haar hart ook dadelijk weêr op mooi weder, en sjuowde zij de oude potten weder zoo opgeruimd naar boven, als of zij zeker was ze nooit weder noodig te zullen hebben. » Wat en ik gelukkig, » zeide ze meermalen tot onze lieve moeder, » dat ik nooit behoef te zorgen voor de huur, de tijd gaat zoo slapende om, het moet wat wezen als men iedere week zooveel geld moet wegbrengen. — » Dat is zoo MAT! » zeide moeder, » maar toch wenschte ik zoo gaarne u voor mijnen dood nog eens beter bezorgd te zien. — » Rust daar uw hoofd maar over, » antwoordde zij lachend, zomers woon ik er wat naar mijn zin en s' winters, ja! dan is het wel niet heel plezierig, maar het wintert toch ook niet altijd, en als de deuren goed toe zijn en wij hebben wat te stoken in den kagchel . dan zoudt gij niet kunnen gelooven hoe warm en wel wij het hebben. »

Eens kreeg MAT het in het hoofd om een water- en vuur-negotie op te zetten. Zij sprak er met moeder over, deze raadde het haar natuurlijk aan. Dat zij geen geld had om zich het benoodigde er toe aan te schaffen, begrepen wij zeer wel, dus behoefde MAT daar niet voor uit te komen. Moeder verliet even het vertrek en snuffelde met een peinzend gelaat lang in de verborgene laadjes van hare oude Secretaire. Het veroorzaakte

wel geen klank, die de gedachten aan edel metaal verwekt, maar toch, het geld kwam bij elkaar en 's middags ging MAT uit met eene brandschoone muts op het hoofd en een epikspelder nieuw schort om om turf, hout, ketel, tang, doofpot, enz. enz. te koopen. Zij slaagde naar wensch en toen wij 's anderen daags opkwamen, bengelde het zwarte plankje, waarop haar oudste zoontje, met krijt: » water en vuur » geschreven had, lustig in den frisschen morgenwind heen en weder. Maar ach! welk eene teleurstelling wachte ons; toen de roestige kagchel zijne plaats onder den schoorsteen had verlaten, de turven waren aangelegd en de ketel was opgehangen, verspreidde zich een verstikkende rook, die de zwakke longen van de arme MAT dreigde te doen bersten, en of men de voordeur al open zette en een oude vriend met levensgevaar op het dak klom, om eens naar den schoorsteen te zien, het baatte weinig, de rook nam zoo toe, dat eindelijk het vuur moest worden gedoofd, ofschoon de ketel nog lang bleef hangen. Dien avond weende MAT, toen zij de ramp aan moeder verhaalde, maar liet tegelijk door een klein spleetje een blinkend randje zien van den schat, die in den akker van haar hart lag geborgen en die haar beveiligde voor marmureren, ofschoon zij wist dat de muntstukken, waaruit zij bestond, niet op de aarde konden worden uitgegeven.

Voor dat wij de buurt uitgingen, stierf moeder en snuffelden wij op onze beurt in de laden van de oude Secretaire om het geld voor de begrafenis bij elkander te krijgen Ter-

wijl moeder op haar uiterste lag, had MAT altijd roode oogen, vraagde honderdmaal op eenen dag hoe het toch ging en dacht er nooit aan om eene schoone muts op te zetten. Toen de lijkkoets voorbij het oude huis reed, lag zij over hare onderdeur en maakte een geluid als of haar het hart zoude breken. Kort daarop werd het weder winter en kreeg MAT het weder vreeselijk op de borst. Het vroom weinig, maar dooide en regende bijna alle dagen, de oude pannen moesten weder voor den dag komen, maar konden ditmaal niet door MAT zelve van den zolder worden gehaald, want de bennauwtheid op de borst had haar den adem schier benomen, zij snakte naar lucht en hijgde zoo sterk dat men bij het openen van de voordeur reeds het piepende geluid hooren kon. Ook wij waren na moeders dood in onze inkomsten zeer verminderd, maar MAT wist er niets van, anders had zij nooit toegestaan, dat wij brandstoffen en levensmiddelen eerlijk met haar deelden. Eens was zij zeer zwak en flauw en zeide ons voor het eerst in haar leven dat zij trek had. trek in een weinig versterkenden wijn. „MAT is veeg,” zeide ik tot mijne zusters, „zij verlangt wijn.” Maar, vroeg ik vergeefs bij mij zelve, hoe komen wij er aan? Mijne oudste zuster peinsde lang bij zich zelve en streed tegen de haar aangeborene fierhied eenen zwaren strijd. Eindelijk behaalde zij de overwinning, rees haastig op van haren stoel, sloeg haren mantel om en begaf zich naar buiten. Het sneeuwde dien avond fel en toen zij terugkeerde met eenen verhoogden blos op haar gelaat, sprak zij: „terwijl

zij eene rol sago en een flesch wijn op de tafel nederlegde: brengt dit aan MAT, maar zeg haar vooral dat het niet van ons is dat zij het heeft gekregen." Ik liep de voordeur uit, zonder mij den tijd te hebben gegund een' hoed op te zetten, ik stapte zeer voorzigtig, want de straat was glad, dus liep ik gevaar van te zullen vallen en beefde voor den kostbaren wijn. Toen ik bij het oude huis kwam zag ik MAT opzitten, kleine KA had het bed afgehaald en beijverde zich om de natte plekken eens terdeeg te laten droogen. MAT bibberde van de kou, zag er ziek uit en scheen weinig trek te hebben in het sneedje droog brood, dat het kleine meisje zeer dun had gesneden en waarop enkele verdroogde omgekruide schijfjes van het rookvleesch lagen, dat wij voor haar hadden gekocht. MAT scheen dien avond niet heel opgeruimd, ik verbeeldde mij, dat zij tobde over kleine KA, omdat zij zich zoo bijzonder zwak en min gevoelde, want telkens als zij omzag naar het kind, dat zoo druk met het natte bed en de rookende vuurtesten bezig was, kwamen haar de tranen in de oogen. Ik lag mijn' schaf op tafel en maakte de sago zelve klaar, zij riekte heerlijk en was ter dege zoet, of had ik niet onze geheele suikerpot omgekeerd? Er werd weinig tusschen ons gesproken en toen ik de zieke zeide, dat wij den wijn niet gegeven hadden en zij mij zoo wonderlijk aanzag, voelde ik iets opkomen in mijne keel, dat mij benaauwde en mij gedurig kugehen deed. Toen wij 's morgens opstonden en dachten hoe of MAT het wel maakte, zagen

wij tot onzen schrik, dat hare luiken nog gesloten waren, wij ijlden 'er henen en klopten kleine KA wakker en uit het bed. Wat wij vreesden was niet gebeurd. MAT leefde nog en lag zelfs tegen hare gewoonte nog zoo laat gerust te slapen. Ik begaf mij aan haar bed, hare ingevallene wangen waren overtoegen met een hoog schitterend rood, hare ademhaling was zwaar en ronkend. Ik stak mijne hand onder den gelapten deken en voelde haar de pols, zij sloeg vrij rustig, zelfs tamelijk sterk. Toen verwijderde ik mij en kwam treurig bij mijne zusters. Zij waren schrandrer genoeg om uit de weinige woorden, die ik sprak en de schaamachtige blos, die zich verspreid had over mijne wangen de waarheid op te maken. Ik had den vorigen avond in de blijdschap van mijn hart onberaden en onvoorzigtig te werk gegaan, ik had te veel wijn genomen, zij had MAT geen goed gedaan, zij was dr.... geworden.

Kort daarna is MAT overleden, niet ten gevolge van den wijn, want o! het overige gedeelte van de flesch en de rol sago heeft haar zoo verkwikt en goed gedaan. Somwijlen heeft zij er nog over gelagchen en mij verzekerd, dat zij nooit rustiger en langer geslapen had dan dien nacht. Maar hare ademhaling is gestadig bennaauwder en bennaauwder geworden, eindelijk toen het weder winter was en weder vreeselijk lekte is hare borst volgelopen. Vooraf had MAT kleine KA aan haar bed geroepen en eenige onverstaanbare woorden gesproken, waarvan door het kind alleen

dit verstaan werd: » jonge raven...., » toen heeft zij de handen zaamgevouwen, hare leden uitgerekt, strak naar boven gezien en met een luide stem gesproken: » Amen! ja, kom Heere JEZUS! » — Spoedig bemerkte kleine KA dat hare moeder was gestorven en toen de weesvader kwam om haar mede te nemen en men haar versleten pakje kleeden heeft uitgedaan, hebben hare tranen getuigd, hoe gelukkig zij was geweest toen zij ze gedragen had in de vervallene woning, hoe lief zij hare moeder had gehad en hoe weinig zij was ingenomen met den schijnbaar zoo voordeelligen ruil.

En nu, om met enkele woorden terug te komen op TOM. Wat zullen wij zeggen? was TOM uit het oogpunt waaruit wij de zaak hebben beschouwd » arm », omdat hij woonde in eene hut, waarvan geen enkele steen hem toebehoorde! omdat hij zich kleedde in eene grove pij? omdat hij zonder het voeren van eenen bijzonderen toenaam alleen door dien van TOM werd toegesproken, omdat hij geen enkelen dollar in zijne kas had! zoo ja, dan moesten een SHELBY, een HALLEY een ST CLARE, een SIMON LEGREER rijk wezen. De tegenstelling is te duidelijk, is te groot, dan dat het noodig is zulks te moeten bewijzen. Alleen nog zeggen wij dit: men kan arm zijn naar de wereld en 't gevoel daarvan op eene smartelijke wijze in den boezem omdragen. Men kan kroost hebben en dat opvoeden met het brood der smart, men kan ware grootheid en waarachtige verdiensten door trotschen overmoed en ellendige

kleinhartigheid zien verduisteren en toch een vaste burg hebben in zijnen God, toch ruste vinden in Zijne beschikkingen, toch den laatsten penning uitgeven tot aankoop van den akker, waarin de kostbare, eenige schat verborgen ligt. Al de schatten dezer wereld kunnen de verlorene rust niet koopen van eene door zondenschuld bezwaarde ziel. Geene vergankelijke dingen, als die daar zijn: zilver of goud, kunnen zulk eene verloren ziel van de straf der zonde vrijwaren. Door het geloof alleen leert men pleiten op het bloed van CHRISTUS als eens onstraffelijken en onbevleeten Lams en dat bloed alleen, niets anders dan dat kan de kleederen wit maken, waarmede men den Hemel zal kunnen binnengaan. Geen beoedeld gewaad wordt daar gedragen, geen bruiiloftsgast wordt daar toegelaten, die van geen noodig feestgewaad is voorzien. Armen! zijt gij er zeker van, dat gewaad, na het afleggen van de lichaamszwâ, te zullen ontvangen? Moedig dan het oog gerigt op de grove pij, waarmede gij uwe leden ziet omhangen. Zij moge uwe hooge goboorte doen vergeten, uwen adelbrief verduisteren! de geheiligde oorkonde er van vernietigen, dat kunnen, dat vermogen zij niet. Getroost u dan het incognito, waaronder gij hier beneden moet omzwerven. Hemelburgers kan het niet vreemd voorkomen, dat zij hier op aarde gasten en vreemdelingen zijn. De vreugde en het gemak van het Vaderhuis dus niet gezocht in de bekrompene met vreemdelingen opgepropte herberg. TOM wist het uit zijnen Bijbel en zocht ook hier geen blijvende

stad, maar vestigde bij het uitwonen van den Heer, met EVANGELINE en alle opregte geloovigen het oog zijner ziel op de stad, die fundamenten heeft, wier kunstenaar en bouwmeester God is, wier tinnen zich verheffen tot in de hoogste Hemelen.

VI.

R I J K D O M.

Zij was wel arm, de jonge schoone dame, die de laatste hartsterking aan de arme MAT door mijne zuster had doen toekomen. Zij was arm, arm in den voisten, diepsten zin van het woord. MARIE! MARIE! dat gij de dochter van eene burgerlijke weduwe had mogen wezen, die met handen arbeid haar dagelijks brood verdienen moest! Dat een minder schoon gelaat, eene onbevalliger gestalte u bij de geboorte ware ten deel gevalle! Dat gij, o, MARIE! dat gij boven alles eene *arme van geeste* had mogen wezen, wier verlangen zich uitstreckte naar betere schatten dan de vergankelijke dingen der wereld!

Maar laat ik stille zijn en den vinger op den mond leggen. Hij, die geen rekenschap geeft van Zijne daden, had het zóó noodig gekeurd en zulks zeker wel om wijze redenen, ofschoon geen kortzigtig menschenoog het doorzien konde.

Zoo werd dan MARIE geboren in schijnbaar gunstige omstandigheden; zij was de tweede dochter van eenen hoogen ambtenaar. die, toen zijne gade nauwelijks uit het kraambed was hersteld, door laakhare onvoorzigtigheid uit zijne betrekking werd ontslagen. Dat was een vreeselijke slag voor dat ongelukkige huisgezin, want de familie was aan beide kanten onbemiddeld en vooruitzigt om nogmaals goed geplaatst te worden, bestond er voor den Heer B. volstrekt niet meer. Godsdienstige beginselen bezat hij niet en over den troost, die in het gebed, en den omgang met God te vinden is, kon hij slechts bij overlevering spreken. Zoo was het dan op eenen vroegen morgen, toen de kleine MARIE gekoesterd werd op den schoot harer moeder, dat men eenen vreeselijken knal hoorde en de verschrikte meid de trap opvloog naar boven, vreezende dat er iets op mijnheer's kamer moest zijn gebeurd, ofschoon zij er niet op kon, want de deur was gesloten. Dienzelfden dag nog was het aan iedereen in de stad bekend, dat de kleine MARIE en hare zuster DOORTJE *weesjes* waren geworden en dat beider moeder eene beklagenswaardige weduwe was. Dus wist MARIE van haren vader niets, dan hetgeen zij bij het opgroeijen hare moeder van hem hoorde vertellen. DOORTJE was drie jaren ouder en herinnerde zich dus nog wel iets van hem. Zij wist dat hij haar altijd zijne DORA had genoemd en dikwijls met haar op zijnen arm had gewandeld door de kamer. Arme kleinen! dat was dan de eenige erfenis u door den man nagelaten, die wel de vader-

vreugde had gekend, maar nooit de verplichting die daardoor op hem rustte.

Bij het opgroeijen van hare kinderen leefde Mevrouw B. als een kluisenaar in zijne cel. Zij bleef een fatsoenlijk huis bewonen maar had geene bedienden. Eene oude, sufferige vrouw verrichtte de boodschappen en deed het werk aan de straat en daar deze zeer doof was, konden de meiden onder het straatboenen niets van haar te weten komen. En daar de weduwe den altyddurenden rouw had aangenomen en bezoeken aflegde noch afwachtte, wist niemand iets van hare zaken. Wel zeide men, dat zij en de kinderen van brood en water leefden, maar deze zagen er toch gezond uit. Gelukkig dat er een tuin achter de woning der weduwe was, waarin zij de lucht genieten en zich vermaken konden. Zoo ging de tijd voort tot dat DOORTJE en MARIE beeldschoone meisjes geworden waren, die zich alleen in de kerk en dan nog slechts achter hunne digte sluijers lieten zien. Om dezen tijd stierf ook de arme weduwe en terwijl men er over dacht, wat nu DOORTJE en MARIE wel beginnen zouden, waren deze reeds de stad uit en als gouvernantes geplaatst bij adellijke familiën. DOORTJE had het vrij wel getroffen en wijdde al hare kracht, al hare vlijt, al haar genoegen aan hare jeugdige élèves. MARIE echter at het brood der smart en zuchtte dag en nacht om uitkomst uit hare ellenden. De gewenschte uitkomst kwam door het aanbod van een aanzienlijk huwelijk. Wel was de aanstaande echtgenoot oud, wel scheen zijn

humeur niet van het beste te wezen, wel beschuldigde men hem van zeer gierig te zijn, maar, zooals ik zeide, MARIE had geene godsdienstige indrukken ontvangen, dus had zij geen ander geloof, dan dat hetwelk ook de heidenen kunnen hebben, en zij zou rijk wezen, men zou •Mevrouw* tegen haar zeggen, zij zou niet langer ondergeschikt behoeven te zijn. Dus ruilde zij haren eigenen naam met dien van de familie Z, en werd eene schatrijke dame, die in eigene equipage hare bezoeken aflegde en die door vele dames van de stad werd benijd. En nu? had zij wijs gehandeld? was zij gelukkiger dan DOORTJE? Neen lezer! het smart mij diep te moeten zeggen, dat zij nooit armer, nooit dieper te beklagen was, dan na het aangaan van haar huwelijk. Haar echtgenoot was een ware despoot, die de teugels van het bestuur aan niemand, ook niet aan zijne gade toevertrouwde. Op zijn uitdrukkelijk verlangen kleeftde zij zich in vorstelijk gewaad, versierde zich met de kostelijkste edelgesteenten, reed, door een brieschend vierspan getrokken, in eene prachtige koets, voedde zich met uitgezochte lekkernijen, maar eigen zin en wil moest zij geheel ten offer brengen. Langen tijd worstelde zij met de haar aangeborene fierheid, lang had zij hare zelfstandigheid getrouw bewaard, maar toen zij eindelijk zag dat de borst van haren echtgenoot was bedekt met een stalen harnas, waarop zelfs hare brandende tranen en teederste liefkoningen terug stieten, toen zij zag dat bidden en smeeken evenmin als dreigen en tegenstribbelen

baten kon, toen leerde MARIE veinzen en bereikte door list het doel, naar hetwelk hare aangeborene opregtheid en liefvalligheid haar vergeefs deed streven. Wat haar de meeste zorg, de gestadigste bekommerring veroorzaakte was het verkrijgen van geld, van geld dat zij naar eigen goeddunken en zonder dat zij er rekenschap van behoefde te geven, konde besteden. Wel schitterde op de speeltafel hare met goud gevulde beurs, maar iedere gewonnen penning werd door den Argusblik van haren echtgenoot getrouw opgerekend. Eerst was zij, door de hoop op gewin, eene hartstogtelijke speelster geworden, maar toen zij inzag dat zelfs de wisselende kans niet vermogt haar aan den loerenden blik van haren echtgenoot te onttrekken, toen het bij hare te huis komst gestadig heette: „zoo veel heeft mijn schatje gewonnen, wat is zij voornemens daarmee te doen.” toen hij niet afliet voor dat zij geantwoord had, toen DOORRE ziek werd, hare betrekking moest verlaten, bij hare rijke zuster aanhield om geld, toen... vervloekte MARIE haren echtgenoot in haar hart, toen.... vervloekte zij het uur waarop zij zich aan hem had verbonden, toen schenen haar de edelgesteenten van haar hoofd ver-iersel al te zwaar, toen knelde haar satijnen gewaad haar als een keten om de leden, en daar zij de stem niet wilde hooren, die haar toeriep: „bid!” viel zij in de strik haar door de magt der duisternis gespreid, werd eene eerlooze, eene lage diefegge, bestal haar eigen echtgenoot.

Ik was getuige, hoe zij op haar ziekbed

noêrgelegen bij het ijlen in de koorts, gestaâg het bed uit wilde en met rollende oogen en woeste gebaren haren echtgenoot tot zich riep en hem dwingen wilde om haar den verschenen termijn van het loon ter hand te stellen, dat aan de dienstboden moest worden uitbetaald. Ik had haar, bij het opkomen der koorts, beloofd, aan de hand beloofd, alleen bij haar te zullen waken, die belofte was mij heilig, ik wilde haar niet vergrepen, welligt was ze aan eene stervende gedaan. Maar toen het stil werd in huis en zich de dienstboden naar hare slaapkamers begeven hadden en ik niet anders hoorde dan het getik van de pendule, het geknap van het vuur aan den haard, en de benaauwde ademhaling van de zieke, toen zij mij angstig vroeg, welken datum wij hadden en ik zeide dat het morgen den 3^{en} was, toen, o! toen voelde ik mijn hart van medelijden met haar deerniswaardig lot verstijven. En toen zij niet rusten, niet innemen, niet bedaren wilde voor dat ik haren echtgenoot had geroepen en zij hem vergeefsch toeriep: »geef mij geld! geef mij geld!» en hij met eenen blik waarin argwaan lag te lezen, ofschoon op eene schijnbare teedere wijze volhield, dat hij haar verzoek niet konde toestaan, dat de docter het had verboden, dat de koorts er door verergeren zou, toen, o! toen ging mij een zwaard door de ziele, toen leerde ik de armoede van hare donkerste zijde, in hare strafschuldigste gedaante kennen. En toch ging dien nacht met gelijken tred als andere nachten en dagen voorbij, toch tikte de pendule rustig

voort, toch duidde de klokslag ieder verlopen uur en half uur aan. Toen het middernacht werd begon MARIE stil te liggen, zij sluimerde even in en droomde van geld, zij stak hare bleeke handen uit en frommelde naar het beddelaken, eindelijk had zij den tip er van vast gegrepen, zij verbeeldde zich dat het eene beurs was, dat zij geld hoorde rammelen. «God dank!» sprak zij bij zich zelve, «nu ben ik gered, nu kan ik ze als naar gewoonte uit betalen, nu zullen die lage zielen mij ten minste niet in het aangezicht uitlagchen, nu zullen zij niet triumfeeren.» «Maar» ging zij weenende voort, «de zonde, zou die toch niet voor mijne rekening liggen? en toch, ik deed het niet voor mij zelve, DOORTJE had er mij toe gebracht; maar zij moet het niet weten, zij zou er zooveel onder lijden. Maar hij! die kwelgeest! die duivel! die mij uittartte, die altijd glimlachte en toch iedereen avond tot den laatsten penning rekening hebben moest!»

Eindelijk begon de dag aan te breken, geen vrolijke, heldere, een bleeke regenachtige dag. MARIE begon rustig te worden, zij scheen te weten, dat ik alleen bij haar was en dat ik mijne belofte had gehouden. Zij zag mijn geopend Testamentje bij mij op tafel liggen en vroeg met eene zwakke stem wat ik las. Ik antwoordde met een vers van het hoofdstuk aan hetwelk ik bezig was te lezen: «*En simeon zeide: ik ben de wog, de waarheid en het leven, die tot Mij komt, zal niet sterven in eeuwigheid.*» Toen ik geëindigd had, zag ik de zieke vriendelijk aan, zij hield de

hand voor het gelaat en weende tot dat zij weder sliep. Weldra kwam de zuster van den heer des huizes mij aflossen en ik verwijderde mij met een diep verslagen hart. Dienzelfden dag betaalde de Heer Z. het loon uit aan zijne dienstboden. Wat er voorviel in die kamer weet ik niet, want de deuren waren gesloten en door een gerand goudstuk wordt het stilzwijgen voor eenen korten tijd gemakkelijk opgelegd aan slaafsche zielen.

Nu is MARIE weder beter en legt in hare staatsiekoets op nieuw hare bezoeken af. Haar voorhoofd heeft verscheidene rimpels gekregen en als haar echtgenoot hare hand in de zijne sluit en haar » engel! » en » allerliefste! » noemt, dan neemt haar oog eene uitdrukking aan als brak haar het h art, als schreide het tot den hemel om erbarmen.

Wie was inderdaad armer, MAT of MARIE? De eerste met hare gewatteerde, grof katoenen muts, de laatste met haren diadeem van glansrijke diamanten? O! had MARIE zich tot den Heiland gewend, werd Hij nu nog met opregt geloof door haar aangenomen, zette zij zich eens met hare groote naamgenooten aan Zijne voeten neer! Werd de arme kruisdraagster, die gebukt gaat onder den last van het door haar eigen mond gevloekte goud, eene arme naar den geest, die het doornepad naar Golgotha had ingeslagen.

Lezer! twijfel niet aan het bestaan der beklagenswaardige MARIE, hoewel zij onder eenen anderen naam door mij is voorgesteld. Ik weet niet beter dan dat zij op dit oogenblik nog leeft. Al

mijn geschrijf in hare handen komen mogt, wete zij dat ik haar ken, dat ik menigmaal eenen medelijdenden blik sloeg in de diepe schuilhoeken van haar harte, dat ik haar een beter lot toewensch en niet zelden voor haar bid. Maar boven alles wete zij, dat er een leven is na dit leven, dat de ontknooping der geschiedenis niet in het eerste bedrijf van het tooneelspel plaats hebben kan. Dat ter aller uur arbeiders in den wijngaard worden aangenomen en dat, hetzij wij in eene staatsiekoets rondrijden, of een huis bewonen dat aan de diaconie toebehoort, bij het sloopen van ons aardsch bestaan alles daar op aan zal komen of het einde *vrede zal zijn! vrede door het bloed des kruises!*

VII.

SLAVENHANDEL, MENSCHENVLEESCH.

Het kan mij niet anders dan smartelijk vallen, lieve lezer! uwe aandacht te vestigen op eene plaats, waar geen redeloos vee, nog nitgestalde waar te koop wordt aangeboden, maar waar menschen vleesch het artikel is dat aan den meest-biedende zal worden verkocht.

Daár zit ADOLF, die zich met het gewaad van zijn vorigen meester plagt te kleeden en er eene ter in stelde zich te hooren aanspreken bij zijnen naam. Daár is eene sijngevoelige vrouw, eene bezorgde moeder aan de zijde van hare bevallige dochter neêrgezeten. Daár drukt zij hare laatste lessen en vermaningen in dat voor alle indrukken zoo ontvangbaar hart. Iets verder hooren wij de schrille toon van de oude vrouw, die zich van haren ALFRED niet wil laten scheiden en in de wanhoop,

die zich van haar meester heeft gemaakt, beloften doet, die zij nooit vervullen kan. Dáár zien wij de ongelukkige slagtoffers van de ellendigste koop- en baatzucht der menschen beschimpt, veracht, vertrapt, bespuwd. Dáár moeten zij zich als het reedeloos godierte laten betasten en keuren. Dáár worden hunne kaken in beweging gebragt en hunne tanden geteld. Dáár zien wij TOM, peinzend en stil ter neder zitten, welligt met het kwijnend oog naar zijn geliefd *Kentucky* gewend. Dáár is het zijne beurt om op te staan. Dáár stijgt hij op het blok gelijk een misdadiger op het schavot. Dáár stelt de verkooper een prijs in en overschreeuwen elkander de rauwe krijschende stemmen. Wien zal hij toebehooren, wien eigendom zal hij worden naar het ligchaam? en.... neen, dat mijne pen vooral *kier* mijne gedachten niet vooruit loope, gelukkig niet naar de ziel! Neen lezer! als het van menschenvleesch, van menschenvleesch alleen was geweest, dat ik u op dezen bladzijden had moeten spreken, mijn brein zou geduizeld hebben, mijn denkvermogen ware verward geraakt. De kracht zou mij hebben ontbroken, ik zou mijn eigen gevoel in twijfel getrokken hebben, wanneer ik u had gevoerd op eene markt waar beulen koopers zijn en beelddragers Gods koopwaar en slaven. TOM! TOM! hoe zwaar valt het mij, u op de plaats van vernedering te vergezellen. En toch zou het geen kwalijk geplaatst gevoel, geene verwijfdheid aantoonen, wanneer ik den moed niet bezat eenen korten voorbij gaanden blik te werpen op den beker der

smart, dien gij ten bodem toe moest drinken? Neen, goede TOM! wanneer gij hadt geleefd? terwijl ik van uw lijden had geweten, gaarne had ik in den geest op die schrikkelijke koopmarkt aan uwe zijde gestaan en ofschoon gij mijne tranen rijkelijk hadt zien vloeijen en ik geene kracht zou hebben gehad om u behoorlijk toe te spreken, toch zoude ik mijne bevende hand op uwen wolligen schedel hebben kunnen leggen, zooals gij zulks in bijna even treurige omstandigheden bij den jeugdigen zronon hadt gedaan. Toch zou mijn troostende blik in uwe ziel hebben kunnen nederdalen, toch zoude ik daarmede hebben kunnen zeggen: „moed gehouden! op God gezien, goede jongen! uw Heiland is u voorgegaan, de plaats, waar gij u bevindt, is slechts die der getuigenis van menschelijke boosheid en geweld, die waar men Hem henen leidde, zwoegende onder Zijn kruis was die der schande! Maar Hij heeft gezwegen, TOM! en zijne moordenaars niet gevloekt, toen zij, spottend met Zijne ondragelijke smart, Hem zelfs den troost niet lieten van stil en gerust te kunnen sterven”. Zoo, of op soortgelijke wijze, TOM! zou ik tot u hebben kunnen spreken en het zou u goed hebben gedaan en gij zoudt dankbaar erkend hebben, dat het u ook in dezen beter was, dan uwen Verlosser daar er ten minste eene was geweest, die zoo veel zij het vermogt in uw lijden had willen deelen. Nu zaagt ook gij! u van allen verlaten en toen de hamer viel en LEGREE uw meester geworden was en hij u gebod daár te gaan staan

en er zijne komst af te wachten, o, TOM! toen moet God u bijzonder nabij zijn geweest met Zijne algenoegzame genade. Maar schoon uw ligchaam aan LEGRE toebehoorde, uwe ziel had hij op de slavenmarkt niet gekocht, de prijs er van was lang vóór hem, door Eenen, die meer magt had dan hij, betaald geworden. de kwijtbrief was afgegeven en de eêchtheid er van ingeschreven op een grootboek dat geen LEGRE, geen' dienaar der zonde, hoe woedend hij ook moge wezen, bemagtigen kan. « Non maître! mon âme n'est pas à toi! » zegt TOM in den afdruk der Negerhut die mij het eerst onder de oogen kwam, en toen ik hem op de grove houtgravure, als met koninklijke waardigheid omgeven, voor den slaaf zijner booze lusten zag staan, verruimde zich mijne borst en kon ik het roerend verhaal blijmoedig uitlezen. TOM'S ziel behoorde niet aan zijnen meester, laat dat onze troost, mijne verontschuldiging wezen, wanneer ik u op zulk eene plaats van jammer en ellende heb gebracht. Wie met mij ooit te voren een' tranen om TOM heeft geweend, verblijde zich, terwijl hij dit leest, bij het denkbeeld dat hij, nu alle leed te boven is en geene tranen meer behoeft. Maar wanneer de teergevoeligheid van ons hart de regte plaats heeft ingenomen en gewijzigd is en geheiligd naar JESUS leer, dan, bij de slavenmarkten die nu nog plaats hebben en de andere TOM'S die dáár, met smaad en oneer overluden, nederzitten, *eene greep in de beurs gedaan*, dan op MEVROUW BEECHER STOWE'S altaar rijkelijk

geofferd. Die geen goud bezit, geve zilver, die geen zilver kan afzonderen, neme de toevlugt tot grover metaal. Want ieder offer dat uit een zuiver beginsel en met het oog op God wordt nedergelegd, zal, eenen liefelijken reuk rondom zich verspreidende, verteren, ook dan, wanneer het slechts uit grove muntstukken zal zijn zamengesteld.

En nu, dank Hemelsche Vader! voor het penningeke, dat door mijn toedoen zal worden geofferd. Vergelding kan ik er niet voor wachten, want het harte, dat dankbaar slaat, heeft alrede zijnen loon weg. De geleerden mogen vrij kibbelen over de schijngronden, die zij onder elkander opwerpen en betwisten en die al of niet pleiten voor of tegen de afschaffing der slavernij, zij reizen met mij naar het land, waar geene slaven meer zijn, waar geene boeijen worden gedragen, maar waar uit geheiligden mond de lofspraak zal klinken ter eere van het Lam dat geslacht is: » Gij waart en zijt tot in eeuwigheid de Heer, de Meester, de Koning van mijne ziele, zij was U niet afgestaan door vergankelijke dingen, door Uw dierbaar bloed alléén, kon zij uit handen van eenen regtvaardigen schuldeischer als door eene volkomen losprijs worden gekocht! »

VIII.

MIJN ALLERHEILIGST GELOOF.

Eenige jaren geleden, toen ik nog wat jonger was en mijne levendige verbeelding mij menigen loozen trek speelde, dacht ik er dikwerf over na, hoe aardig het toch wel moest wezen met eenen anderen ring van GLOES aan den vinger, ongemerkt binnen de huizen te sluipen en daar te hooren, wat men er alzoo over mij en anderen dacht. Menigmaal was het mij dan, als bevond ik mij, van zoodanig amulet voorzien, werkelijk in de zij- of tuinkamer van een of ander mij onbekend huis, en als zag ik de ruffige schepseltjes, die tot het houden van een dameskransje of een theepartijtje waren bijeengekomen, om de tafel zitten. Terwijl ik dan de ivoren of schildpadden werkdoosjes op de ronde tafel zag staan en de jeugdige gelaatstrekken zich bogen over de fijne werkjes en ik de geaffecteerde stemmetjes hoorde lisp en brouwen, kwam het ge-

sprek ongemerkt op mij, en, hetzij men mij meer of minder goede of kwade eigenschappen toekende, altijd, altijd was men het daár eens over. dat ik *raar* en *wonderlijk* was. Naauwelijks was dan het woord *wonderlijk* met klem en nadruk uitgesproken of de illusie verdween. de droom was uit, ik loosde eenen diepen zucht en.... weg was mijne opgeruimde stemming. Verwonder u niet, lezer! dat het woord »wonderlijk» mij zoo treurig stemde. Er ligt wel is waar geene beschuldiging in opgesloten. maar toch het heeft zulk eene schrille, snijdende klank, vooral als het op eene afkeurende, brouwende wijze wordt uitgesproken. En dan... om rond voor de zaak uit te komen, heb ik van kindsbeen af aan, wel iets van dat oudmannetjesachtige gehad, dat de kleine erfgenaam van de *firma Dombey en Zoon* zoo bijzonder eigen was en dat ieder bij zijne eerste kennismaking in het oog scheen te vallen. Waarin nu eigenlijk dat oudmannetjesachtige bestaat en of het toegepast op mij, niet ondwijfjesachtig behoort te heeten, durf ik niet beslissen. Zij, die met den kleinen PAULUS DOMBEY omgingen en hem lief hadden, schenen het ook niet te weten, maar dat ieder het hem sanzag, sommigen het hem zeiden en hij zelf er altijd verdriet van had. dat is maar al te waar. Of men er goed aan doet, tot iemand te zeggen, dat hij oudmannetjesachtig is, kan ik evenmin bepalen, bijna zoude ik zeggen durven, dat het tegendeel door mij met reden wordt gevreesd, want van mijne teederste kindsheid af aan, droeg ik

het bewustzijn om in mijn binnenste, dat ik het eigen gebrek had van den kleinen PAULUS, ofschoon ik toen nog niet wist, dat het teedere jongske bestond. Zoodra iemand er aan dacht, kon ik het in zijn oog lezen; wanneer men er over tot elkander fluisterde, hoorde ik het terstond en als men het mij zeide, gevoelde ik mij zeer ongelukkig, schreide er dikwijls in stilte over en gevoelde duidelijk, dat ik er gestadig oudmannetjesachtiger door werd. Toen ik in later tijd *de firma Dombey en Zoon* las, scheen de kleine PAULUS mij toe geen bijzonder naar kind te wezen. Wèl had hij zijne luimen en buijen, wèl was hij niet vlug in het leeren, wèl had hij niets van zijns vaders eigenliefde en geldzucht, maar toch, met dat al hadden velen hem lief, hoe wonderlijk en raar hij bij wijlen konde wezen. Somwijlen benijdde ik hem de liefde van zijne nuster FLORENCE en schoon hij niet lang genoeg leefde om zijn gebrek af te leggen en hij altijd even oudmannetjesachtig was en bleef, schenen de meeste jonge mannetjes van zijnen tijd bijzonder met hem ingenomen, waarvoor naar ik veronderstelde, toch eene rede moest bestaan. Toen PAULUS op zijn sterfbedje nederlag, was hij zóó gelukkig, dat menigeen wel in zijne plaats had willen zijn. Wat hem in zijn leven droefheid had aangedaan en tranen gekost, schoen hem nu vrolijk en gelukkig te maken, en ofschoon hij door zwakheid werd belet zich geheel te uiten, sprak hij toch genoeg om ieder te doen weten, dat hij er zeer blijde om was, dat de golven;

die hem vroeger zulk een belang inboezemden, nu door hem konden worden verstaan. Als ook dat hij FLORENCE nu niet langer behoefde te vragen, wat toch wel ginds aan de overzijde van de zee gelegen mogt zijn.

Maar het wordt tijd om op mij zelve terug te komen en den lezer te verzekeren, dat ik op den leeftijd van PAULUS veel van zijn oudmannetjesachtigheid en van zijne gebreken had. Even als hij kon ik uren achtereen in mijn klein stoeltje bij den vuurhaard zitten, om te staren op de vlam. Dan verwonderde ik er mij over, dat zij zulke schoone kleuren kon vertoonen, zulke vreemde gedaante aannemen en zulk een knetterend geluid doen hooren, en ik vraagde dan mij zelve vergeefs af, waar zij, in de lucht opgerezen, toch wel bleef. Even als hij mogt ik gaarne schuitje over de rivier varen en mij moe kijken op hare kabbelende golven. Als de zon er op scheen en het water helder en doorschijnend was, verbeeldde ik mij soms dat ik op den bodem iets zag, dat mij wenkte. Dan huiverde het mij door de ledjes maar toch had ik de rivier wel altijd willen afvaren om te zien waar de golven bleven. Dat ik had geleefd en bestaan, voor dat ik bij mijne ouders was gekomen, kon niemand mij uit het hoofd praten, ofschoon ik mij natuurlijk nooit kon bezinnen, hoe of waar het was geweest. De indruk daarvan is mij in later tijd bij gebleven, nog denk ik er somwijlen met genoegen aan, gelijk aan eenen schoonen droom, die wij met zekerheid verwachten, dat eens zal worden ver-

klaard. Toen ik opgroeide en godsdienstige indrukken verkreeg, dacht ik nergens liever aan dan aan God en Zijnen blijden hemel en als ik er bijzonder peinsachtig uitzag en men mij het gebrek van PAULUS ten laste legde, dan had ik het voor mij zelve somwijlen, o! zoo wèl, want dan dacht ik er aan hoe gelukkig ik zoude zijn, wanneer ik was gestorven en een van onzen lieven Heer's engeltjes mogt zijn. Dan zoude ik bij JESUS wèzen en niet meer weenen als de maitres mij dwong om uit mijn lesboek hard op voor te lezen, op welk eene schrikkelijke wijze Hij was gestorven aan het kruis en hoe de nagels Zijne handen en voeten geheel doorboord hadden en hoe de menschen hem hadden bespot en de krijgsknechten hem edik te drinken gegeven hadden.

Zoo dacht en gevoelde ik als kind en o! wat was het gelukkig voor mij dat de krascht der zonde toen door mij nog niet werd gevoeld. Dat ik niet wist, dat ik mij weldra rangschikken zou onder het getal van hen, *die godwaald hadden als schapen, die zich gekeerd hadden een iegelijk naar zijnen eigenen weg, wier ongerechtigheden op Hem waren aangeloopen.* Maar dank zij de wijsheid en liefde van mijnen Hemelschen Vader, het kind zag alleen in den aan het kruis geklonkenen Heiland, den geliefden en eenigen Zoon van God. Zij geloofde dat Hij ter wille van de menschen Zijnen troon had verlaten, in het vleesch was verschenen, gelegen had in eene kribbe van eenen stal. Dat deed in mijne kinderziel eene heldere vlam van liefde en dankbaarheid opgaan. Dat deed mijne stem nok-

ken, mijn hoofd kloppen, mijn hart jagen als ik aan den schoot stond der maitres en *het leven van JESUS* open lag bij de bladzijde waar de kruisdood op zulk eene schrikkelijke wijze werd beschreven. Somwijlen gebeurde het dat het kleine meisje bij zulke gelegenheden niet door kon lezen en van de schoolvrouw met de langen dunnen stok eene gevoelige striem op de handjes kreeg. Maar in plaats dat dit de opkomende mist uit hare oogjes verdreef, lokte haar gevoel die nevelen te eerder nog naar buiten en het *wonderlijke kind* waarmede, zooals ANNE zeide, niemand iets beginnen kon, werd terug gedreven naar haar laag stoelte, waar zij het hoofje leunde in hare kleine hand en ten minste dit vóór had, dat, terwijl de andere kinderen opzeiden, zij uitweenen kon. O! zoet valt het aan volwassenen, bij de herinnering aan de voorvallen hunner jeugd, te gelooven, dat, ofschoon teedere ouders het gevaar niet bemerken, waaraan hunne lievelingen zijn blootgesteld onder den schadelijken invloed van kwalijk bestaand onderwijs, het vriendelijk vader-oog in den Hemel, altijd nederziet en zorgt en waakt en let, dat geen zaadkorrel kan verstikken, geen kiem kan verloren gaan, die bestemd is om eens te ontspruiten. En dat, alware ook de leermeester een' kruisverzaker en de school eene kweekplaats van outucht en onreine zeden, de pottepakker nogtans magt heeft over het leem en uit iederen ruwen klomp in staat is een vat ter eere of ter oneere daar te stellen. Het getuigenis er van droeg ik van de leerschool der

maitres met mij mede. *Het leven van JESUS* bleef mij bij uitnemendheid bevalen, ik las er dagelijks in, ofschoon ANNE haar best had gedaan het mij tegen te maken.

Later kwam er een tijd, dat ik peinzender en wonderlijker was dan ooit te voren, dat ik er in stilte over dacht of er nog iets vreeslijkers en schrikkelijkers had kunnen wezen dan de boosheid van menschen, die hunnen Heiland geklonken hadden aan het kruis. Of het mogelijk had kunnen zijn, dat een zwaarder last dan die van eigen ziel- en lichaamslijden, daar door hem zou zijn gedragen. Ik schudde ongsloovig het hoofd en zag niet dan duisternis om mij heen, als ik in het 8^e mijner *Cantiques* las:

En vain, trois fois à genoux,
Tu veux détourner ses coups:
C'est le bras, c'est la volée
D'un Dieu vengeur, non d'un Père!

Nee, dacht ik bij zelve, dat kan niet waar wezen. daartoe was JESUS te regtvaardig, daartoe had God Hem te lief. Maar de bijbel, het nieuwe Testament dan, dat met de woorden van het gezang zoo schoon en duidelijk instemde, de bewijsp plaatsen die zoo overvloedig waren en waarvan de zin zoo gemakkelijk kon worden verstaan en dat onverklaarbaar gevoel, dat ik ontwaarde in mijn binnenste, dat bij wijlen zoo luide sprak, ofschoon het door mij weinig werd begrepen wat wilde dat beteekenen, wat wilde dat zeggen, wat moest ik daarvan denken?

Eindelijk kwam er een tijd, waarin het lijden en sterven van JESUS eene zee werd, waarin mijne gedachten verzonken. Nu kende ik de volle zwaarte van den last, dien de Godmensch op het Kruis had gedragen en die Hem in den Hof het zweet als bloeddruppelen had doen nedervloeyen ter aard. Nu verstond ik de taal van den Heiland als hij sprak: *ik ben het licht der wereld, die in Mij geloofd zal in de duisternis niet wandelen, maar zal het licht des levens hebben.* Nu tastte ook ik niet meer rond in de duisternis, die mij certijds had omgeven. Nu werd Gods woord mij in waarheid *een lamp voor mijnen voet, een licht op mijn pad.* Oh wat was ik gelukkig, welk omen vrede ontwaarde ik in mijn binnenste, hoe veilig konde ik rusten in de beschikkingen van God, ofschoon zij zich tegen mijne wenschen en begeerten aantantten. Hoe gerast ging ik de toekomst tegen. Er waren oogenblikken waarin de gelukkige stemming mijner ziel in duidelijke trekken op mijn gelaat stond te lezen, dan wenschten mij mijne vrienden geluk waar zij het mij, zoo zij meenden, aanzagen, dat mijne gezondheid beter was dan ooit te voren. Ik toonde mij gevoelig voor hunne belangstelling en waagde het soms hun een blik te laten werpen in mijn hart. Somwijlen ook waarschuwde mij de voorzigtigheid op mijne hoede te wezen en bij het zwijgen mijner tong, betrapte ik meermalen mij zelve op eene vlaag van de oudmannetjesachtigheid, die mij nog niet had willen verlaten. Als zij nu nog, zonder dat ik weet van waar, somwijlen te midden der hartelijkste vreugde tot mij

komt, ben ik op eene bijzondere wijze ingenomen met antiquiteiten. Het *oude boek* waarin TOM zoo gaarne las, trekt mij dan in de eerste plaats met onwederstaanbare magnetische kracht tot zich aan. Een van de verschillende afdrucken, die ik er van bezit, worden dan door mij ter hand genomen, de overpeinzing van iedere zinsnede, het omslaan van ieder blad schijnt mij vrolijker en opgeruimder te maken, zoodat ik eindelijk bijna in den waan verkeer, dat ik alle leed te boven gekomen ben, dat ik niets meer te vreezen heb en dat mijne eenige bezigheid voortaan zal bestaan in het lofzingen van God en het verkondigen van Zijne groote deugden. Maar als ik dan tot mij zelve ben gekomen en mij herinner, dat ik nog leef in eene onvolmaakte wereld, dat mijn geloof welligt nog zwaar zal worden beproefd, dat mij de weg soms nog lang zal vallen, dan heb ik kracht noodig om ook hierin te rusten en stille te zijn voor God.

Maar om op mijne voorliefde voor antiquiteiten terug te komen en den lezer eenigzins met den aard en de hoodanigheden van de oudheidkunde, waarop ik mij zoo gaarne toeleg, bekend te maken, zoo moet ik hem in de eerste plaats verzekeren, dat, al beloofde mij de toekomst bergen schats, ik nooit eenen enkelen penning uitgeven zou tot het verkrijgen van oude penningen of vreemdsoortige rariteiten. Niet dat ik de faam veracht, die ons terug wijst op de belangrijke tijden van het overoud weeer, maar wat mij meest en bovenal noodig schijnt te weten, is de

kennis van de bestanddeelen der pijlers, waarop het gebouw van mijn geloof en mijne hope voor eene geheele eeuwigheid rusten. Het ziften en schiften van die bestanddeelen is eene bezigheid waaraan niemand ooit te veel tijd besteedde. Zoo zij bestaan konden uit vergankelijke steenen, die steenen, zouden na verloop van eeuwen afbrokkelen en tot puin vergruizen. De grondvesten van de pijlers zouden waggelen en bezwijken, het gebouw instorten met eenen vreeselijken knal. Ziju zij echter van onvergankelijk hemelsch arduin, van eene grondstof, die bestemd is om aller eeuwen val te verduren, opgetrokken, laat dan den stormwind loeijen, den bliksem schieten, den donder razen. Laat dan de elementen opstaan tegen elkander, laat dan de grondstoffen zich vermengelen, de zee bruisen, de branding koken, de zon haren loop vertragen, de sterren neder vallen op de aard, het Godsgebouw, waarvan CHRIS- tus door alle eeuwen heen de krachtige hoeksteen uitmaakte, zal wankelen noch bezwijken, zal integendeel meer vastheid en uitgebreidheid verkrijgen, zal bevestigd en bekrachtigd worden, naar mate alle aardsche hoop en verwachtingen tot het niet terugzinken en al wat niet eeuwig en onveranderlijk is als God zelf wegs melt en verdwijnt.

U dan gezegend, oude bijbel! uitspraak van den eeuwigen en onveranderlijke God. Dagelijks u met vernieuwde begeerte en ootmoediger kinderzin opengeslagen en geput uit uwe eeuwige en levendige wel. Uit uwe profetische taal leer

ik den Verlosser van het menschelijk geslacht, leer ik den redder mijner ziel, leer ik het Lam Gods, dat de zonde der wereld wegneemt, kennen en waarderen. Uwe gewijde bladzijden wijzen mij op eenen afval, waarvan de diepte niet kan worden gepeild, maar tegelijk op eene herstelling, op eene hereeniging, op eene verheffing waarvan de mogelijkheid nooit in enig menschenhart was opgekomen. Waar het ongeloof woedt en menschelijke wijsheid vruchteloze pogingen doet om hare grens te overschrijden, blader ik in mijnen bijbel en bepaal mij niet zelden met een van blijdschap hoog kloppend hart bij de twaalf artikelen van het eenig zaligmakend Christelijk geloof: *Ik geloof in God, den Vader, den Almagtige, Schepper des hemels en der aarde. En in Jezus Christus, zijnen eeniggeboren Zoon, onzen Heer; Die ontvangen is van den H. Geest, geboren uit de Maagd Maria; Die geleden heeft onder Pontius Pilatus, is gekruisigd, gestorven en begraven, wedergedaald ter helle; ten derden dage weder opgestaan van de dooden, opgevaren ten hemel, zittende ter rechterhand Gods, des almachtigen Vaders, van waar Hij komen zal om te oordeelen de levenden en de dooden. Ik geloof in den Heiligen Geest. Ik geloof eene heilige, algemeene, Christelijke kerk, de gemeenschap der heiligen, vergeving der zonden, weder opstanding des vleesches, en een eeuwig leven.* Dan strekt het mij tot een bijzonder genoeg en iedere zinsnede in de vreugde van mijn hart duizendmaal te herkauwen en „Amen” te zeggen als ik aan het eind gekomen ben en daarna

God danken, dat Hij mij de genade schonk om alles wat ik las van harte te gelooven en voorzien van zulk een vrij geleide de eeuwigheid moedig en rustig te gemoet te mogen gaan.

Het Kersfeest van een der afgeloopene jaren zal ik nooit vergeten. Wij verkeerden in drukkende omstandigheden en hoop of vooruitzigten naar de wereld hadden wij volstrekt niet. De laatste dagen van het jaar gingen treurig daarin. Iederen morgen bij het ontwaken hoopte ik op eene opgeklaarde lucht en eenen helder blaauwen hemel, maar zag mij telkens teleurgesteld, altijd vielen de dikke wolken in digte stofregens neêr, of bleven als eene dikke mist over de aarde hangen. Dan scheen het mij somwijlen toe, dat er nooit vreugde meer voor mij zoude bestaan. Als ik mijnen bijbel voor den dag haalde om er tot bemoediging en troost in te lezen, dan werd mijn oog even vochtig als de dampkring daar buiten en ik ondersteunde met eene bevende hand mijn gloeiend hoofd en besloot te doen, als of ik nog bij ANTE de schoolvrouw was en de twaalf geloofs-artikelen geheel van buiten op te zeggen. Toen de 25 December aanbrak bleef het nog altijd regenen en misten en was ik bij het ontwaken peinzender dan ooit. Maar terwijl ik de geschiedenis las van de geboorte onzes Heeren en daarbij dacht welk eene Jacobs-star op dien dag der dagen voor mijne arme ziel was opgegaan en hoe licht het daardoor in de wereld was geworden, daalde de kersgeest zegenend neêr. In mijn hart bragt hij vreugd, om mijnen mond plooid hij

lieve lachjes, onze eenvoudige geregten veranderde hij in de uitgezochtste lekkernij. *„Ik geloof in God den Vader, den Alvaagtlige, Schepper des hemels en der aarde, en in Jezus Christus Zijnen eenig geboreen Zoon,“* juichte het in mijn binnenste, terwijl ik op de meest prozaische wijze, die men zich bedenken kan, onze kollij klaar maakte; en toen ik aan de zinsneden *„vergeving der zonden, wederopstandig des vleesches en een eeuwig leven“* gekomen was, schaamde ik mij voor mij zelve en werd te gelijk mijne blijdschap en mijne zielsvrede zoo groot, dat ik met een' glans van vergenoegen op het gelaat luid snikte. De twaalf artikelen onzes Christelijken geloofs maken sedert dien tijd een der merkwaardigste gedenkstukken nit in de onzigtbare verzameling mijner antiquiteiten. Het avondlied: *„O groote Christus! eeuwig licht!“* door mij zoo dikwijls en op zulk eene lijmerige wijze op de school der oude maitres mede gezongen, bekleedt in deszelfs nabijheid eene even cervolle plaats.

En nu, o, lieve lezer! wat gevoel ik mij rijk en gelukkig, niet omdat ik in het bezit ben van kostelijke antiquiteiten, die de toets van den besten kenner gernst kunnen doorstaan, maar daarom alleen, omdat *JEZUS CHRISTUS door mij tot wijsheid, tot rechtvaardigheid, tot heiligmaking en tot volkomene verlossing is aangenomen en dat mijn stof rusten zal in hope, tot dat Hij verschijnen zal op de wolken des Hemels en ieders ooge Hem zal zien, ook dat hetwelk hem heeft doorsteeken.*

Niet lang nadat eene straal van het eeuwige

licht was nedergedaald in mijne dorre ziel, lo-geerde ik voor eenige dagen bij eenen rijken bloedverwant, die eenen hoogen rang in de maatschappij bekleedde, eene groote mate van eigenhefde en zelfvertrouwen bezat en nooit door iemand werd tegengesproken. De kamers van het groote huis, dat de familie bewoonde, waren bijna niet te tellen en buitengewoon kostbaar gemeubileerd. Bovenal beviel mij de tuinkamer waar eene heerlijke piano stond en zulk een schoon uitzigt had. Ik speelde er gaarne als de zonneshijntjes op de muziklessenaar nedervielen en ik in plaats van naar de noten te zien, slechts konde fantaseren. Eens geschiedde zulks op eene wijze, die mij wonderbaar aangreep. De toonen die ik aansloeg schenen eene zangwijze uit te maken, eene zangwijze door mij nooit te voren gehoord, maar die heerlijk scheen in te stemmen met mijn: „ik geloof in God den Vader.” Hoe lang ik speelde weet ik niet, doch ik vrees dat ik onbescheiden was door mij zoo lang aan het gezelschap te onttrekken. Eindelijk lag mijn bloedverwant zijne colossale hand op mijnen schouder. Toen ik mij verontschuldigen wilde, bragt hij den vinger aan mijne lippen en zeide: „gij hebt mij volstrekt niet gehinderd, ik ben slechts tot u gekomen met eene vraag.” De uitdrukking op zijn gelaat overtuigde mij dat deze vraag ernstig moest wezen. Ik keerde mij om, lag mijne handen in den schoot en keek hem aandachtig nan. Mijn bloedverwant was gewoon zich in mannelijke, krachtige taal uit te drukken. De gave der wel-

aprekendheid was hem in hooge mate geschonken, zelfs kon hij in de grootste vergadering voor de vaist eene schoone aanspraak doen. Terwijl hij mij zijne vraag deed, sprak hij niet zeer duidelijk, ofschoon ik, toen hij eindelijk zweeg, mij verzekerd hield dat de inhoud van het gevraagde was: »Wat dunkt u van den christus?» Ik dacht eenige oogenblikken na en herinnerde mij het gesprek, dat ik den vorigen dag met zijne echtgenoot had gehouden. Zij had het hem van woord tot woord overgebracht. Ik gevoelde eene nooit gekende mate van valsche schaamte en menschenvrees in mijne borst oprijzen en zeide op eene smeekende toon: »och kom oom! spreken wij daar nu niet van.» Daarop wilde ik mij op nieuw tot de piano keeren en dacht weder aan mijn fantastisch lied. »Aeen, spreek nichtje!» herhaalde mijn bloedverwant, »uit uw eigen mond moet ik het hooren, dat gij in die harde bloedleer al uwe hoop en uw vertrouwen stelt.»

»Die Mij belijden zal voor de menschen, zal Ik ook belijden voor mijnen Vader die in de hemelen is;» ruischte het in mijn binnenste. Toen gevoelde ik mij door hooger en moed aangegrepen beleed mijnen Zaligmaker voor de menschen en ging voort te verzekeren, dat ik in leven en in sterven mijn eenige hoop stelde op Zijn schuldverzoenend lijden en sterven alleen. »Maar geloof gij dan werkelijk nichtje!» sprak mijn bloedverwant den volgenden dag, »dat ik voor eeuwig verloren zoude gaan, als ik op eenen anderen grond, maar die door mij met oprecht geloof was aangenomen, voor Gods registerstoel verscheen?»

•Ja, oom!" zeide ik, terwijl het beeld van den kerkhervormer LUTHER oprees voor mijnen geest. •ja, oom! naar mijn inzien zoudt gij redeloos verloren zijn," herhaalde ik plegtig, en ik dacht bij mij zelve: ik kan niet anders, toen de man van eer en aanzien naar de wereld niet onduidelijk te kennen gaf, dat hij mij voor eene dweepster hield en medelijden met mij had. Er volgde een pijnlijk stilzwijgen en het bleek duidelijk dat ik mijnen oom had gekrenkt. Dat ik mij niet als een regter over hem had willen stellen wist de Heer in den hemel, maar daar hij rekening af-eischte van mijn allerheiligst geloof mogt en kon ik niet zwijgen. Het behoud van zijne kostelijke ziel was mij te lief en waard. Toen ik eenzaam achterbleef, troestte ik mij met de gedachte, dat ik de waarheid had gesproken en dat wat dan ook de gevolgen mogten wezen, *zoo waarlijk God mij helpen zou!*

91

de ik, terwijl
verruen open
e mijn liden
verruale ik
ik kan niet
den naar de
gef. dat hij
heden met
en het bleef
gekreekt. De
a had wilen
maar dat hij
gehoort gief
behoef van
en waart toe
e mij met de
spaken en de
aan, zo

IX.

ZONDE EN GENADE

Het is zeer bedroevend om op te merken, hoe het menschelijk geslacht van zijnen eersten oorsprong af aan, zich tegen God heeft verzet en, als het ware, zijn best heeft gedaan, om zich tegen de plannen van God, die tot geluk van den mensch moesten verstrekken, aan te kanten. De geschiedenis van ADAM en EVA in het paradijs levert er ons eene krachtige proeve van. Denken wij aan het eerste menschenpaar en stellen wij ons hetzelfde voor: eerst in zijnen oorsponkelijken toestand van geluk, rust en vrede, daarna in zijnen jammerlijken afval van God, om eindelijk eenen zegevierenden blik te werpen op de genadegifte Gods in de herstelling van den mensch tot zijn vorig kindschap en zijne vernieuwde uitzigten op eene volkomene verlossing en een eeuwig, zalig leven.

Stellen wij ons onze eerste stamouders voor, zoo als zij naar ligchaam en ziel op eene onbegrijpelijk schoone en volmaakte wijze door God werden

geschapen. Neen! wij kunnen aan u niet denken, EVA! zuivere afdrak van den liefdevollen en almachtigen Schepper! zonder ons door weedom te voelen aangegrepen, bij de beschouwing van onze eigene trekken en die van onze strafschuldige medezondaren, waarop de merkteekenen van onze verbastering, de ontwijding van onzen oorspronkelijken adel, zoo jammerlijk zijn ingedrukt. Hoe schoon moet EVA zijn geweest, toen zij daar als het pronkstuk der schepping, als de kroon op den volbragten arbeid van God, voor haren verrukten echtgenoot stond. Hoe zacht en zuiver moet hare tint zijn geweest, hoe onbezoedeld de frissche bloes op hare donzen wangen. Hoe welig moeten die golvende lokken, op eene wijze die onzen bedorven smaak zich niet meer voorstellen kan, gekronkeld hebben langs die volle, ronde schouderen. Welk een' schoonen vorm moeten die armen en handen hebben gehad. Wat moet die teedere boezem van verrukking gezwoegd hebben bij de aanschouwing van al dat schoone, dat Goddelijk en volmaakt schoone om haar heen. Welk een' glans moet haar oog gehad hebben, welk eene beteekenis moet in den blik hebben gelegen, welken zij het eerst rusten liet op eenen hemel, overvloeiende van licht en leven, waar over nooit de kleinste wolk de geringste schaduw had verspreid! Dat moet eene harmonie, eene wonderbare mengeling en ineenameling zijn geweest, toen de echtgenooten voor het eerst elkander aanzagen en bij hunnen eersten kus, bij hunne innigste, reinste en teederste omarming hunne

zielen voelden oplossen in elkaar. Dat moet een klank zijn geweest, toen ADAM voor het eerst zijne krachtvolle stem deed hooren en zijne *lieve hulpe*, hem op zulk eene onverklaarbare wijze geschonken, den naam van EVA gaf. Hoe zuiver moet de toon geklonken hebben uit EVA'S zachte borst voortgekomen, toen zij op hare beurt ADAM «haar hoofd, haar heer» noemde! En dan bij dat alles die argeloze opregtheid, die kinderlijke eenvoudigheid, die onbeschrijflijke liefstaligheid, die lag te lezen in dat sprekende oog! O! een' aanblik eener hoogere en betere wereld waardig moet de eerste oogopslag zijn geweest, die de zalige engelen van het azuurgewelf naar beneden wierpen en hun: «Heilig, Heilig, Heilig,» moet in die plegtige stonde bijzonder schoon en liefelijk geklonken hebben door het ruim van de hemelen. En dan nog die onbezoedelde luister van die nieuwe natuur om hen henen! die schepping, die JEHOVAH «good» zelf «good» noemde, toen Hij er den zesden dag, alvorens den plegtigen Sabbat der rust begon, met welgevallen op neder zag. Dat moet een atmosfeer zijn geweest, opgevuld van de balsamieke uitwaseming van de welriekendste, geurigste bloemen! Dat moet een groen zijn geweest, door duizenderlei geschakeerde tinten, door geen enkel stofje bezoedeld, door geen enkelen brandenden zonnestral verزند! Dat moet een lied zijn geweest dat door dat jubelend koor werd aangeheven! Dat moet een geklank zijn geweest uit die schelle keelen, uit die met frisschen adem opgevulde

gorgels! Die vogels! zij verborgen zich niet onder het digte loof der boomen en fladderwiekten niet schuw en angstig rondom hun nest, neen! zij kenden immers geen vijand dien zij behoeften te vreezen; zij tjiilpten niet krassend en piepend, wanneer zij den voetstap van ADAM vernamen, of de zilverachtige klank van EVA'S harmoniesche stem zich in het geboonte van den hof hooren deed. Welk eene zangwijze moet dat uitgemaakt, welk een concert dat daargesteld hebben, wanneer het echtelijke paar onder de schaduw van het ryzend geboonte hand in hand neêrgezeten, hunne harten voelden ontbranden van liefde en dank jegens hunnen Schepper en Vader. Als zij met het oog naar boven hunne stemmen deden hooren en lofzingerende het vriendelijke gelaat van hunnen hemelschen Welddoener zochten, dat moeten toonen zijn geweest, die zich boven het gouden azuur des hemels verhieven en op de vleugelen der cherubs gedragen, doordrongen tot het heilig oor van God.

O! welke treurige gewaarwordingen voelen wij oprijzen in onze ziel bij het denkbeeld, dat wij bij de wanklanken die ons omringen, ons zelfs geen denkbeeld, hoe flauw en gebrekkig dan ook, kunnen maken van de reine hallel's, die het loflied uitmaskten dier schepping en dat ook in onze ziel de harmonie meer en meer werd verbroken, naar mate onze val dieper werd en grooter en wij ons meer en meer verwickelden in de strikken der zonde. Welk eene diepe vrede, welk eene zalige rust moet bij dat alles in het

hart van onze stamouders gewoon hebben, gedurende dat eerste en zaligste tijdvak huns levens. Geene zondige begeerten of neigingen in hun hart voelende oprijzen, geene gebreken, geene zwakheden, geene feilen zelfs ontdekkende in elkaar. Niets verlangende, niets begeerende, maar niets jagende of strevende, dan naar de gunst en de goedkeuring van hunnen hemelschen Vader; die gunst, dat welgevallen in dagelijks vernieuwde liefdeblijken ondervindende, zijn vriendelijk vaderoog met immer grooter worden verlangen zoekende, de zalige, onmiddellijke nabijheid Gods van tijd tot tijd genietende, zijne naderende verschijning op de plegtigste wijze hoorende aankondigen door de ruischende bladeren van het geboomte. Dan, op welk eene wijze weten wij niet, zich te koesteren, zich zalig te gevoelen in de goddelijken stralen van de zon van zijn vaderhart. Dan, zwoegende van genot aan zijne voeten neêr te zinken en met den reinen blik op hem gevestigd, met hem te spreken met kinderlijken eenvoud de diepste schuilhoeken van hun eigen hart open te leggen. Geen anderen weedom te kennen, geene leegte te gevoelen, dan waar de Almagtige werd onttrokken van hunne oogen om dan alweder en alweder op hetzelfde genot te hopen! O! gij gelukkig echtpaar! welzalig moet uw toestand in het heerlijke paradijs zijn geweest.

Een rouwfloers bedekt onze oogen, een krimpand weegevoelen wij aan het hart, wanneer wijvoortgaan met de voorstelling der geschiedenis. Nauwelijks werd het eerste bevel uit JENOVA's mond vernomen, nauwelijks ontzeide zijne voorzienende

liefde aan ADAM en EVA het genot van eenen enkele boom, of daar, o! het moet op eenen onzaligen morgen zijn geweest, waarop de magt der duisternis woedde, de hel juichte en de diepste afgrond het gerammel van zijne eeuwig durende ketenen luid hooren deed, of daar voelde zich de beklagenswaardige EVA op eene bijzondere wijze aangetrokken tot de verbodene vrucht van den boom des levens. Dáár naderde zij met gejaagden tred de onzalig plek, dáár lachte haar de vrucht verleidend tegen, dáár loog de satan, dáár lokte en vleide de zonde, dáár weenden de Cherubs en bedekten zich het gelaat met hunne vleugelen, dáár beefde, dáár sidderde, dáár viel de ongelukkige vrouw! Dáár stak zij de hand uit, kleemde zich vast aan ADAM, sleurde hem mede in hare vaart. Dáár stortten hunne zielen in den afgrond neder, dáár gingen hunne oogen open, daar beweenden zij hunne onschuld, dáár bedekten de eerste tranen hun gelaat. Dáár verschoot de blos op hunne wangen, dáár verscholen zij zich onder het geboomte, dáár geloofden zij zich voor altijd verloren, dáár misten zij alle uitzigt op troost of hoop!... En zenuvan! en de vlekkeloos Heilige! Hij, Die te rein is van oogen dan dat Hij het kwade zou kunnen aanschouwen?!... Onttrok Hij zich hunner? wáschte Hij hunne gedachtenis uit Zijn hart? yervloekte hen Zijn reine lippen? Neen, lezer! waar de aanblik der zonde ons als een moordende pijl in het harte dringt en wij ons door doodschrik voelen aangegrepen, sluiten wij het oog en wenden wij ons tot Gods

genade. Tot Gods genade zooals dezelve tot ADAM EN EVA, tot hunne nakomelingen, tot ons is gekomen door Zijnen grooten Zoon. Ja de Heer erbarmde zich over het eerste menschenpaar. Al verstomde het hallelujah in de hoogste hemelen, al lagen de engelen hunne gouden harpen neder, al werd hun loflied niet meer gehoord! wederom daalde JHOVAN in den hof van Eden neer, ofschoon niet in het gesnis van eene liefelijke stilte. Ditmaal werd Zijne komst door den sidderenden mensch op de vleugelen van den wind gehoord. Toen Zijne stem werd vernomen, sloot zich de hemel, verborg de zon achter de eerste wolken haar gelaat, ruischte het klagend en sidderend door de bladeren der boomen, verscholen zich ADAM EN EVA onder het geboomte van den hof. Was God dan niet meer God, was Hij niet meer de eeuwige en onveranderlijke zelf, was Hij geen liefde meer? Ja, lezer! maar God moest de zonde straffen, want voor aller eeuwen eeuwigheid heette het daarboven: „Heilig, heilig, heilig is de Heer!“ Was Zijne liefde groot, niet minder dan deze werd Zijne regtvaardigheid door de engelen geprezen. Hij kon de zonde niet gedogen, dien afval niet ongestraft laten, Hij kon zich niet in Zijn heiligst regt laten krenken, of Hij zou te kort hebben gedaan aan Zijne eigene Heiligheid, aan de volmaaktheid van Zijn eigen wezen, Hij zou hebben opgehouden God te zijn. Zoo hoorde dan het eerste menschenpaar Zijne stemme, zoostonden zij dan voor hunnen vertoornden Regter, zoo hoorden zij dan het vonnis der veroordeeling,

omdat gij dit gedaan hebt, zij het aardrijk om uwent wil vervloekt, stof zijt gij en tot stof zult gij wederkeeren." Maar bij het vonnis der veroordeeling hoorden zij te gelijker tijd de troostvolle belofte van den eeuwigen Ontfermer. Zoo zou dan de magt aan den satan ontnomen, zijne klauwers verbroken worden en mogt *hij* dan ook het zaad der vrouwe de verzenen vermorzelen, *zijn* kop zoude voor eeuwig vermorzeld worden door den Leeuw uit Juda's stam. Zoo zoude God herstellen wat de mensch had bedorven, zoo schiep Hij licht uit duisternis, zoo ruilde Hij zonde voor genade!

En nu lezer! die met mij een hart omdraagt, waarin het bruischt en kookt en spartelt, waarin de verleiding lekt, de lust dartelt, de zonde vleit, die met mij alle regt op vadergunst en hemelvreugd hebt verloren, die de staf over u zelven moet breken en in uw eigen hart den strengsten aanklager, den onvergefeljksten rechter vindt. Zeg mij, zwoegt niet uwe ziele onder het gewigt van liefde en dank, als gij het bekennen moet, dat gij in u zelve zijt verloren en door uwe zonde vervloekt zijt naar den eisch der wet? Als gij bedenkt wat God uit liefde voor den mensch van den beginne had gedaan? Hoe volmaakt Hij hem schiep, hoe gelukkig Hij hem maakte? Hoe diep adam viel en hoe eindeloos dieper gij en ik en allen in hem zijn gezonken? En als wij dan daarbij het oog vestigen op God, hoe onkreukbaar rechtvaardig Hij was, hoe volmaakt en volzalig in zich zelven, hoe weinig Hij

noodig had om van menschen hand gediend te worden, hoe Hij ons en allen die na ons komen zouden, met volle recht had kunnen verwijzen naar de hel en onze namen uit de rol Zijner gedachtenisse hebben uitgewischt, zonder dat het in het minst Zijne vreugde, Zijne geluk, Zijne volzaligheid zou hebben kunnen schaden. Als wij bedenken wat Hij in den loop der volgende eeuwen aan Zijnen wijngaard had gedaan, hoe veel arbeiders er door Hem waren aangesteld, welke persen er waren aangelegd, welke groeven uitgehouwen. O! dan voelen wij ons het hart van dankbare liefde ontbranden, dan vallen wij aan Jezus voeten neder, hebben geene woorden meer, maar kunnen alleen spreken door onze tranen. Dan staat de kruissteek voor eeuwig in ons hart geschreven, dan verliest nimmer voor ons zijnen bliksem, dan vloekt ons geene wet bij de vertreding van hare eischen, dan zijn wij in Christus geborgen bij God.

En wanneer wij dan de verzekerdheid des geloofs hebben ontvangen, dan niet moedeloos gewend bij het verloren gaan van een paradijs, dat eenmaal zal worden weder gevonden, bij eene onschuld, die niet eeuwig verloren zal zijn. Maar dan ook gejuicht in Hem, Die ons door Zijne eindelooze, onbegrijpelijke liefde, tot koningen en priesters maakt, Die ons hier beneden opkweekt onder druk en lijden, maar Die ons daarbij door Zijnen Geest leidt en bestuurt en, door Zijnen kruisdood angevuurd, leert waken, bid-

den en strijden. Bij het nederbuigen in het stof en het gevoel onzer diepe onwaardigheid, zeggen wij tot besluit met den vromen dichter:

Hem zij heerlijkheid en magt
Eeuwig, eeuwig toegetragt.

HEIL

DUIS

Leer! he
et vrede he
en? Licht g
en. dat gy
zid, onttra
nif over een
it, en dat,
meeren niet
y glansen,
at, nu zigt
gheid, de be
me stant ve
dinde in de
wij uw hart

X.

HEILIGE ROEPING.

XI.

DUISTERNIS. LICHT.

Lezer! hebt gij lust en tijd gehad om met mij het vorige hoofdstuk geduldig ten einde te brengen? Hebt gij na het lezen er van, oprecht beleeden, dat gij een hart, waarin het bruist en kookt, omdraagt in uw binnenste? Dat gij de slaaf uwer zondige neigingen en verbodene lusten zijt, en dat, voor zooverre Gods genade in Christus niet reddend en helpend tusschen beiden is gekomen, gij overwaardig zoudt zijn geweest, om, van zijn Goddelijk aanschijn voor eeuwig verwijderd, de bezoldiging uwer ongerechtigheid in eenen staat van altijd toenemende jammer en ellende te dragen? Zeg mij, voelt gij niet met mij uw hart brandende in u, om, gedurende uwen

pelgrimstogt hier beneden, den lof en de eer te verkondigen van Hem die u in Zijnen grooten Zoon het uitzigt op zulk eene zaligheid heeft aangeboden, die u geroepen heeft uit de duisternis tot het licht, die u gelegenheid heeft gegeven om uit de magt des satans over te gaan tot de vrijheid en gelijkheid van Gods kinderen. O! het is zoo zalig, zich te bevinden onder de heerschappij van den nooit volprezenen Verlosser. Zijne geboden zijn niet zwaar, want zij zijn die der liefde en des vredes; waar wij zwak zijn is Hij krachtig, daarom is Zijn juk geschikt om te worden gedragen ook door de zwakste schouders. Wanneer gij dus ooren hebt om te hooren en oogen om te zien, wat Hij uit loutere ontferming heeft ten koste gelegd aan het heil uwer onsterfelijke zielen, wanneer gij in uw hart eene geheiligde geestdrift voelt ontwaken om Zijne deugden te verkondigen, Zijnen naam groot te maken, dan zult gij ook zeker uw licht niet onder eene korenmaat willen plaatsen, maar gij zult het laten schijnen voor de menschen.

Zeg mij, lezer! hoe zoudt gij en ik te mosde wezen, als wij, inwoners zijnde van een rijk gezegend vaderland en onderdanen van eenen beminnden, hooggeschatten vorst, aan wiens wijs en weldadig bestuur wij geluk en welvaart te danken hadden, eensklaps het gewest waarin wij woonden, zagen aangerand en bedreigd door eenen boosen vijand, die, ten gevolge van zijnen schandelijken afval van zijn wettig opperhoofd en heer, hem lasterde en sijnzade, aan zijne heilzaamste bedoe-

lingen de schandelijkste uitleggingen gaf, ja zich niet ontzag deze naar de kroon te steken? Zouden wij, als de liefderijke stem van den vorst, zijne getrouwe onderdanen opriep tot den strijd zijne wekstem niet hooren, ons niet onder zijne banieren scharen? Zoude de aangeborene liefde voor vorst en vaderland ons niet krachtig aansporen om het zwaard aan te gorden, naar eene geschikte wapenrusting om te zien en goed en bloed veil te hebben, waar wij de eer van onzen vorst, de roem van onze natie, de ondergang van het geliefde vaderland op het spel zagen staan? Maar als dan het geroep: » te wapen! te wapen!» door onze veste klonk en het krijgsgeschrei weergalmd van strand tot strand en de algemeene leuze » voor koning en vaderland!» was, en wij ons bij dat alles bekwaamheid noch vermogens toekenden om deel te nemen aan den strijd. Als onze arm te magteloos was en te zwak om het zwaard, dat niet konde rusten in de schede, slechts even op te tillen van den grond. Als ons ligchaam niet bestand was om de volledige wapenrusting te dragen, als wij geene de minste strijdkundige kennis hadden en den krijgstucht ons zoo streng en moeilijk toescheen. En als wij dan bij dat alles onzen vorst zoo opregt lief hadden en wij het hart van teederheid voelden kloppen voor de plek waar onze wieg had gestaan en wij op den arm van onze onderen gedragen waren. Zouden wij ons dan in geene treurige omstandigheden bevinden, zouden wij dan in geene volslagene duisternis rond tasten, zouden wij dan gelukkig

kunnen zijn, hetzij wij ons onder den drom der krijgeren schaarde, hetzij wij moedeloos en lafhartig in onze eenzame woonstede achter bleven, waaruit wij ons reeds bij voorraad door moord en plundering zagen verdreven?

Treuriger en ongelukkiger dan het lot van zulk eenen beklagenswaardigen onderdaan is de toestand van den mensch, die een gewichtig deel van zijn leven heeft toegewijd aan het genot der zonde en nooit over zijnen gevaarvollen toestand hebbende nagedacht, eensklaps door de genade Gods zijne eigene schrikverwekkende gedaante gadeslaat in den reinen spiegel van het Evangelie. *Weteer* waande hij rijk en verrijkt te zijn en geens dings gebrek te hebben, nu vallen hem de schillen van de oogen, wordt het bedeksel van zijn gelaat weggenomen, werpt hij eenen schuwen blik in zijn hart en . . . ziet niets dan zonden, niets dan ellende, niets dan vlekken. De mantel zijner eigengerechtigheid, die hij met zoo veel zelfverheffing droeg, heeft in zijn oog eene afzigtelijke gedaante aangenomen en is bedekt met de afschuwelijkste vlekken. Zijne ziel, die hij strafeloos en rein achtte en als eene waardige offerande had gesteld voor God, zijne deugden, die hem zoo volmaakt toescheenen, het goede hart waarvan hij met zoo veel ophesprak, de reine bedoelingen, die hij zoo geheel vertrouwde, schijnen hem toe hun aanzijn verloren te hebben, of zoo zij nog bestaan, ziet hij er op noër, gelijk een bedelaar nederziet op de lompen, die aan zijne verkleumde ledematen hangen, wanneer hij zijne jammerlijke

gedaante in den helderen spiegel van een vorstelijk paleis beschouwt. Wat zal hij zeggen? wat zal hij doen? Zal hij voortgaan in zijne zonde, zal hij de vlekken op zijn gewaad gestadig nog vermeeren? Dat zij verre! Maar met dat alles vindt hij troost, noch raad, ziet hij licht, noch uitkomst. «Wat moet ik doen, Heere! om zalig te worden?» zegt hij met den bekommerden jongeling, van wien in het Evangelie zoo schoon wordt gesproken. De wet meende hij te hebben volbragt, hare eischen, ziet hij nu in, dat nooit door iemand kunnen worden gehouden. «Verkoop wat gij hebt,” zegt de Heer, «en geeft het den armen.” De jongeling gaat bedroefd heen. De aan zich zelf ontdekte zondaar zucht en ziet bedroefd neder op de hand vol slijk, die hij in het zweet zijns aanschijns vergaderde, en die hij nu inziet, dat door de mot en den roest eens zal worden verteerd. Hij wendt er zijne oogen af, om ze te werpen op de altijdurende, toenemende schat van den blijden hemel. Konde hij haar beërven, kon hij haar ruilen voor hetgeen nu schade en drek geworden is in zijn oog. Hij strekt de hand uit, doet eene overijlde poging. De onberekenbare schat onttrekt zich verder en verder aan zijn oog; nog geeft hij den moed niet op, nog acht hij de kans niet verloren: «Die zoekt zal vinden, die klopt zal open gedaan worden” denkt hij bij zich zelf, hij verheft zich in al zijne lengte, rakt zijne spieren uit, rigt al zijn streven naar het voorgestelde doel. Vergeefs! de schat verwijdert zich

gestadig uit zijne oogen, om gestadig te schitteren met begeerlijker glans. Nu erkent hij zijne onmagt, nu zinkt hij noder op de knieën in het stof, vouwt de handen op den hijgenden boezem te zamen en ziet vruchteloos om naar licht of raad. Weldra is eene hoogere magt zijne ziel binnengesloopen, de Trooster is daarin nedergedaald, aan verlorene zondaars toegestaan op 172tes gebed. De deur van zijn hart is nog niet geheel en al geopend, maar de levenwekkende gloed dringt door de nauwe rechte met eene kracht, die wolken van stof doet te voorschijn komen. De vernederde zondaar zinkt dieper en dieper weg in zich zelve, ofschoon hij te gelijker tijd meer en beter uitzigt verkrijgt op hulp en raad.

- Ocht! schonkt Gij mij de hulp van Uwem Geest,
- Mogt Die mij op mijn palm ten Leidsman strekken."

hoort hem zijne stille binnenkamer eertlang weergalmen. De verlangde hulp laat zich niet te vergeefs wachten, de deur zijns harten opent zich meer en meer, dikker worden de wolken, gestadig verheffen zich de dansende, wemelende stofjes, eindelijk hebben zij de ruimte van zijn hart geheel ingenomen, bij hooger licht ontwaart hij dat dat zelfde hart, dat hij vroeger zoo edel en zoo rein waande, geheel en al met stof en onreinheid is overdekt. Nu is de tijd van het evenwigt daar, nu is het uur van de beslissing gekomen. • Zoon! Dochter! geef mij uw hart!" is het woord der vrijmagtige genade hem uit den hemel toegesproken. • Heer! wie ben ik dat Gij mijner gedenken

naal. dat te
 utwoon de
 • Al ware
 allen vitter
 niet als kan
 ziele," vers
 het kruis
 rechte van
 zijer ziele
 en terugg
 belevens en
 der wirt
 araggewen
 tern het a
 tiendel v
 die les en
 ander, de
 geest hij
 trouw. waer
 hem al van
 ten vrede
 • het vaders
 vangen, n
 niet, en zij
 lye amon
 in hij verb
 vragtoord
 in doet het
 wijke nige
 na verder!
 niet de door
 vaten niets

zoudt, dat Gij lust zoudt hebben in mijn behoud," antwoord de weenende stem van den zondaar.—

• *Al waren wee zonden rood als scharlakken, zij zullen witter worden dan sneeuw, al waren ze rood als karmozijn, ze zullen worden als witte wolle,*" verzekerd het bloed, dat nedervloeit langs het kruis. Nu geeft zich het hart met al de zwaarte van zijne schuld, met den vollen last zijner zonde zich op genade over en het wordt niet teruggestooten, het wordt niet afgevezen, bedorven en ellendig als het is. Neen, den zondaar wordt niet gedaan naar zijne zonden, noch teruggewezen op zijne ongerechtigheden, want zoo verre het oosten is van het westen is de goedertierenheid van de Heer geweldig over degenen die hem vreezen. Waar het de uitdelging van zonden, de vergeving van overtredingen geldt, gedenkt Hij zijner genade, herinnert Hij zich de trouw, waarvan niet het minste gedeelte ooit door Hem zal worden gekrenkt. En nu is de verloren zoon wedergekeerd op de voorvaderlijke erve, nu is het vaderhuis in gereedheid gebragt om hem te ontvangen, nu daalt de volle middaginister op hem neder, nu ijlt hem de Vader te gemoet, opent hem Zijne armen, noemt hem Zijnen zoon. Zijn kind, dat Hij verloren achtte, maar dat in het leven is teruggekeerd. Nu wordt het feestlam geslacht, nu doet het gejubel en het snaren-spel van de vrolijke reijen zich hooren en nu Neen, lezer niet verder! Toen de zoon binnen ging, heeft zich de deur achter hem gesloten en wordt daar buiten niets meer vernomen, dan eenen onbeschrij-

felijk schoone, ofschoon zachte en harmonische klank. Want het zieleleven van den Christen is in zijne schoonste en diepste beteekenis, in **CHRISTUS** verborgen bij God en houdt zich liefst en meest op in de binnenkamer des harten. Maar wat in het vervolg zijn lot mag zijn, waarheen hij zich naar 's Heeren raad, op Zijn bevel ziet geleiden, overal ziet hij licht om zich henen. Licht, waar hij zich ziet geroepen om eene fakkel op het pad van anderen, eene brandende bake te midden der golven eener onstuimige zee te zijn. Licht is het hem, hetzij hij het brood moet eten der smart, hetzij het vette van de aard hem wordt toegewezen en hij zich in grazige weiden bij koele waterbeeken verlustigen moge. Licht is het hem, waar hij op het smalle pad, dat zijn voet betreedt, zich ziet omringd en vergezeld van zijne innig geliefden; licht waar zijn weenend oog ze ziet nederzinken in het harte der aard. Licht zal het hem vooral en bovenalles wezen, als hij aan het einde van zijnen togt, de bane nog eenmaal overziet, waar zoo veel mijlpalen achter hem liggen, waar zijn voetspoor zoo diep werd ingedrukt en God had gewild, dat hij zoo vele tranen zoude weenen. Licht, als zijn levenshulke ondergaat aan het barnend strand, licht als zijn oog breekt, zijn doodzweet perelt, zijn hart ophoudt te kloppen. Van het licht dat op de kandelaars van het heerlijke vaderhuis is ontstoken en dat iederen verloren zoon, daar beschijnen zal, kunnen wij niets zeggen, omdat nooit een blik van de beneden wereld vermogt te dringen door de geslotene

der Maas
 dat er is
 en om, w
 En nu
 in, het v
 gevende
 ogt beko
 vengen: d
 zij der v
 men, de
 gun, wa
 en in de
 stizen met
 gevende. L
 en het
 restiel, de
 one had,
 met de g
 leken. Maar
 tijd uit
 tijd schoo
 gene runde
 van het w
 at het v
 Den tijd
 en het l
 ij met kn
 wa. De
 open met
 het is er
 de wegen
 it te v
 ralen

deur. Maar het is ons zalig te weten, dat het Lam er de kaars zal zijn en niemand er de glans van zon, noch maan zal behoeven.

En nu tot slot. Tot wien zouden wij ons wenden, tot wien zouden wij henen gaan dan tot U, gezegende Jezus! Die als de vorst des levens magt bekomen hebt om afgedwaalde zondaars toe te roepen: *« kom tot mij, die vermorid en belast zijt van wege uwer zonden, Ik ben het licht des levens, die Mij volgt zal in de duisternis niet gaan, maar zal het licht des levens hebben? »* Leer ons in den nacht, die ons hier omringt, reddend uitzien naar den fakkel van Uw Evangelie der genade. Leer ons, bij het woeden van den storm en het bruisen der baren, niet steunen op eenen rietstaf, die bezwijkt onder de aanraking van onze hand, noch bij het dalen van den stroom ons vast te grijpen aan eenen stroohalm die zeker zoude breken. Maar door Uwen Heiligen Geest geleid altijd uitzien naar dat licht, dat bestemd is om altijd schooner en heerlijker te schijnen en, door geene ruimte beperkt, zijne stralen zal uitschieten van het westen naar het oosten, van het noorden tot het zuiden.

Den tijd der opgang van die zon, het verrijzen van dat licht voor het oog van onze ziel behooren wij met kinderlijke onderwerping aan God over te laten. De in den slottoren omzwervende, moge opzien naar den trans en uitroepen: *wachter! wat is er van den nacht? wachter! wat is er van den morgen?* Met het gegeven antwoord behoort hij te vreden te wezen en dat zal hem niet moei-

jelijk vallen, want *die gelooven haasten niet!*
 Eens breekt de dageraad zeker door, eens zal de
 trage morgen heerlijk aanlichten, dan zullen de
 herauten aankondigen, dat de dag van schrik en
 zaligheid gekomen is. Dan zal geen licht langer
 onder de korenmaat verkwijnen, dan zal geene
 stad op eenen berg liggende verborgen zijn voor
 iemands oog. Dan zal iedere straal van licht in
 de zon der gerechtigheid, iedere vonk van leven in
 het verheerlijkte ligchaam van den vorst des levens
 zamenvloeijen, dan zal de eeuwigheid de tijd
 opnemen in haren schoot, dan zal God alles in
 allen wezen en duizend jaren zijn als één dag!

Lezer! zal het opgaan van die zon, ons
 juichend den gekruisten Heiland te gemoet doen
 snellen, of ons den regtvaardigen regter vergeefs
 doen smeecken, dat ons verbeuzeld aanzijn worde
 opgelost door een eeuwig niet en de bergen op
 ons moge nedervallen, om ons aan zijnen door-
 dringenden blik te onttrekken?!

Terwijl ik
 mijn oog
 opgeveende
 zag, dat ik t
 men dat die
 ly nu zijn af
 ik mij zelf
 en in het lee
 e terwijl ik t
 en ongemak
 of ik hierin
 die oogen
 lished, was
 naar mij te s

XII.

OM MIJ HEEN.

XIII.

IN MIJ ZELVE.

Terwijl ik mij heden nederzette tot schrijven en mijn oog zich weiden liet over de volgorde der opgegevene rubrieken, zag ik met verwondering, dat ik reeds tot eene der laatste gekomen was en dat dus ook weder deze mijne taak spoedig zal zijn afgedaan. *Mijne taak afgedaan" zeg ik tot mij zelve en ik heb nog zoo kort geschreven en het heeft mij zoo weinig inspanning gekost en terwijl ik tot anderen sprak heb ik mij zelve zoo aangenaam en nuttig bezig gehouden. Terwijl ik hierover nadenk, rijst een nevel op voor mijne oogen en is de oppermilde gemoedsgesteldheid, waarin ik mij zoo even bevond, in groot gevaar mij te zullen verlaten. *Mijne taak afge-

daan!" klinkt het wederom in mijn binnenste. Een gewichtig tijdstip om mij zelve met ernst en ootmoed af te vragen, hoe heb ik mijne taak opgenomen, hoe heb ik aan haar gearbeid, hoe, eindelijk, heb ik haar volbragt? Kwam zij mij bij den aanvang voor gelijk een kleedingstuk, dat ik, of iemand van de mijnen hoog noodig had en waaraan ik dus met spoed begon te arbeiden? Zette ik onnadenkend de schaar in de vormelooze stof, steunende op mijne bekwaamheid, om er eene geschikte gedaante aan te geven? Kwam de ijver, waarmede ik den eersten steek deed, de hoofdnaden aanlegde, voort uit het regte beginsel? Roerde ik de vingers zoo snel, om spoedig klaar te zijn en bij de gedachte: die arbeid is alweder door mij verrigt, op mijne lauweren te rusten en op mijn gemak neer te zitten? In dit geval heb ik weinig vrucht te wachten van mijnen arbeid en had ik beter gedaan de pen te doen rusten, het papier onbeklad te laten. Maar mijn hart klopte zoo warm, ik had zoo veel op met TOM, de rubrieken die mij werden voorgelegd om uit te werken, volgden elkander in mijn oog zoo juist op, waren zoo schoon gekozen. En dan, wat meer zegt dan dat alles, ik had na de lezing van de NEGERHUT, zoo veel medelijden met die arme slaven, ik sloeg zulk eenen diepen blik in hunne ellende, ik gevoelde zoo levendig dat zij mijne broeders waren, ik wilde zoo gaarne iets hebben toegebracht om hun lot te verzachten. Maar, was dit genoeg, verkreeg ik daardoor vrijheid om het publiek toe te spreken op zulk

rene wijze, als ik het heb gedaan? Was het nageslacht van den beklagenswaardigen CHAM het onderwerp, dat ik eenig en alleen zoude behandelen, zoude ik ook niet moeten spreken over onderwijs en opvoeding? Zou ik niet moeten uitkomen voor mijn allerheiligst geloof? Zoude ik zelfs geen duidelijke verklaring moeten geven, wat zonde was en genade? Zou de heilige roeping van de kinderen Gods, de duisternis, die hen bij die roeping aanvankelijk omringt, en het licht dat den wedergeborenen bestraalt, niet door mij moeten worden beschreven? Kende ik mij zelve de bevoegdheid toe of het vermogen ons zulke gewigtige onderwerpen naar waarde te behandelen? Zou het publiek insteemen met mijne wijze van zien, zou het geestdrift opwekken en bijval vinden, wat ik met eene onversuadene pen had geschreven? Lezer! toen ik mij zelve in een oogenblik van nadenken deze en dergelijke vredeed, werd het mij bang om het hart, zag ik in mij zelve niets dan gebrek en onvermogen en de moed ware mij geheel en al ontzonken, zoo niet, in weerwil van dat alles, de roeping, die ik tot schrijven gevoelde, op zulk eene onbeschrijfelijke wijze ware toegenomen. Neen! ik mag mij niet terugtrekken ik moet schrijven, het is Gods wil dat ik het zal doen, zeide ik tot mij zelve, terwijl ik in diep gepeins verzonken, met het hoofd in de hand leunende, in eenzaamheid nederzat en ik terugkwam van het besluit, om de belofte, die ik gaf, onverwijld terug te nemen. En toen, lezer! sloot ik de deur van

mijne binnenkamer en toen heerschte er om mij heeren eene plegtige en diepe stilte. En toen... gevoelde ik mij zoo geheel voorbereid en had ik wel gaarne oogenblikkelijk een begin gemaakt met schrijven, maar dat kon niet wezen, want het was avond geworden en de nacht kwam, de lieve, stille nacht met zijn statig zwijgen, met zijne geheimzinnige stilte, met zijne troostende, fonkelende sterren. Hij kwam en schonk mij menig oogenblikje van rust, maar ook menig uurtje van ernstig gepsins en diepzinnig nadenken en ik was er niet ontevreden over, want de tijd leerde mij aan de schijnbare misdeeling van den lieven nacht gewennen. En meer nog is hij mij daardoor zulk een innig vertrouwde geworden en versta ik zijne wonderbare toespraak zoo geheel en al als hij mij koesterend dekt met de plooijen van zijnen donkeren mantel en hij mij in de slapeloze wake zoo veel duisters verklaart, zoo veel geheimzinnigs opheldert, van zoo vele dingen spreekt, die mij zoo nuttig zijn, zoo geheel onmisbaar om te weten. En als nu de morgen kwam en ik uit eene korten slaap verkwikt ontwaakte, toen twijfelde ik er niet meer aan dat ik zoude schrijven. Ook dacht ik niet na, hoe ik zoude aanvangen of waarmede het best ware te beginnen, want... maar neen, lezer! zulk een gevoel laat zich niet verklaren, welligt zult gij mij begrijpen, als ik alleen zeg, dat ik zoo gelukkig en zoo tevreden was, als ware mijn arbeid reeds voltooid en mij de grootste bijval van het publiek ten deele gevallen.

En nu! O! dat ik den ring van GIGES had en hooren kon wat men hier en daar zoo al van mij en van mijnen arbeid zeide. *Ik weet niet hoe zij het wagen durft, het publiek aldus toe te spreken. Eene eenvoudige burgervrouw, eene onkundige loeks weet niets van zulke dingen,* of, *zij behoorden den uitleg er van aan deskundigen, aan godgeleerden over te laten. Een wonderlijk ortodoks geloof, er ligt heel wat mystificatie in dat schrijven. De schrijfster is altijd nog al behebt geweest met eene ruime mate van ziekelijk gevoel.* Deze en soortgelijke aanmerkingen verbeeldde ik mij, dat ik in overvloed zou hooren maken. En als ik dan spreken durfde, en als ik door hoedanigheid, die ik door de werking van mijnen ring had aangenomen, iets meer uitmaakte dan een mannetje in de maan, wat zou ik antwoorden, hoe zou ik mij verdedigen, waarop zoude ik mij beroepen? Zou ik toornig of moedeloos worden? Niets van dat alles, lezer! want van mijn eigen onvermogen en onbekwaamheid was ik mij altijd te diep en te innig bewust. Meermalen sprak ik u opregt over de drijfveeren van mijn schrijven; op lof was ik nooit bijzonder gesteld; op roem of eer konde ik nimmer bogen. Vooreerst konde ik er geene aanspraak op maken, ten anderen had de grootste wijsheid verzekerd, dat nooit enig profet geëerd wordt in zijn eigen land. Waar de lof van Hem, Die het woord was en in den begiinne bij God en zelf God was, op veler tongen zweefde, in Godverheerlijkende Hosanna's schenen te zullen overgaan, heette het:

is deze niet de Nazarener, de zoon des immermans? *Hij* was groot, *Hij* was volmaakt, God zelf, Vredevorst, Raad, sterke God, Vader der eenwigheid is Zijn naam; en *ik* dan, die niets bezif waarop ik mij kan verbeffen! Wat zoude ik zeggen, waarover mij beklagen, waarvan mijne beoordeelen beschuldigen? Neen, lezer! ik zeg niets, ik denke niets groots van mij zelve, ik beoordeel u niet hard als mijne schrijfwijze u niet bevalt, als zij uwe goedkeuring niet kan wegdragen. Ik zeg niet dat gij niet oordeelen kunt, omdat gij nimmer hebt geschreven, ik verbeeld mij niet, dat gij iets tegen mij hebt, of dat gij u laat beheerschen door vooroordeelen, als mijne *Blikken* uwe goedkeuring niet wegdragen. Alleen bid ik u, dat gij niet hard, niet liefdeloos omtrent mij zijt. Alleen hoop ik, dat gij u niet vergriipt aan mijne bedoelingen of de oorzaak van mijn schrijven. In zoo verre ik mij zelve het oordeel over de geheime drijfveren van mijne handeling toevertrouw; in zoo verre ik raad en licht, hulp en kracht verwachten mag op het gebed, verzeker ik u dat zij welgemeend waren. Overigens was mijn bijbel mij vooral bij het schrijven een lamp voor mijnen voet, een licht dat de duisternis van ieders pad kan opklaren. Het woord van God is vervat in zijne uitspraken; zijne taal *kan* nooit liegen; de Geest zelve getuigt dat van zijne woorden tittel, noch jota zal verloren gaan. Op mijnen bijbel mag ik mij dus veilig beroepen, op zijne Goddelijke geheimnissen rusten de gronden van mijn geloof, dat geloof is eeuwig en onwankelbaar als God

zelf, met dat geloof kan men gelukkig leven, gerust sterven, zeker naar den hemel gaan. Dat geloof is met mij op den weg, die naar Golgotha leidt, één geworden. Het is vereenzelvigd met mijn hart, vereenzelvigd met mijne ziel, vereenzelvigd met al mijn hopen en streven. Dat geloof werd mij verzegeled door zoo menigen stervenden mond, en een stervende mond kan niet liegen. Dat geloof kan mij door de laatste klopping van mijn brekend hart, door mijnen jongsten ademtocht geenzins benomen worden. Door dat geloof kan ik leeuwen verslaan, bergen verzetten, zeeën doorklieven. Op grond van dat geloof zijn de aartsvaders, de profeten, de martelaren en zoo vele anderen heiligen het doel van hunnen aardzchen pelgrimstogt moedig nabij gekomen. Op dat geloof hebben zij tot aan hunnen jongsten snik als op eenen hechten staf geleund, hebben zij hun kruost gezegend, hebben zij den dood eenen vredebode genoemd en licht gezien in den nacht der graven. Dat geloof wordt voor den troon van God door der heilige engelen en verlostes zielen mond, heilig en zalig geprezen. Dat geloof zal verouderen, noch ontzinken, ofschoon de loop der zon vertragen zal om hare as, ofschoon de elementen zullen vergaan en de hemelbollen ophouden zich op hunne banen te bewegen. Dat geloof wilde ik u, waar gij het niet kent, zoo gaarne mededeelen, lezer! want ik stel zulk een onberekenbaar belang in het heil uwer onsterfelijke zielen, ik wilde zoo gaarne met u, met u allen in den hemel gelukkig zijn. Middid daarom den

ernst, den aandrang niet, die doorstraalt in mijn schrijven, denk niet bij u zelve, als zij de regte toon slechts heeft aangeslagen, als zij het ware geloof maar heeft. Menschenwoord kan liegen; het kan dwaling, overdrijving, ja onzin zijn wat door eenen sterfelijken mond wordt gesproken. Maar ik, lezer! ik wijs u op het woord van God, dat kan niet liegen, dat zal wankelen noch bezwijken, dat vest Zijne waarheid, Zijne onwrikbare steunpilaren op de bergen Zijner heiligheid, Zijner gadelooze liefde en trouw. Dus waar mijne schrijfwijze u niet bevalt, waar mijn geloof u overdreven en mystiek voorkomt, uwen bijbel opgeslagen en daarin onderzocht wat God zegt en Zijne getuigen van den beginne hebben bekrachtigd. Daarin gezift, geschrift, ontgint, ontbolsterd, gezuiverd en gescheiden. Daarover Zijnzen zegen. Zijne goedkeuring. Zijnzen raad Zijn licht ingeroepen en dat alles verkregen hebbende met mij gedankt, niet mijn boek goed, niet mijn geloof zuiver en heilig genoemd, maar de eer en heerlijkheid van alles opgedragen aan Jezus, nedergelegd aan den voet van Zijn kruis.

Na dit alles behoeft ik over gebrekkige schrijfwijze, ziekelijk gevoel, of mystificatie niets meer te zeggen. Nooit heb ik iets van hetgeen ik schreef aan het oordeel van bevoegde deskundigen willen onttrekken. Nooit is het in mij opgekomen, onder hen die mij omringden de meeste te willen zijn, omdat ik de sandrift van mijn hart gehoor gevende, somwijlen nederzat en schreef. Meer of beter was ik niet, maar de overtuiging

staat bij mij vast, dat ik mij niet verbergen of wegschuilen kon waar God mij had geroepen. Van mijne onversnedene pen, van mijn ongeoufend talent heet Zijne ondoorgrondelijke wijsheid zich willen bedienen. Waarom? ik vraag het niet, en zal het ook welligt nooit op aarde weten. Dat ik slechts in Zijnen dag geen vat ter oneere bevonden worde. Dan! o, lezer! kunt gij u een denkbeeld maken van mijne blijdschap, van mijne hoop? Dan zullen de hemelen mij vertellen, waarom de wetenschap van zoo schooner nog en heerlijker dingen mij hier beneden ontbrak. Dan zal de verhoogde Levensvorst, mijn leermeester worden, en de ijdelheden dezer wereld, noch de lichtzinnigheid van mijn hart zullen mij dan niet langer aftrekken, maar ik zal nederzitten en stille zijn en met belangstelling luisteren en de woorden uit Zijnen Goddelijken mond zullen op den bodem van mijne ziel nederzinken, als zoo vele psalen op de bedding der diepste wateren. Dan zal ik zeer veel weten en wat niet al omvatten. Mijne ziel zal op hare wicken voortzweven en zich gestadig uitzetten en mijne blijdschap zich in daverend gejuich lucht geven. En ofschoon ik mij altijd in de nabijheid zal bevinden van den troon en ik mij in de stralen van de gerechtigheidszon zal koesteren en baden, zullen mijne oogen verduisterd noch verblind, mijne wicken geknot noch gezengd worden en ik zal altijd hooger stijgen en mijne zaligheid zal altijd toenemen en toch zal mij de vreugd niet dooden, zelfs niet bedwelmen of afmatten, zooals zij het op aarde

plagt te doen. Want ik heb dan mijn broos aardsch gewaad afgelegd en een hemelsch kleed aangekregen. Ik kan dan opstijgen in de lucht, voortzweven op de wolken, mij dompelen in den kristallijnen vloed. Het zal mij niet deeren, niets zal mij dan meer schaden kunnen, want de eerste dingen zijn dan voorbij gegaan, het is alles nieuw geworden.

En gij, lezer! die een ander geloof tot rigting uwer denk- en handelwijze hebt aangenomen en die mij met eenen medelijdenden glimlach verzekert, dat *mijn* geloof nooit het *uwe* zal wezen! Hebt gij medelijden met mij, o! ik heb deernis, ik heb ontferming met u en zal veel voor u bidden. Mijn geloof u opdringen kan ik niet, het u schenken evenmin, want het is eene gave Gods, Zijne vrijmagt alleen kan het geven. Maar eenen opregten wensch, waarmede ik van u afscheid neem, zult gij niet versmaden, zulks waarborgen mij de vrije denkwijze van *uwe* leer, die zich in zoo kronkelende vormen hult, zulk eene buigzame, lenige gestalte weet aan te nemen. En die wensch, zult gij vragen, is? ... dat gij met de hand in den boezem moogt beproeven, of *we* geloof even magtig en krachtig is als het *mijne*, om u in beproeving staande te houden, het kruis dat God u oplegt willig te doen dragen, met de zonde te breken en in 's Heeren mogendheden te bestrijden en om u zoo vele jaren achter den anderen vol zorg en strijd vast en zeker te doen zijn, dat er slechts één naam onder den hemel gegeven is, door welken wij kunnen zalig worden. Of gij den

hene zand
ste a kan
te lij voor
te uwe regt
bestijheid m
Kont u
ij haast gek
er en dat de
delinge wij
nle van iet
en den blijde
tel van u e
ker?

Heere JESUS tot uw eigendom hebt gekozen, of niets u kan doen wankelen in uwe overtuiging, dat Hij voor uwe zonden gestorven is, maar ook tot uwe regtvaardigmaking leeft en u eens in heerlijkheid zal opnemen in Zijnen hemel.

Komt u mijn wensch ernstig voor, denk dat wij haast gekomen zijn aan het einde van het jaar en dat de menschen elkaâr dan op eene zonderlinge wijze kunnen wenschen, doch dat aan het einde van iederen wensch toch altijd iets inkomt van den blijden hemel. En dien hemel is toch het doel van u en mijn en aller streven, niet waar lezer?

XIV.

NAAR BENEDEN.

Bij het scheiden nog eenen ankelen blik geworpen op ons eigen dierbaar vaderland en dat van den armen TOM, hetwelk nog altijd den vreeselijken geesel der slavernij, als eene donkere vlek in zijn wapenschild drangt. Lezer! ook in ons geliefd Nederland, de wieg en bakermat van zoo vele kunsten en wetenschappen, de kweek-school van zoo veel kennis en echte Godsvrucht, zijn nog altijd heidenen, die wel niet te onderscheiden zijn aan den ingedrukten vorm van hun gelaat, noch aan de koperachtige kleur van hunne huid, maar aan de woeste uitdrukking van hunne verdierlijke trekken, maar aan de onreinheid, die hun gewaad even zoo wel als hun ligchaam bezoedeld en dikwijls hunne nabijheid met regt schuwen doet en ontwijken. De spreekwijze van die arme nederlandsche heidenen wordt gekenmerkt door een krassend, snijdend geluid, dat de gehoorzenuwen pijnlijk aandoet en moeijelijk is om te

restan. De r
loeren mond b
sting, uitroep
was televoren
kwijs vreesel
hun egen hoed
te beiderne
sch niet wagen
verken. Sprek
volstienet, wa
het veien, wi
over staatkunde
ter gene w
en den vink
is niet met l
houden of het
wij. Spreek
rezen geest
g te doen en
nichte warden
te halle magen
te geld! god
zamen openb
pamater, d
huden niet z
vervonden
de en woed
etelijke gelep
e loot kluis
het wort ge
e meelane b
nord van den

verstaan. De rijke Nederduitsche taal ontaart in hunnen mond tot het ellendigst *patois* en de hoofdletters, uitroepingsteekens of punten, waarmede zij hunne redevoeringen aanvangen of besluiten, zijn dikwijls vreeselijke vervloekingen, die zij over hun eigen hoofd inroepen, of de aanroeping van de teederste en heiligste namen, die de engelen zelfs niet wagen, dan sidderend en bevend uit te spreken. Spreek niet met de zoodanigen niet over Godsdienst, want gij zoudt ontdekken dat zij niet weten, wie *JEZUS* is. Spreek niet met hen over staatkunde, want zij ligt buiten hun bereik, over geene wet, want zij kennen alleen die van den sterkste, over geen regt, want waar zij het niet met hunne vuisten kunnen verdedigen, houden zij het voor onderdrukking en geweldnarij. Spreek hen van de noodzakelijkheid om hunnen geest te beschaven, om nuttige kennis op te doen en gij zult zien hoe zij u op hunne makke wanden, koude haardsteden, ledige kassen en holle magen wijzen en uitroepen zullen: „geef ons geld! geef ons brood!” De smart van die heidenen openbaart zich door een somber en dof gemurmureer, dat door het gebruik van geestrijke dranken niet zelden overgaat tot uitputting en wezenloosheid. Hunne vreugde geven zij te kennen door een woest getier, dat men, waar het eene feestelijke gelegenheid geldt, niet zelden straten ver hoort klinken, dat als een snijdende wan-klank wordt gehoord in de stille woningen van de vroedzame burgers en deze niet zelden het woord van den Apostel in twijfel doen trekken:

wij zijn van Gods geslachte. Die heidenen leven in eene soort van afzondering te midden van eene beschaafde, Christelijke maatschappij. Hunne woningen zijn dikwijls aan de uithoeken der stad, veelal in de ongezondste en vochtigste gedeelten er van gelegen. Hunne straten zijn schaarsch bezocht en dikwijls slecht geplaveid. Hunne woningen zijn verstoken van gemakken en sieraden, sloten of grendels vindt men hoogstzelden op hunne deur. Zijn zij gezond, zij leven kommerlijk en onopgemerkt daar henen. Zijn zij gestorven, de lijkwagen komt aanhotsen en haalt hunne lijken weg. Is het winter geworden en houden hunne verdiensten op, schreijen hunne kinderen om brood, verstijven zij schier op hunne armenlijke legersteden van koude, zijn de armbestuurders met den besten wil buiten staat om te voorzien in hunne ellende, wat kunnen zij bij gebrek van betere beginsels anders doen dan... Maar neen! wij willen niet dieper dringen in eene ellende, waaraan wij niet in staat zijn het minste te verzachten. Heeft mijne voorstelling u niet vrolijk gestemd, lezer? duid het mij niet ten kwade, bedenk dat onze blik zich nogmaals voor eene korte wijle naar beneden wenden moest en dat het daár, vooral bij somber winterweder meestal donker en onvriendelijk uitziet.

Van de slaven, die wij in de meeste streken van ons geliefd vaderland in overvloedige menigte aantreffen, willen wij slechts in het voorbijgaan spreken. Die ongelukkigen! wij treffen ze te gelijk aan bij den dienaar en den heer, waar wij den

eersten voor den laatsten laaghartig zien nederknien in het stof en dezen met eenen overmoedigen glimlach op het gelaat hem den voet zien zetten op den nek, om daarna door een ellendig stuk goud het evenwigt, dat tusschen die beiden moet blijven bestaan, te herstellen. Wij treffen ze aan, waar de echtgenoot zegt tot zijne gade: "ik ben uw opperhoofd en heer;" waar de gade den echtgenoot als den slaaf harer luimen, door eene gekunstelde droefheid of eenen gehuichelden traan aan hare voeten om vergeving smeeken doet. Wij ontmoeten ze, waar wij trage, onkundige vrouwen zien bedriegen en bestelen door sluwe dienstmaagden, die den rol van zainige huismoeders gaarne op zich nemen en spelen. Waar losbandige, verkwistende heeren zich door gewetenlooze rentmeesters en zaakverzorgers ten onder zien gebragt. Maar neen, wij willen niet verder doordringen in de heidenwereld en de slavernij van het rijk gezegende Nederland. Liever willen wij de uitroeiing, den cijns, die met iedere soort van verbastering en ontadeling van den mensch aan het rijk der duisternis wordt betaald, geloovig aan God toevertrouwen en ook in dezen met ootmoet en dankerkentenis zeggen: "wat Hij doet is welgedaan." Iedere vernieuwde omwenteling van de aarde rondom hare as, doet het aantal van de keeren dat zij er zich om bewegen moet, kleiner worden. Iedere klokslag, die ons van den hoogen toren in de ooren bromt, of door den wijzer van onze zakuurwerken wordt aangewezen, ontleent eene spanne aan de ruimte des tijds, doet het

gebied der eeuwigheid eene stonde nader komen. Dus maar moed gehouden, lieve reisgenooten! en maar nooit het doel van onzen togt uit het oog verloren.

Het doel mijner reis ligt nog hoog en nog ver
 Nû ziet mijn geloofs oog het blinken,
 Dan sehemert het vormloos en slaaw als een ster;
 Maar nooit kan het deuzen of zinken.
 'k Blijf waechten en smachten naar JESUS mijn Heer!
 Hem zien! Hem gelijk zijn! wat blijdschap! wat eer!

Laat daarom met dat doel voor oogen in ons vaderland, even als in dat van TOM, gejuicht en geklaagd, gelagchen en geweend, genoten en ontbeerd, overheerscht en gediend, bevolen en gehoorzaamd, gewoekerd en geofferd worden. Laat de zomer die de trooster is der armen henensnellen en de winter zijne komst in hagelbui en stormgeloed verkondigen. Laat andere ELIZA's met andere jongskens in hare armen zich op de vlugt begeven over de ijsschotsen van eene andere onstuimige rivier. Laat andere TOM'S zich willig de kluisters laten aanleggen en zich met woord, noch daad verzetten tegen het aan hun gepleegde geweld. Laat andere CHLOR's andere teergevoelige Mevrouwen SIBBURY verzekeren dat hare harten bezwijken, waar zij op het allerverwachtst het afsterven van teergeiefde echtgenooten vernemen, wanneer zij slechts in de vaste overtuiging leven, dat hare geliefden haar naar het land des vredes en der ruste zijn voorgegaan. Laat ook hier de winter ons zijnen ijzeren staf kil en akelig doen gevoelen. Laat ook hier de dagen afnemen, de avonden langer en langer worden. Wanneer wij slechts door hooger licht

geleid, mogten leeren wat het zeggen wil: *leed uw naasten lief als u zelve*, wanneer wij slechts door hooger kracht aangegord, aan die roeping beantwoord en barmhartigheid geoefend hebben, dat wij dan in onze verwarmde woonkamers nederzitten, wanneer de barometer beneden het vriespunt is gedaald. Dat wij dan met een warm hart aan onze natuurgenoeten denken, die hongorig te bed zullen gaan en van koude niet slapen kunnen. Wanneer wij slechts hunner gedachtig zijn in den gebede en Hem voor oogen houden wiens doen liefde en majesteit is, ofschoon wij Hem niet begrijpen kunnen en wolken en duisternis Zijnen troon omringen. Te groote zorg, overmatige bekommring over het lot van schepselen, die even als wij het maaksel zijn Zijner handen, kon de vrees voor gebrek aan voorzienige liefde, aan teedere vadertrouw te kennen geven en dus misdadig worden in Zijn heilig oog.

Onze nooden dus en onze behoeften, lezer! te gelijk met die van onze medemenschen, geloovig en vertrouwend aan Zijne voeten neêrgelegen en de uitgebreidste beteekenis toegekend aan de uitspraak des bijbels: *» Hij zorgt voor ons!*

En nu de blik van de aarde afgewend en het oog met vast vertrouwen heengewend naar den blijden hemel, waar geene overdrevene bezorgdheid, tot oncere van den liefderijken Schepper en Onderhouder leiden kan.

NAAR BOVEN.

En nu genoeg van duisternis, koude en ellende en bij de herinnering aan het zalige kersfeest een' laatsten blik naar boven gewend. Daar was licht en leven, vrede en zaligheid, lezer! toen het hier beneden stil en donker geworden was en de engelen daarboven hunne jubelende hallel's zongen. * Eere zij God! " weergalmde het in Bethlehem's velden en de eenvoudige herders, die de wacht hielden bij hun rustend vee, voer eene heilige siddering door de leden, bij het hooren van dat lied. Maar toen de laatste toonen het * vrede op aarde! in den menschen een welbehagen! " herhaalden, toen, o toen kenden zij geene vrees, toen vergaten zij dat er duisternis heerschte om hen henen, want dáár boven hun hoofd in de hoogste hemelen was het zoo zalig, zoo licht, zoo schoon! Dáár werd hun zulk een vrede, eene vrede die alle verstand te boven gaat, door der engelen mond aangekondigd. En al is nu die zalige kersnacht lang voorbij en al

zij die h
naar het
verleijk
oude w
of die st
van v
denker
het sch
hemel! To
zo donker
zij God!
huiden ge
Christen bi
zijne kon
hem wille
met new
kan niet
naar boven
wijld het g
en en het
jubel het

zijn die herders lang geleden op reis gegaan naar het eeuwige Vaderhuis en al heeft geen sterfelijk oog ooit weder zulk een licht gezien, zulke toonen gehoord! En al is dat kindken uit die stal opgewassen tot eenen man, tot een man van smarte en al was het op de aarde donkerder dan ooit, toen alles *was volbragt* en het schuldoffer viel en de rook opsteeg naar den hemel! Toch kan het op de aarde nooit weder zoo donker zijn, als voor de engelen hun » *eere zij God!* » in den geopenden voorhof des hemels hadden gezongen. De zomerhitte moge nu den Christen blakeren en verschrooijen, de wintervorst zijne koude leden verstijven doen, de smart op hem aanloopen, de gezigteinder aan alle zijden met rouwfloers overtogen zijn! Het oog zijner ziel kan niet rusten op de aarde, het rigt zich altijd naar boven, dáár ziet hij altijd licht, dáár hoort hij altijd het geruisch der eenwig groene palmen en olijven en het gezang der engelen en verlost, dáár jubelt het altijd » *Eere zij God!* »

XVI.

HALLELUJAH.

En nu! wat zal het allelujah op mijnen volcindigden arbeid uitmaken? Zal ik eenen lof-rang aanheffen die, na het spreken over het lied der engelen ellendig schijnen en in het niet verdwijnen moet? Neen, lezer! ik gevoel mijn onvermogen, ik kniel neder in het stof en zie mijne armoede, mijne ellende, mijn onvermogen, op de beschamendste wijze in. Vergeving voor mijne gebrekkige schrijfwijze, vergeving voor alles, waar ik iemand uwer te leur gesteld heb of bedroefd. Ik zat neder in het stof en wilde eene kroon vlechten om de bloedige slapen van mijnen lijdenden Verlosser. Maar ik erkende mijn onvermogen en de voldoening, die ik mij zelve gaf en de vergoeding die u door mij in ruil werd aangeboden, was alleen vervat in de leenspreuken van Gods heilig woord, die als schitterende paarden blonken, tusschen de gekreukte loveren en het verwelkte groen van mijnen mislukten krans.

Mijne woorden ontleen ik aan den fonkelenden diamant van eenen vorstelyken diadeem, aan een juweel van het edelste en zuiverste water.

Niet van
vacht bewa
geonden, n
large trouw
Hallel
Loof
in wij is
Loof
van Zijn
Die
alle van k
Die
x beend
Die
vax jeug
De
desp
Hij
den liede
Bla
moedig
Hij
Hij
geilt m
W
is Zij
die H
E
ver d
Ged
ken, a
Hra on

Niet van eenen als die in den vorstelijken Tower wordt bewaard of in de mijnen van Goleonda gevonden, maar die u van de snaren eener Davids harpe troostend en verheffend tegenruischt.

Hallelujah!

Loof den Heere, mijne ziel! en al wat bianen in mij is, Zijnen heiligen naam.

Loof den Heere, mijne ziel! en vergeet geene van Zijne weldaden.

Die alle wee ongerechtigheid vergeeft, Die alle wee krankheden geneest.

Die uw leven verlost van het verderf. Die u kroont met goedertierenheid en barmhartigheden.

Die uwen mond verzadigt met het goede, wee jeugd vernieuwt als eens arends.

De Heere doet gerechtigheid en gerigten al dengenen die ondertrukt worden.

Hij heeft MOSES Zijne wegen bekend gemaakt den kinderen Israëls Zijne daden.

Barmhartig en genadig is de Heere, lankmoedig en groot van goedertierenheid.

Hij zal niet altoos twisten, noch eeuwig den toorn behouden.

Hij doet ons niet naar onze zonden, en vergeldt ons niet naar onze ongerechtigheden.

Want zoo hoog de hemel is boven de aarde, is Zijne goedertierenheid geweldig over degenen die Hem vreezen.

Zoo ver het Oosten is van het Westen, zoo ver doet Hij onze overtredingen van ons.

Gelijk een vader zich ontfermt over de kinderen, ontfermt zich de Heere over degenen die Hem vreezen.

Want Hij weet wat maaksel wij zijn, gedachtig zijnde dat wij stof zijn.

De dagen des menschen zijn als het gras, gelijk eene bloem des velds, alsoo bloeit hij.

Als de wind daar over gegaan is, zoo is zij niet meer, en hare plaats kent haar niet meer.

Maar de goedertierenheid des Heeren is van eeuwigheid en tot eeuwigheid over degenen die Hem vrezen, en Zijne gerechtigheid aan kinds-kinderen.

Aan degenen die Zijn verbond houden, en die aan Zijne bevelen denken om die te doen.

De Heere heeft Zijnen troon in de hemelen bevestigd, en Zijn koninkrijk heerscht over alles.

Looft den Heere, Zijne engelen! gij krachtige engelen die Zijn woord doet, gehoorzamende de stemme zijns woords!

Looft den Heere, alle Zijne heirscharen! gij Zijne dienaars die Zijn welbehagen doet!

Looft den Heere! alle Zijne werken! aan alle plaatsen Zijner heerschappij. Loof den Heere! mijne ziele!

politicis

et gra,

ut hinc

et sic

et nec

et sic

et sic

et sic

et sic

et sic

et sic

et sic

et sic

et sic

et sic

et sic

et sic

et sic

et sic

et sic

et sic

+

